

**Η ΘΕΙΑ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΗ
ΣΤΗ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ ΘΕΟΔΟΤΟΥ ΑΓΚΥΡΑΣ**

ΥΠΟ
ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΘΕΙΑ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΗ ΣΤΗ ΧΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΔΟΤΟΥ ΑΓΚΥΡΑΣ

ΥΠΟ
ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ, Δρος Θ.

Εισαγωγικά

Παρά τὸ γεγονός ὅτι ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ὑπῆρξε στενὸς συνεργάτης καὶ συναγωνιστῆς τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας κατὰ τὴν Γ΄ Οἰκουμενικὴ σύνοδο τῆς Ἐφέσου τὸ 431 μ.Χ. καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ ἐπιφανέστερα μέλη τῆς Συνόδου, ὅπως ὑποδηλώνει καὶ τὸ ἐξαιρετικὰ τιμητικὸ γι' αὐτὸν γεγονός ὅτι τρεῖς ἀπὸ τὶς ὁμιλίες του συμπεριελήφθησαν στὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου, ὥστόσο οἱ πληροφορίες πού ἔχουμε γιὰ τὸ πρόσωπό του εἶναι ἐλάχιστες. Παρομοίως καὶ ὅσα ἀπὸ τὰ ἔργα του ἔχουν διασωθεῖ ὡς τὶς μέρες μας, καθὼς φαίνεται, δὲν ἔχουν σχεδὸν καθόλου ἀπασχολήσει τὴ σύγχρονη πατρολογικὴ καὶ ιστορικοδογματικὴ ἔρευνα. Εἶναι μάλιστα πολὺ χαρακτηριστικὸ τὸ γεγονός ὅτι ἀκόμη καὶ σὲ ὀρισμένα ἔγκριτα ἐγχειρίδια ὀνομαστῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων Πατρολόγων, ἀλλὰ καὶ μεγάλων ἱστορικῶν τοῦ δόγματος, εἴτε ἀπουσιάζει ὁποιαδήποτε ἀναφορὰ στὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας καὶ στὸ ἔργο του, εἴτε, στὴν καλύτερη τῶν περιπτώσεων, ἀπλῶς σὲ κάποια παραπομπὴ γίνεται μία σύντομη ἀναφορὰ στὸ ὄνομά του. Ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ἐρευνητῶν, οἱ ὁποῖοι ἀγνόησαν τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας, μοναδικὴ ἐξαιρέση ἀποτελεῖ ὁ Martin Jugie, ὁ ὁποῖος ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου μίας ὁμιλίας τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας *εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, ἀπὸ τὸ μοναδικὸ διασωθὲν πρωτότυπο ἀρχαιοελληνικὸ χειρόγραφο κείμενο αὐτῆς τῆς ὁμιλίας στὸν κώδικα Paris.

Graec. 1171, τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Παρισιοῦ, πού χρονολογεῖται ἀπὸ τὸν 10^ο αἰώνα¹. Πέραν αὐτοῦ κανένας ἄλλος ἐρευνητῆς δὲν φαίνεται νὰ ἔχει ἀσχοληθεῖ εἰδικότερα μὲ κάποια πτυχή τοῦ ἔργου τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας, ὁ ὁποῖος, θὰ πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε, κατὰ τὸν 5^ο αἰώνα ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἐνθερμους ὑποστηρικτὲς τῆς ἀπόδοσης τοῦ τιμητικοῦ τίτλου Θεοτόκος γιὰ τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ.

Τόσο τὸ ἔτος γέννησης τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας ὅσο καὶ ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία τοῦ θανάτου του δὲν μᾶς εἶναι γνωστά. Μποροῦμε μόνο νὰ ὑποθέσουμε ὅτι τὸ ἔτος 438 μ.Χ. ὁ Θεόδοτος εἶναι πολὺ πιθανὸ νὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ ποιμαίνει τὴν ἐπισκοπὴ του, καθὼς τότε ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας τοῦ ἀπέστειλε μία προσωπικὴ ἐπιστολή. Παράλληλα γνωρίζουμε ὅτι τὸ ἔτος 451 μ.Χ. –ὁπότε καὶ συγκλήθηκε ἡ σύνοδος τῆς Χαλκηδόνας– ὁ Θεόδοτος δὲν ἦταν πλέον στὴ ζωὴ, καθὼς στὴν Οἰκουμενικῇ αὐτῇ σύνοδο τὴν ἐπισκοπὴ Ἀγκύρας καὶ τὴν εὐρύτερη ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια τῆς Γαλατίας τῆς Μ. Ἀσίας ἐκπροσώπησε ὡς προκαθήμενός της ὁ διάδοχος τοῦ Θεοδότου, ὁ Εὐσέβιος Ἀγκύρας, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐνώπιον τῆς συνόδου δήλωσε ὅτι χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἀπὸ τὸν Πρόκλο Κωνσταντινουπόλεως². Μὲ δεδομένο ὅμως τὸ γεγονός ὅτι ὁ Πρόκλος Κωνσταντινουπόλεως ἀπεβίωσε τὸ ἔτος 446 μ.Χ. μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι κατὰ πάσα πιθανότητα ὁ θάνατος τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας πρέπει νὰ συνέβη μᾶλλον μετὰ τὸ 438 μ.Χ., ἀλλὰ ὁπωσδήποτε ἀρκετὰ πρὶν τὸ 446 μ.Χ.

Μία ἀπὸ τίς λιγοστὲς πληροφορίες πού γνωρίζουμε γιὰ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας εἶναι ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἀρχικὰ ὑπῆρξε προσωπικὸς φίλος τοῦ Νεστορίου, ἕως ὅτου, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς χριστολογικῆς ἀντιπαράθεσης τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας μὲ τὸν Νεστόριο, πείστηκε γιὰ τὴ χριστολογικὴ κακοδοξία τοῦ τελευταίου, ὁπότε ἄλλαξε στρατόπεδο καὶ ἐξελίχθηκε σὲ σφοδρὸ πολέμιο τῆς νεστοριανικῆς Χριστολογίας. Μάλιστα, κατὰ τὴν πρώτη συνεδρία τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου στὴν Ἔφεσο τὸ 431 μ.Χ., ὁ Θεόδοτος αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσει τοὺς λόγους αὐτῆς του τῆς μεταστροφῆς³.

1. Βλ. M. Jugie, *Homélie Mariales Byzantines. Textes Grecs édités et traduits en Latin*, P.O. 19, εἰσαγωγή σ. 289-293, κείμενο σ. 318-335.

2. Βλ. Mansi 7, 452· Lequien, *Oriens christianus*, t. I, σελ. 464.

3. Βλ. Mansi 4, 1181. A.C.O. I,1,2, σ. 38, 4-6.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας, ὅπως προαναφέραμε, ἀναδείχθηκε ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς στενότερους συνεργάτες καὶ ὑποστηρικτὲς τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς χριστολογικῆς του διδασκαλίας. Τὴ σημαντικὴ συμβολὴ τοῦ Θεοδότου συνολικὰ στὸ ἔργο τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου φανερῶνει καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἀνάγνωσης ἐνώπιον τῆς συνόδου τριῶν χριστολογικοῦ περιεχομένου ὁμιλιῶν του, οἱ ὁποῖες ἔλαβαν οἰκουμενικὴ ἀναγνώριση ὡς ἐκφράζουσες βασικὲς πτυχὲς τοῦ ὀρθόδοξου χριστολογικοῦ δόγματος· γι' αὐτὸ ἄλλωστε καὶ καταχωρήθηκαν στὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῆς ἐν λόγω συνόδου. Ἐπιπλέον μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας ἐπιλέχθηκε καὶ ἀποτελέσσει ἓνα ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ὀκταμελοῦς πρεσβείας ἐπισκόπων τῆς συνόδου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸν Β', προκειμένου ὁ αὐτοκράτορας νὰ λάβει ἐπίσημη ἐνημέρωση γιὰ τὰ πεπραγμένα τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ νὰ ὑποστηριχθεῖ ἐνώπιόν του ἀποτελεσματικὰ τὸ ὀρθόδοξο δόγμα⁴. Πρέπει ἐπίσης νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι γιὰ τὴ συμβολὴ του στὶς ἀποφάσεις τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ στὴν προάσπιση αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β', ὁ Θεόδωτος ἀναθεματίστηκε ἀπὸ τὴν ἀντισύνοδο πού πραγματοποιοῖσαν ὑπὸ τὸν Ἰωάννη Ἀντιοχείας οἱ Ἀντιοχειανοὶ στὴν Ταρσό τὸ 432 μ.Χ.

Ὅσον ἀφορᾷ στὴ συγγραφικὴ του δραστηριότητα γνωρίζουμε ὅτι ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας ἔγραψε πολλὰ ἔργα πολεμικοῦ χαρακτῆρα, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁμιλίες ὀρισμένες ἐκ τῶν ὁποίων διασώθηκαν μέχρι τὴν ἐποχὴ μας. Μάλιστα, κατὰ τὴν ἔκτη συνεδρία τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ὁ διάκονος Ἐπιφάνειος συνέταξε ἓναν ἀτελεῖ –εἶναι ἀλήθεια– κατάλογο τῶν γνησίων ἔργων τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας. Ἀφορμὴ γιὰ τὴ σύνταξη αὐτοῦ τοῦ καταλόγου ἔδωσε τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ εἰκονοκλάστες κατὰ τὴν εἰκονομαχικὴ σύνοδο τῆς Ἱερείας τὸ 754 μ.Χ., στὴν προσπάθειά τους νὰ δώσουν πατερικὸ κῦρος στὴν ἐπιχειρηματολογία τους, εἶχαν ἐπικαλεστεῖ ἓνα χωρίο ἀπὸ ὑποτιθέμενο ἔργο τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας, τὸ ὁποῖο στρεφόταν κατὰ τῆς προσκύνησης τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ἔτσι ὁ διάκονος Ἐπιφάνειος προκειμένου νὰ καταδείξει ὅτι τὸ ἐν λόγω χωρίο δὲν προερχόταν ἀπὸ γνήσιο ἔργο τοῦ Θεοδότου κατάρτισε τὸν προαναφερθέντα κατάλογο, στὸν ὁποῖο συμπεριέλαβε ὅσα ἀπὸ τὰ διασωθέντα ἔργα

4. Βλ. Mansi 4, 1457 κ. ἐξ.

τοῦ Θεοδοῦτου μπόρεσε νὰ ἀνακαλύψει στὶς βιβλιοθῆκες τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ κατάλογος αὐτὸς⁵ περιλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα ἔργα:

1) *Ἐξι βιβλίοι κατὰ Νεστορίου, πρὸς Λαῦσον*. Τὸ ἔργο αὐτό, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὸν τίτλο του, θὰ πρέπει νὰ συγκροτοῦσε μία ὀλοκληρωμένη θεολογικὴ πραγματεία, ἀπὸ τὴν ὁποία, ὡστόσο, δὲν διασώθηκε δυστυχῶς κανένα ἀπόσπασμα⁶. Ὅσον ἀφορᾷ στὸν Λαῦσο, πρὸς τὸν ὁποῖο ἀπευθυνόταν τὸ ἐν λόγῳ ἔργο, αὐτὸς ἐνδέχεται νὰ εἶναι ὁ Κουβικουλάριος τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β', στὸν ὁποῖο ὁ Παλλάδιος ἀφιέρωσε τὴ *Λαυσαϊκὴ* του *Ἱστορία*.

2) *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*. Τὸ ἔργο αὐτό ἔχει πολεμικὸ χαρακτήρα καὶ στρέφεται ἰδιαιτέρως κατὰ τοῦ Νεστοριανισμοῦ, ἔχοντας ὡς βασικὸ στόχο νὰ καταδείξει ὅτι οἱ 318 Πατέρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς συνόδου μὲ τὸ *Σύμβολο Πίστεως* πὺ συνέταξαν εἶχαν σαφέστατα ἀποδοκιμάσει κάθε ὑπόνοια περὶ τῆς ὑπαρξης δυοῦ υἱῶν, διακηρύσσοντας «ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν». Τὸ ἐν λόγῳ ἔργο πιθανότατα γράφτηκε ἀπὸ τὸν Θεόδοτο λίγο μετὰ τὴν καθάρωση τοῦ Νεστορίου καὶ δὲν ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι ἦταν γνωστὸ στοὺς Πατέρες τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἀπευθύνεται πρὸς κάποιο πρόσωπο πὺ δὲν κατονομάζεται, τοῦ ὁποῖ-

5. Βλ. Mansi 13, 309· Hardouin, *Collectio conciliorum*, t. IV, col. 405.

6. Ὁ Γεννάδιος Μασσαλίας στὸ ἔργο του *De viris illustribus*, σμ. 55, ἀποδίδει στὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας ἓνα ἔργο ὑπὸ τὸν τίτλο *Liber adversus Nestorium* καὶ ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ συντάχθηκε στὴν Ἔφεσο τὸ ἔτος 431. Ἄν θεωρήσουμε ἀξιόπιστη αὐτὴ τὴν πληροφορία καὶ κρίνοντας ἀπὸ τὴν ἀντινεστοριανικὴ ἐπιχειρηματολογία τοῦ Θεοδοῦτου Ἀγκύρας στὸ ἔργο του *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, στὸ ἀπολεσθὲν αὐτὸ ἔργο πὺ μνημονεῖ ὁ Γεννάδιος Μασσαλίας ὁ Θεόδοτος θὰ πρέπει ἀρχικὰ νὰ ἀνέπτυσε μία λογικὴ ἐπιχειρηματολογία ἐναντίον τῶν θέσεων τοῦ Νεστορίου, τὴν ὁποία κατὰ πᾶσα πιθανότητα συμπλήρωνε μὲ ἐκτενεῖς παραθέσεις ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, προκειμένου νὰ καταδείξει ὅτι ὁ Νεστοριανισμὸς ἀντιβαίνει στὴν Ἁγία Γραφή. Σύμφωνα μὲ τὸν O. Bardenhever (*Gesch. Der altkirch. Literatur*, t. 4, σ. 198) τὸ συνταχθὲν στὴν Ἔφεσο ἀπὸ τὸν Θεόδοτο ἔργο πὺ μνημονεῖ ὁ Γεννάδιος Μασσαλίας δὲν πρέπει νὰ ταυτίζεται μὲ τὸ προμνημονευθὲν ἔργο τοῦ Θεοδοῦτου ὑπὸ τὸν τίτλο *Ἐξι βιβλίοι κατὰ Νεστορίου πρὸς Λαῦσον*, δεδομένου ὅτι ἓνα ἔργο ἐκτεινόμενο σὲ ἔξι βιβλία εἶναι μᾶλλον ἀπίθανο νὰ συντάχθηκε στὴν περίοδο τῶν ταραγμένων ἐβδομάδων κατὰ τὶς ὁποῖες πραγματοποιήθηκε ἡ Γ' Οἰκουμἐνικὴ σύνοδος.

ου ὁ συγγραφέας ἐκθειάζει τή σταθερότητα στήν πίστη⁷ ἀποκαλώντας το φιλοφρονητικά «φίλη κεφαλή⁸».

3) Λόγος εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Κυρίου.

4) Λόγος εἰς τὰ Φῶτα.

5) Λόγος εἰς τόν (προφ.) Ἥλιαν καὶ τὴν χήραν.

6) Λόγος εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην.

7) Λόγος εἰς τὸν θεραπευθέντα χωλὸν τὸν καθήμενον πρὸς τὴν ὥραιαν πύλην (Πράξ. 3, 2).

8) Λόγος εἰς τοὺς τὰ τάλαντα λαβόντας (Μτ. 25, 14).

9) Λόγος εἰς τοὺς δύο τυφλοὺς (Μτ. 20, 30).

Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἑπτὰ λόγους τοῦ Θεοδότου ἔχουν διασωθεῖ μόνον οἱ δύο πρῶτοι, πού ἀναφέρονται στίς ἐορτὲς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Φώτων, ἐνῶ γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους πέντε δὲν ἔχουμε κανένα ἄλλο στοιχεῖο πέρα ἀπὸ τὴ μνημόνευση τῶν τίτλων τους στὰ πρακτικά τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ὅσο ὁ κατάλογος αὐτός, ὅπως προαναφέραμε, εἶναι ἀτελής καὶ δὲν συμπεριλαμβάνει τὸ σύνολο τῶν γνησίων ἔργων τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας. Ἔτσι στὰ πρακτικά τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου συμπεριελήφθησαν καὶ ἔτσι διασώθηκαν καὶ οἱ ἀκόλουθες τρεῖς ὁμιλίαι τοῦ ἐν λόγῳ ἐκκλησιαστικοῦ πατρός:

1) Ὁμιλία Α', λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὑπανεγνώσθη δὲ καὶ αὕτη ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ.

2) Ὁμιλία Β', Ὁραῖος λόγος πάνυ ἀναγνωσθεῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος.

3) Ὁμιλία Γ', λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ πρὸς Νεστόριον, ἐν ἡμέρᾳ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ⁹.

Ἀπὸ αὐτὲς τίς ὁμιλίαι, οἱ δύο πρῶτες πρέπει νὰ πρωτοεμφωνήθηκαν ἀπὸ τὸν Θεόδοτο ἐνώπιον τοῦ ποιμνίου του στήν Ἀγκυρα πρὶν τὴ σύγ-

7. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων 318 πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ*, P.G. 77, 1314A: «Τὸ μὲν ἐν τῇ πίστει στερόδόν τε καὶ βέβαιον τῆς σῆς φιλοχρίστου ψυχῆς οὐδαμῶς σαλεύεται· κἂν ἐπισπείρωσιν ἐχθροὶ τὰ τῆς ἀπιστίας ζιζάνια».

8. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1348D.

9. Σύμφωνα μὲ τὸν Tillemont (*Mémoires*, t. 14, σ. 453) ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας εἶναι μᾶλλον ἀπίθανο νὰ ἦταν ἀκόμη παρὼν στήν Ἐφεσο κατὰ τὴν ἐορτὴ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὅπως ὑποδηλώνει ὁ τίτλος αὐτῆς τῆς ὁμιλίας. Γι' αὐτὸ ὁ Tillemont ἀντὶ τῆς φράσης ἐν ἡμέρᾳ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ στὸν τίτλο τῆς ἐν λόγῳ ὁμιλίας προτείνει ὡς σωστότερη τὴ διόρθωση ἐν ἐκκλησίᾳ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.

κληση τῆς συνόδου τῆς Ἐφέσου. Ἄν κρίνουμε ἀπὸ τοὺς τίτλους τους, κατὰ πᾶσα πιθανότητα ἢ μία ἀπὸ αὐτὲς τὶς δύο *ὀμιλίες* ταυτίζεται μὲ τὸν *λόγον εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Κυρίου*, τὸν ὁποῖο μνημονεύει ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ γνήσια ἔργα τοῦ Θεοδότου ἢ Ζ΄ Οἰκουμενικῆ συνόδου στὰ πρακτικά τῆς. Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ ἐπισημάνουμε ὅτι στὸ τέλος τῆς *ἐρμηνείας* του *εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων 318 πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ* ὁ ἴδιος ὁ Θεόδοτος ἀναφέρει ὅτι συνέταξε καὶ *τρεῖς βίβλους περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου*¹⁰, ἐνῶ τρεῖς ἀκόμη *ὀμιλίες* τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας ἔχουν διασωθεῖ. Ἡ πρώτη εἶναι ἀφιερωμένη *εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα*, καὶ κατὰ πᾶσα πιθανότητα ταυτίζεται μὲ τὸν *λόγον εἰς τὰ Φῶτα*, τὸν ὁποῖο μνημονεύει ὁ διάκονος Ἐπιφάνειος στὴν Ζ΄ Οἰκουμενικῆ συνόδο¹¹. Ἡ δευτέρα διασώζεται σὲ λατινικὴ μετάφραση καὶ ἀναφέρεται *εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, ἐνῶ ἡ τρίτη παρατίθεται ἐπίσης σὲ λατινικὴ μετάφραση καὶ ἀναφέρεται *εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*. Αὐτὴ τὴν τελευταία *ὀμιλία*, ὅπως ἀναφέραμε καὶνωρίτερα, ἐξέδωσε ὁ Martin Jugie

10. Βλ. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων 318 πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ*, P.G. 77, 1348C: «Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἐν παρέργῳ νῦν εἰρήσθω περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, ἐντελέστερον ἡμῶν περὶ τῆς θεϊκῆς δεσποτείας αὐτοῦ διειλεγμένων ἐν τρισὶν ἑτέροις βιβλίοις, οἷς ἐντυχῶν ξυνδοξαζόμενον Πατρὶ καὶ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον παρὰ τῆς θείας διδαχθῆσθαι Γραφῆς.» Ὡστόσο πέρα ἀπὸ αὐτὴ τὴ σύντομη μαρτυρία τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας δὲν γνωρίζουμε τίποτε ἄλλο γι' αὐτὴν τὴν πραγματεία, τὴν ὁποία προφανῶς ἀγνοεῖ καὶ ὁ διάκονος Ἐπιφάνειος, καθὼς δὲν τὴν ἀναφέρει στὴν Ζ΄ Οἰκουμενικῆ συνόδο μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Θεοδότου. Μποροῦμε μόνον νὰ εικάσουμε ὅτι στὸ ἐν λόγῳ ἀπωλεσθὲν σύγγραμμά του ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας θὰ πρέπει νὰ ἀνέπτυσε ἐπιχειρηματολογία ἀνάλογη μὲ τὴν ἐπιχειρηματολογία ποὺ συναντᾶται σὲ ἀντίστοιχα ἔργα προγενεστέρων τοῦ ἐκκλησιαστικῶν πατέρων καὶ ὅπωςδήποτε θὰ λάμβανε ὑπόψιν του τὶς προσθήκες ποὺ ἐνέκρινε στὸ σύμβολο τῆς Νικαίας ἢ Β΄ Οἰκουμενικῆ συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἔτος 381 μ.Χ. Ἄλλωστε γιὰ κάτι τέτοιο μᾶς προειδεάζουν καὶ τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Θεοδότου ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω μαρτυρία του ἀναφορικὰ μὲ τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς πραγματείας του καὶ ἰδιαίτερος ἢ φράση «..ξυνδοξαζόμενον Πατρὶ καὶ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον..», ποὺ παραπέμπει γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὴ διατύπωση «..τῶ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον..» τοῦ συμβόλου τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου.

11. Βλ. *Dictionnaire de Théologie Catholique*, Paris 1909, τόμ. 15, σελ. 329. Τὴν ἴδια *ὀμιλία* μνημονεύει τὸν 9^ο αἰ. καὶ ὁ Νικηφόρος Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὸν τίτλο, *Εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα*. Βλ. Pitra, *spicilegium Solesmense*, τόμ. I, σ. 349.

ἀπὸ τὸ μοναδικὸ σωζόμενον στὰ ἑλληνικὰ πρωτότυπο κείμενό της, στὸν κώδικα Paris. Graec. 1171, τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Παρισιοῦ.

Εἰδικότερα, ὅσον ἀφορᾷ σ' αὐτὴ τὴν τελευταία *ὁμιλία* ὁ G. Bardy ἔχει ἐκφράσει τὴν ἀμφιβολία του γιὰ τὴ συγγραφή της ἀπὸ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας, ἀφ' ἑνὸς ἐπειδὴ δὲν μνημονεύεται ἀπὸ καμία ἄλλη ἀρχαία πηγὴ ὡς ἔργο τοῦ Θεοδότου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπειδὴ πρὸς τὸ τέλος της περιέχει παραπομπὲς σὲ κάποια ἔργα τῆς κλασικῆς θύραθεν γραμματείας, κάτι τὸ ὁποῖο δὲν συμβαίνει σὲ κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ γνήσια ἔργα τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας¹². Ὅπως ὅμως ὑποστήριξε πειστικὰ ὁ M. Jugie, δὲν πρέπει νὰ ἀμφισβητεῖται τὸ γεγονὸς τῆς συγγραφῆς τῆς ἐν λόγῳ *ὁμιλίας* ἀπὸ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας. Κι αὐτὸ ὄχι μόνον ἐπειδὴ τὸ μοναδικὸ χειρόγραφο πού διέσωσε τὸ πρωτότυπο ἑλληνικὸ της κείμενο τὴν ἀποδίδει στὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ οἱ μαρτυρίες ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ κείμενο συνηγοροῦν πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Εἰδικότερα· πιστεύουμε ὅτι ὁ M. Jugie εἶχε ἀπόλυτα δίκιο, ὅταν ὑποστήριξε ὅτι ὁ χρόνος συγγραφῆς τῆς ἐν λόγῳ *ὁμιλίας* τοποθετεῖται μετὰ τὸ ξέσπασμα τῆς νεστοριανικῆς ἔριδας – δεδομένου ὅτι στὸ κείμενό της ἀποδοκιμάζεται ὁ Νεστόριος ὡς «τὴν παρθενικὴν ἀθετήσας τεκνογονίαν»– ἀλλὰ πάντως πρὶν τὴ σύγκληση τῆς συνόδου τῆς Χαλκηδόνας, καθὼς δὲν ὑπάρχει στὸ κείμενο κανένας ὑπαινιγμὸς πού νὰ προϋποθέτει τὸ ξέσπασμα τῆς μονοφυσικῆς ἔριδας. Ἐπομένως ὁ χρόνος συγγραφῆς αὐτῆς τῆς *ὁμιλίας* συμπίπτει μὲ τὴν περίοδο τῆς συνοδικῆς καὶ συγγραφικῆς δραστηριότητος τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας. Ἐπειτα, συνεχίζει ὁ Jugie, τὸ ἴδιο τὸ κείμενο τῆς *ὁμιλίας* ἀπὸ ἀποψη ὕφους, σύνταξης ἀλλὰ καὶ περιεχομένου συγκρινόμενο μὲ τὰ ἄλλα γνήσια ἔργα τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας παρουσιάζει ἀναμφισβήτητες ὁμοιότητες, ὅπως συχνὲς παραπομπὲς στὴν Ἁγία Γραφή, προτίμηση στὴ χρῆση λεκτικῶν ἀντιθέσεων ἀλλὰ καὶ σύνθετων λέξεων προσφιλῶν στὸν ἐπίσκοπο Ἀγκύρας ἢ χρῆση παράγωγων ρημάτων σὲ χρόνον παρακείμενο¹³. Ὡς ἐκ τούτου πιστεύουμε κι ἐμεῖς ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένας σοβαρὸς καὶ ἐπαρκῶς πειστικὸς λόγος γιὰ νὰ ἀμφισβητεῖται ἡ πατρότητα αὐτῆς τῆς *ὁμιλίας* ἀπὸ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας.

12. Βλ. *Dictionnaire de Théologie Catholique*, Paris 1909, τόμ. 15, σ. 329.

13. Βλ. M. Jugie, *Homelies Mariales Byzantines, textes grecs édités et traduites en Latin*, P.O. 19, σ. 292.

“Ὅσον ἀφορᾷ στήν ἐρημηνευτική του μέθοδο ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ἔχει ἐμφανῆ προτίμηση στήν ἀντιοχειανή σχολή ἐρημνείας, καί εἶναι χαρακτηριστικό τὸ γεγονός ὅτι στήν ἀνωτέρω ὁμιλία του ἐκλαμβάνει κατὰ γράμμα τὴ διήγηση τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ἐπακολουθοῦσας πτώσης του. Εἰδικότερα· ὁ Θεόδοτος ἀπορρίπτει μετὰ βδελυγμίας ὡς «ἐλληνικῆς μυθολογίας ἄθυρμα, καί διαβολικῆς σκαιότητος χλεύασμα» τὴ θεωρία τοῦ Ὁριγένη ὅτι ὁ Θεὸς ἀρχικὰ δημιούργησε τοὺς «νόες», οἱ ὅποιοι μετέπειτα ἐξέπεσαν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ τους περιοπὴ ἐξαιτίας τοῦ κορεσμοῦ τους ἀπὸ τὴ θέα τοῦ Θεοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκύψει ἡ ὄντολογικὴ διαβάθμιση σὲ ἀστέρες, ἀγγέλους, ἀνθρώπους καί δαίμονες. Ἐκεῖνο πού ἐν προκειμένῳ ἐνδιαφέρει κυρίως τὸν Θεόδοτο εἶναι νὰ καταδείξει τὸ ἐσφαλμένο καί ἀβάσιμο τοῦ ἰσχυρισμοῦ ὅτι τὸ ἀνθρώπινο γένος προέκυψε ἀπὸ τὴν πτώση ὀρισμένων ἀπὸ τοὺς νόες, ἐνὸς ἰσχυρισμοῦ πού κατὰ τὸν Θεόδοτο ὀδηγεῖ στήν ἐξίσου ἐσφαλμένη καί ἀπαράδεκτη θεωρία ὅτι ἡ τελικὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται στήν ἀπαλλαγὴ του ἀπὸ τὴν ὕλικὴ φύση τοῦ σώματος καί στήν ἐπάνοδο καί ἀποκατάστασή του στήν προπρωτικὴ νοερὴ του φύση. Τὴν «ὠριγενιστικὴ» αὐτὴ ἀντίληψη ὁ Θεόδοτος τὴ θεωρεῖ ὡς φανερὰ ἀσυμβίβαστη μὲ τὴ διήγηση τῆς Γενέσεως περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, χαρακτηρίζοντάς τὴν «ἄφατον ἀναίδεια» καί τελικὰ προῖόν «φληνάφου διανοίας» ἀλλὰ καί ἑωσφορικοῦ ἐγωισμοῦ¹⁴. Πρὸς

14. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία ΣΤ΄, Εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καί εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, P.O. 19, παρ. 7, σελ. 324· P.G 77, 1423B-1424A (Λατινικὴ μετάφραση): «... μηδεὶς γαυριάτω παρ’ ἡμῖν ἐπὶ ψεύδεσιν, προὔπαρξιν πρὸ τῆς ὕδαε διαπλάσεως ἑαυτῶ περιάπτων· ἐλληνικῆς γὰρ μυθολογίας τοῦτο ἄθυρμα, καί διαβολικῆς σκαιότητος χλεύασμα, τοῖς ἰδίῳ γνωρίμοις ἀπήχημα μυσταγωγούντος· πρὸς οὓς εὐσκόπτως γέγραπται· *Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καί σποδός;* (Ἐκκλ. 10,9). Παρακαλεῖ τοῖνυν ὑμᾶς καί εἰς δεῦρο δι’ ἐμοῦ ὁ χοροβάτης ἡμῶν καί μυσταγωγὸς μὴ περιπατεῖν ὡς καί τὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν ματαιότητι τοῦ νοός αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πῶρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηληγότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ (Ἐφ. 4, 17-19). Ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτως μαμαθήκαμεν τὴν τοῦ ἀνθρώπου σύστασιν καί ἐξ αὐτοῦ γονίην, ἀλλὰ κατὰ τὸν προαφηγηθέντα μωσαϊκὸν τρόπον. Εἰ δὲ τις Μωσέα παραγράφεται, τὸν αὐτῶ χρηματίσαντα ἀραρότως ἀποπέμπεται, καθάπερ τὸ αἰγύπτιον σκῶλον, Ὁριγένης φημί. Ὡ τῆς πολλῆς ἀβελτηρίας· ὡ τῆς ἀπάτου ἀναίδειας· ὡ τῆς φληνάφου διανοίας. Χριστὸς ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, ὁ πιστός καί ἀληθινὸς ἐν πᾶσιν τοῖς λόγοις αὐτοῦ καί ἔργοις, ὁ αὐτάρκης ἑαυτῶ

ἀναίρεση αὐτῆς τῆς θεωρίας ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἐπικαλεῖται τὴ σιωπὴ τοῦ Ἰώβ στὸ ἐρώτημα ποῦ τοῦ ἀπηύθυνε ὁ Θεός: *Ποῦ γὰρ ἦσθα, ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν; ἀπάγγελιον δέ μοι, εἰ ἐπίστασαι σύνεσιν* (Ἰώβ 38, 4). Αὐτὴ ἡ σιωπὴ τοῦ δικαίου Ἰώβ, ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος, ὀφείλεται στὴν ἐπίγνωσή του ὅτι ἡ δημιουργία «*τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ*» προηγήθηκε τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, γεγονός ποῦ μὲ τὴ σειρά του ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι «*συμπρεσβύτερος τῇ τῶν νοερῶν, καθὼ προτέρων, πρεσβυτερίᾳ*¹⁵». Συνεπῶς ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ἀσπάζεται ἀπόλυτα τὴ βιβλικὴ διήγηση περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς ἐπισημαίνει ὅτι ὁ Θεός «*ἐπὶ τέλει τῶν γεγονότων, τὸν περισπούδαστον καὶ ἀξιάγαστον ἄνθρωπον περιφανῶς τῇ ἐπιχθονίῳ κτίσει κεφαλὴν προσεφιλοτιμεῖτο, ἄρτι τὸ εἶναι παρ' αὐτοῦ λαμβάνοντα,*

εἰς ἅπαντα, ἀξιόπιστον μάρτυρα εἰς τὸ καθ' ἑαυτὸν τὸ μωσαϊκὸν ποιεῖται πρᾶγμα, καὶ υπεραίρονται οἱ ληρολέσχει τοῦ προφήτου, καὶ κατοφρυῶνται, ὡς οὐκ ἐντελῶς φράσαντος τὰ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ μηδεὶς τὸ παρεπόμενον τῇ κακῇ ῥίζῃ παραφυσίον προσκοπτέτω, ἀλαζονεῖα εἷξας, ἐπάνοδον καὶ ἀποκατάστασιν τὴν τοῖς νοεροῖς ὀμόφυλον, ἑαυτῷ πλαστολογῶν μὴ φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν τὸ ἐν τῷ τυράνῳ ἀπ' αὐθαδείας πολλῆς εἰρηκότι τῷ Θεῷ· *ἔσομαι ὁμοῖος τῷ ὑψίστῳ* (Ἦσ. 14, 14). *Μὴ βλαστησάτω ἐν ὑμῖν ὡς ῥίζα πικρίας* (Ἐβρ. 12, 5) τὸ ὁμοίως τούτῳ ἐν Ἀδὰμ· ὅτι σοβαρόν, *ὅτι βδέλυγμα Κυρίου πᾶς ὑψηλοκάρδιος* (Παρ. 36, 5). *Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν ὡς χριστιανικωτάτοις, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν, μορφὴν δούλου λαβὼν* (Φιλιπ. 2, 5-7). Naί, παρακαλῶ, τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν, τὸ ταπεινὸν καὶ θεάρεστον. Oἱ γὰρ ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες, σοφοί. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ τοὺς πεφρονικότητας θάπτερον μὲν κατέρρηξεν ἀπ' οὐρανῶν, θάπτερον δὲ ὑπερῴρισε τῆς Ἐδέμ. Τοὺς δὲ κατὰ Χριστὸν πεφρονικότητας ἀνακαλεῖται ἐπὶ τὴν παραδεισιακὴν πατρίδα».

15. ὄπ. παρ. Ρ.Ο. 19, παρ. 8, σελ. 325-326· Ρ.Γ. 77, 1424BC : «*Ὅτι μὲν γὰρ οὐ προῆμεν πρὸ τῆς ἐν σώματι διαπλάσεως, καθάπερ οἱ ἐκπεπωκότες τῆς εὐσεβείας πεφρονίκασι, ἐπαρκείσθω ὑμῖν τοῖς ἐχέφροσιν ἢ πρὸς τὸν πολυάθλον κοινωφελῶς γεγονυῖα Ἰώβ θεία διάλεξις, πάσης φλεγμονῆς λογισμὸν ἀποσκυβαλίζουσα, καὶ ἀποδεικνύουσα μήτε μὴν προγεγονότα τῆς ἐπιγείου κατασκευῆς, μήτε δὲ ἐπιστάμενόν τι τὸν ἄνθρωπον. Ποῦ γὰρ ἦσθα, φησί, ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν ; ἀπάγγελιον δέ μοι, εἰ ἐπίστασαι σύνεσιν. Ἄλλ οὐκ ἀποκρίνεται ὁ δίκαιος, κατὰ τοὺς ἀσεβεστάτους, πρὸς τὴν πεῦσιν, ἐπιστάμενος μετὰ τὴν πεῦσιν μεταγενεστέρως τῆς γῆς γεγενῆσθαι. Ἐναντίον γὰρ τοῦ Θεοῦ ψεῦδος οὐκ εἰσελεύσεται. Εἰ δὲ πρὸ τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ οὐδὲν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἄρα συμπρεσβύτερος τῇ τῶν νοερῶν, καθὼ προτέρων, πρεσβυτερίᾳ. Μάτην δ' οὐδ' ὄνειροπολοῦνται καὶ ὄνειροπολοῦσιν τοὺς ὁμοίους χεϊμῶνας οἱ τάλανες καὶ τάδε πεφρονικότες. Καὶ ὅτι οὐκ ἀλλοιοῦνται τὰ γενόμενα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παλινδρομῖα τι, ἐμπεδοῖ ὡδέ πως ἡ γραφή, λέγουσα· *πρόσταγμα ἔθετο καὶ οὐ παρελεύσεται· καὶ ἐτέρωθι· μὴ γὰρ ματαιῶς ἔκτινας πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων;*».*

χερσίν μὲν δεσποτικαῖς καὶ ἀχράντοις ἐκ τῆς γῆς πλαττόμενον, θείῳ δὲ ἐμφυσήματι ζωοποιηθέντα καὶ καταλαμπρυνόμενον κατὰ τὴν θεόπνευστον τοῦ μεγάλου Μωϋσέως συγγραφὴν, ἵνα δεσπόζη τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀνὰ τῇ ὑψηλίῳ γενομένων κτισμάτων, καὶ διέπη τὸν κόσμον ἐν ὀσιότητι καὶ δικαιοσύνη¹⁶».

Συνοψίζοντας, τὸ σύνολο τῶν σωζομένων ἔργων τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας παρατίθεται στὸν τόμο 77 τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας τοῦ Migne καὶ περιλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα ἔργα:

1) Ἑρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων 318 πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, ἐν παραγράφοις ΚΔ', στ. 1313-1348D.

2) Ὁμιλία Α', λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὑπανεγνώσθη δὲ καὶ αὕτη ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ, στ. 1349A-1369A.

3) Ὁραῖος λόγος πάνυ ἀναγνωσθεῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, στ. 1369B-1385A.

4) Ὁμιλία Γ', λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ πρὸς Νεστόριον, ἐν ἡμέρᾳ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, στ. 1385B-1389C.

5) Ὁμιλία Δ', εἰς ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα, στ. 1389C-1412B.

6) Ὁμιλία Ε'. *In Domini nostri Jesu Christi diem natalem*, στ. 1412C-1418D.

7) Ὁμιλία ΣΤ'. *In sanctam Mariam Dei genitricem, et in sanctam Christi nativitatem*, στ. 1418D-1432B.

Στὴν παροῦσα μελέτη μας, τὸ θέμα τῆς ὁποίας εἶναι «Ἡ θεία ἐνανθρώπηση στὴ χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας», ἀρχικὰ σὲ μία πρώτη παράγραφο θὰ δοῦμε τί ὑποστηρίζει ὁ Θεόδοτος –κυρίως στὸ διασωθὲν ὁμιλητικὸ του ἔργο– γιὰ τὸν σκοπὸ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως καὶ τῆς ἐκούσιας πτωχείας τοῦ Λόγου, ἐνῶ στὴ συνέχεια σὲ μία δευτέρη ἐκτενῆ παράγραφο θὰ παρουσιάσουμε διεξοδικὰ τὸ πῶς ἀντιλαμβάνεται καὶ πῶς παρουσιάζει ὁ Θεόδοτος τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως στὸ σύνολο τῶν ἀνωτέρω διασωθέντων συγγραμμάτων του. Ἐλπίδα καὶ φιλοδοξία μας εἶναι νὰ συμβάλουμε οὐσιαστικὰ στὴν κάλυψη τοῦ σχετικοῦ ἐρευνητικοῦ κενοῦ ὄχι μόνον τῆς ἑλληνικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς διεθνoῦς βιβλιογραφίας, συμβάλλοντας παράλληλα μὲ τὸν

16. ὅπ. παρ. Ρ.Ο. 19, παρ. 2, σελ. 319-320· Ρ.Γ. 77, 1420Α.

τρόπο αὐτὸ –στὸ μέτρο τῶν δυνάμεών μας– στὴν ἀνάδειξη τοῦ ἀδίκως παραθεωρηθέντος ἀπὸ τὴ σύγχρονη θεολογικὴ ἔρευνα θεολογικοῦ ἔργου τοῦ ἐν λόγῳ ἐκκλησιαστικοῦ πατρὸς.

1. Ὁ σκοπὸς τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως καὶ τῆς ἐκούσιας πτωχείας τοῦ Λόγου στὴ Χριστολογία τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας.

“Ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας, μετὰ τὴ διάπραξη τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἀπὸ τοὺς πρωτοπλάστους «ἐπεσκοτάσεν ἡ διαβολικὴ ἀχλὺς τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἀνεστάτωσε, καὶ ὑπενόθευσεν ἀπὸ τοῦ πλάσαντος τοὺς ὑποδίκους γενομένους διὰ τὴν παράβασιν»¹⁷. Οἱ ἐπιπτώσεις αὐτοῦ τοῦ τραγικοῦ ἀπὸ κάθε ἀποψη γεγονότος ἦταν τόσο βαθιὰ καταστροφικὲς γιὰ τοὺς ἴδιους τοὺς πρωτοπλάστους ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἀπογόνους τους¹⁸, ὥστε καμιά κτιστὴ δύναμη –καὶ συγκεκριμέ-

17. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Δ΄*, *Εἰς ἀγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα*, P.G. 77, 1404D-1405A. Γιὰ τὴν ὀρθόδοξη θεώρηση τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος βλ. τὴν ἐξαιρετικὴ διδακτορικὴ διατριβὴ τοῦ ἑλληνοαμερικανοῦ καθηγητῆ π. Ἰωάννη Ρωμανίδου, *Τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα*, Θεσσαλονίκη 1970.

18. Ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας στὴν δ' *Ὁμιλία* του ἀναφέρεται ἐκτενῶς σὲ αὐτὲς τὶς καταστροφικὲς γιὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση συνέπειες τῆς προγονικῆς παραβάσεως μέσα ἀπὸ ἔντονος ρητορικὲς ἀντιθέσεις, μὲ τὶς ὁποῖες ἀντιδιαστέλλει τὴν κατάστασι τοῦ προπρωτοπλάστου ἀπὸ τὸν μεταπτωτικὸ ἀνθρώπο, ἐπιτείνοντας ἔτσι στὴ συνείδησι τοῦ ἀκροατηρίου του τὴν τραγικότητα τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Βλ. Θεοδότου Ἐπισκόπου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία ΣΤ΄*, *Εἰς τὴν ἀγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, P.O. 19, παρ. 10, σελ. 327-328· P.G. 77, 1425C-1426A (Λατιν. μτφρ.): «Ἄλλ' οὐ φέρω παραδραμεῖν ἀνωδύνως τοῦ προπάτορος τὸ ἄλγος. Κοινὸν γὰρ τὸ πάθος, καὶ κοινὸν τὸ πένθος.... Οἴμοι, ψυχὴ μου· ἐξέστη γὰρ ὁ οὐρανὸς καὶ ἔφριξεν ἡ γῆ ἐπὶ τῇ ἀθροῖα τοῦ προπάτορος ἡμῶν ἐναλλαγῇ· ἐσκυθρώπασεν ἥλιος κατιδὼν πῶς τὸ θεῖον πλάσμα διαβολικὸν γέγονεν χλεύασμα· ἐπεστύγνασαν [αἱ] προσφιλεῖς δυνάμεις ἐπὶ τῇ ἀδοκίῳ μεταβολῇ. Πῶς ἐν ταλανισμῷ ὁ ἐν μακαρισμῷ; Πῶς ἐν δυσφημίᾳ ὁ ἐν εὐφημίᾳ; Πῶς ἐν ἀτιμίᾳ ὁ ἐν τιμῇ; Πῶς ἐν ἀσθενείᾳ ὁ ἐν δυνάμει; Πῶς ἐν ἁμαρτίᾳ ὁ ἐν δικαιοσύνῃ; Πῶς ἐν δουλείᾳ ὁ ἐν ἐλευθερίᾳ; Πῶς ἐν τυραννίδι ὁ ἐν δυναστείᾳ; Πῶς ἐν κακίᾳ ὁ ἐν ἀκακίᾳ; Πῶς ἐν ἀταξίᾳ ὁ ἐν εὐταξίᾳ; Πῶς ἐν κακοζωίᾳ ὁ ἐν εὐζωίᾳ; Πῶς ἐν θανάτῳ ὁ ἐν ἀθανασίᾳ; Πῶς ἐν φθορᾷ ὁ ἐν ἀφθαρσίᾳ; Πῶς ἐν ἀδυναμίᾳ ὁ ἐν θυμηδίᾳ; Πῶς ἐν περιφορᾷ ὁ ἐν ἀμερμινίᾳ; Πῶς ἐν αἰσχύνῃ ὁ ἐν παρησίᾳ; Πῶς πολυσχιδῆς ὁ ἥρεμος; Πῶς συνητὸς ὁ περιπόθητος; Πῶς ὑπὸ δίκης ὁ δίκαιος; Πῶς ἐν πονηροῖς διαλογισμοῖς ὁ ἐν ἀγαθοῖς λογισμοῖς; Πῶς ἐν ἐπιτιμίῳ ὁ ἐπὶ τιμῶν; Πῶς ἐν πολέμοις ὁ ἐν εἰρηνικοῖς; Πῶς δυσκλεῆς ὁ εὐκλεῆς; Πῶς ἐν ὀδύναις ὁ εὐρωστος; Πῶς πολυστένακτος ὁ πολυάγαστος; Πῶς τὸ ἱερὸν σκῆνωμα ληστῶν γέγονεν ἐνδιάιτημα; Πῶς τὸ ἀπλοῦν καὶ

να οἱ προφήτες, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ πολὺ ὑπερέχοντες σὲ δύναμη ἔναντι τοῦ ἀνθρώπου ἄγγελοι— δὲν εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ τοὺς ἀποκαταστήσει στὸ προπρωτικὸ τους μεγαλεῖο καὶ νὰ τοὺς παρὰσχει τὴ σωτηρία. Κι αὐτό, γιατί ἡ ἀνθρώπινη φύση αὐτεξουσίως εἶχε ἀποκτήσει πλέον τέτοια ἔξι πρὸς τὴν κακία καὶ τὴν πλάνη, ὥστε τὸ παρὰ φύσιν, δηλαδή «ἡ μακρὰ τῆς κακίας συνήθεια», ἐκτόπισε καὶ ὑποκατέστησε τὸ κατὰ φύσιν, δηλαδή τὴν ἀρχικὴ ὑγιὴ κατάστασι τῶν πρωτοπλάστων¹⁹. Οἱ τελευταῖοι —καὶ κατ' ἐπέκτασιν κι ἐμεῖς ὡς ἀπόγονοί τους— κατέστησαν δραπέτες καὶ φυγάδες ἀπὸ τὸν Θεό, τὸν «ἀγαθὸ Δεσπότη», καὶ κατάντησαν δέσμοιοι στὴν ἁμαρτία, ἀνήμποροι νὰ «ἀνανεύσουν» πρὸς τὸν Θεό²⁰.

ἄδολον δολίων καὶ πανούργων γέγονεν κατηλεῖον; Πῶς τὸ οἰκητήριον τοῦ φωτὸς σπῆλαιον γέγονεν σκοτασμοῦ; Πῶς τὸ οἰκητήριον τῆς προσευχῆς θέατρον καθίσταται παιγνικόν; Πῶς τὸ ταμεῖον τῶν ὕμνων παραδοχείον γέγονεν ληστῶν; Πῶς ὁ εὐθὺς τῆ καρδία ἐν διαύῳ κατέστη διανοία; Πῶς ὁ ὑπὸ θεῖαν δικαιοδοσίαν, ὑπὸ ἀντιδικῶν ἐρεσχελεῖται; Πῶς ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθεὶς τοῖς κτήνεσιν παρεσυνεβλήθη τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς; Πῶς ὁ κατ' εἰκόνα θεῖαν γενόμενος ματαιότητι ὁμοιώθη; Ταῦτα μὲν μικρὰ ἅπτα τῶν καθ' ἡμᾶς· περὶ δὲ τῶν πρὸς ἡμᾶς βραχυτάτος πᾶς λόγος πρὸς ἐξήγησιν. Πολλοὶ γὰρ πολλὰ κωμωδήσαντες, ἄλλοις τοὺς ἀγῶνας κατέλιπον ἀτελεστάτους· προσφῆται, δίκαιοι, ἱστορικοί... Ἐντεῦθεν ἀπεστρέφοντο μὲν τοὺς πρὸς κακίαν ἐξοκειλάντας γηγενεῖς οἱ ἐπουράνιοι· ὑπετάσσετο δὲ ἡ ἐπίγειος κτίσις τῇ ματαιότητι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, οὐχ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐν ἀνοχῇ τῆς δοκούσης ἐπ' ἐλπίδι ἐλευθερίας (Ρωμ. 8,20)». Νωρίτερα στὴν ἴδια Ὀμιλία του (ὄπ. παρ. Ρ.Ο. 19, παρ. 5, σελ. 322· Ρ.Γ. 77, 1422Α) ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ἀναφερόμενος στὸν προπρωτικὸ Ἀδὰμ τὸν χαρακτηρίζει «...σοφὸ ἄνδρα, θεῖον ἀγαλμα, τιμία τοῦ κόσμου κερφαλή, γλώσσα τῆς κτίσεως ὁμοίωφθογο τοῖς ἀγγέλοις κινύρα, σεμνότητι τῆς γῆς».

19. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὀμιλία Α', *Λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, Ρ.Γ. 77, 1357D-1360A. Α.Σ.Ο. Ι,1,2, σ. 85, 11-23: «Ἐπειδὴ γὰρ τὴν φύσιν ἡμῶν βουλόμενος σῶσαι Θεός, οὐ δι' ἐτέρων τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ κατεσκεύασεν· ἐπειδὴ πᾶσα κτίσις ἠτόνει πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, ἔξιν ἐχόντων καὶ κακίας καὶ πλάνης· ἡ γὰρ μακρὰ τῆς κακίας συνήθεια ἀντὶ φύσεως τοῖς ἀνθρώποις ἐγένετο, παρῳσαμένη τὴν φύσιν. Προεφῆτευσεν προφήτης, ἀλλ' ἠτόνει ὁ λόγος, τῇ κακίᾳ νικώμενος. Ἄγγελοι λειτουργοὶ τῆς ἡμετέρας ἐγίνοντο σωτηρίας· καὶ μαρτυρεῖ ὁ μέγας Παῦλος λέγων περὶ ἀγγέλων· *Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν*; Ἄγγελος ὁ κρείττων τὴν φύσιν ἐλειτούργει πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν· ἀλλ' οὐκ ἐσώζετο ἄνθρωπος, ταῖς κακίαις ἐγκείμενος. Ἦτόνει οὖν ἅπαντα πρὸς ἀνθρώπων τὴν ἀμέλειαν. Ἡ γὰρ κακία τῶν πονηρῶν τὴν σπουδὴν ἐνίκα τῶν ἀγαθῶν· οὐχ ὅτι νικᾷται Θεός, ἀλλ' ὅτι γνώμη τοῦ αὐτεξουσίου τὴν ἀρετὴν ἐπιτρέπει. Ἀνάγκη οὐκ ὠθεῖ σε πρὸς κατορθώματα, οὐδὲ μὴ βουλόμενον ἔλκει πρὸς ἀρετὴν, ἵνα σὺ τὴν ἀρετὴν κατασκευάσας ἐκούσιον, οὐδὲ αὐτὴν ποιήσῃ κατόρθωμα».

20. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὀμιλία Γ', *Λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ πρὸς Νεστόριον, ἐν ἡμέρᾳ*

Ὡστόσο, συνεχίζει ὁ Θεόδοτος, δὲν ἦταν πρόπον ἀλλὰ καὶ δυνατὸν ὁ διαβολικὸς φθόνος νὰ ὑπερισχύσει τῆς Δεσποτικῆς χάριτος, οὔτε καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ ἄρμοζε καὶ ἦταν ποτὲ δυνατὸν νὰ νικηθεῖ ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὴν ἐπιβουλὴ τοῦ διαβόλου²¹. Καθὼς λοιπὸν ὁ δοῦλος (ἄνθρω-

Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, P.G. 77, 1388B. A.C.O. I,1,2, σ. 72, 16-21: «Ἀπεδράσαμεν ἡμεῖς ἀγαθοῦ Δεσπότου. Οὐκ ἠνέγκαμεν τὴν παρὰ τοῦ Δεσπότου δεδομένην χάριν. Πρὸς χρεῖαν τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ παραδείσου ἐλάβομεν· τὸν νόμον παρετρῶσαμεν· τὸν νομοθέτην παρέβημεν· τῷ ἐχθρῷ ἐπέισθημεν· ἐξεπέσαμεν τῆς τιμῆς· εἰς τὸν περιγείον τόπον ὁ δραπέτης διῆγεν· οὐκ ἀνένευσε πρὸς τὸν Δεσπότην· ἡ ἡδονὴ κάτω κατεῖχε τὸν φυγάδα· ἡ ἁμαρτία δεσμώτην ἔσχε τὸν δραπέτην· ἀπέγνω τῆς ἡμῶν διανοίας, ὡς οὐ δυναμένης ἀνανεῦσαι πρὸς τὸν Θεόν». Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία ΣΤ'*, *Εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, P.O. 19, παρ. 5, σελ. 322-323· P.G. 77, 1422B (Λατιν. μτφρ.): «Αἰχμάλωτος (ἐνν. ὁ Ἀδάμ) πρὸς τὴν ἁκοὴν γενόμενος, ἐφυσιώθη τὴν γνώμην... Καὶ τὸ ἀληθὲς καταλιπὼν, τὸ φάσμα ἐπεδίωξεν, καὶ δόξαν ὄνειροπόλων ἐπιποθήσας ἀδοξία περιέτυχεν... κωφωθεὶς τὸν νοῦν, καὶ καθάπερ ῥυτῆρι τῇ οἴῃσει φερόμενος πρὸς τὴν ἐκπόρνευσιν ἐφήδετο τῆς θείας ἐντολῆς... καὶ γευσάμενος μὴ καλῶς, ἐτρῶθη ἐλεεινῶς. Ἐντεῦθεν ἐξ ἀβουλίας ὀρθωδοῦμενος αἰσχύνην, φυγὰς καθίστατο, καὶ ὅπη κατακαλύψειεν τὸ ἔγκλημα ἐπενοεῖτο, καὶ ὅπη τοῦ ἠτήματος τὸ ὄνειδος καταχώσειεν. Καθάπερ οἱ ταῖς ἄρκουσιν ἐμπεσόντες μάτην ἑαυτοὺς συντριβουσιν, ἐφ' ἑκατέρῃ ἐναλλόμενοι, οὕτω καὶ ὁ τὴν πληγὴν κατὰ τοῦ συνειδότης δεξάμενος Ἀδάμ τὸν μακάριον ἐκείνον ὡς διαυλον περιέθεεν χώρον, ἀπορία καὶ συνοχῆ τῶν τετολημμένων περιφλεγόμενος».

21. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία Γ'*, ὅπ. παρ. 1388B. A.C.O. I,1,2, σ. 72, 21-24: «Τί οὖν; ἡ ἐμὴ βραδύτης ζημιώσει Θεὸν τὸ κάλλιστον κτήμα τὸν ἄνθρωπον; Ἀλλ' οὐκ ἠνέσχετο τοῦτον ὁ τῶν ὄλων Θεός. Οὐδὲ γὰρ ἔδει φθόνον κρατεῖν Δεσποτικῆς χάριτος· οὐδὲ τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεὰν ἔδει νικᾶσθαι ὑπὸ τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ διαβόλου». Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε πὼς ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας πιστεύει ὅτι παρὰ τὴ σοβαρότητα τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ὁ Θεὸς ὡς ἀγαθὸς Δεσπότης ποῦ εἶναι θὰ συγχωροῦσε ἀμέσως τοὺς πρωτοπλάστους, ἐφόσον βεβαίως αὐτοὶ ἐξαγόρευαν ἀπερίφραστα τὸ ἁμαρτημὰ τους ἐνώπιον τοῦ ἀγαθοῦ Δημιουργοῦ τους ζητώντας μὲ ἐμπιστοσύνη τὸ ἔλεός του, καθόσον μάλιστα εἶχαν ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς ἀπεραντῆς ἀγαθοσύνης τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴ μέχρι τότε διαβίωσή τους στὸν παράδεισο τῆς τρυφῆς. Αὐτὴ τὴ βεβαιότητα τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας –πέρα ἀπὸ κάθε κατανοητὴ ποιμαντικὴ σκοπιμότητα– φανερώνουν οἱ ρητορικοὶ χαρακτήρα προτροπές του πρὸς τὸν Ἀδάμ στὴν 6^η *Ὀμιλία* του, *Εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, στήν P.O. 19, παρ. 5, σελ. 323· P.G. 77, 1421D-1422A, ὅπου ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας μὲ τρόπο δραματικὸ κραυγάζει πρὸς τὸν μεταπτωτικὸ Ἀδάμ: « Ἀλλὰ τί δρασμὸν φαντάζη, ὃ πάτερ καὶ ῥίζα τῆς ἡμετέρας φύσεως; Τίς τὸν ἄφενικτον ἐκφεύξεται; Τίς τὸν περιέχοντα διαλαθεῖν δυνησεται; ... Οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν αὐτὸς πληροῦ; Τί ὑπὸ συκῆν ὡς λωποδύτης ὁ τοῦ παραδείσου πολιτάρχης ἐναποκρύβη; Τί ὑπὸ φυτὸν καταδύνη ὁ τοῦ κόσμου ἔξαρχος; Δεῦρο, πρόσπεσε ἀγαθῷ δεσπότη, ἐξαγορευῶν κατὰ σοῦ τὴν ἁμαρτίαν

πος) ἀδυνατοῦσε νὰ πορευθεῖ πρὸς τὸν Δεσπότη (Θεό), ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἔρχεται πρὸς τὸν δραπέτη ἄνθρωπο ἀλλ' ὄχι μὲ τὸ δεσποτικό του ἀξίωμα καὶ μεγαλεῖο, χωρὶς ἀγγελικὲς προαναγγελίες καὶ ἐπίδειξη δύναμης. Κι αὐτό, σύμφωνα μὲ τὸν ἐπίσκοπο Ἀγκύρας, διότι ἂν ὁ Θεὸς ἐρχόταν μὲ ὅλη του τὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο κάνοντας ἐπίδειξη τῆς δύναμης του κατὰ τὸν τρόπο τῶν παλαιότερων ἐμφανίσεων του στοὺς Ἰουδαίους, θὰ τρομοκρατοῦσε τὸν δραπέτη ἄνθρωπο καθιστώντας τον φυγάδα. Ἀντίθετα, συνεχίζει ὁ Θεόδοτος, ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Δεσπότης, «ὁ τῆς φύσεως ποιητής», ἔρχεται ἐπιθυμώντας νὰ «ἀγρεύσει» τὸν φυγάδα καὶ γίνεται «σύνδουλος», ὁ ὁποῖος ἔχοντας περιβληθεῖ μὲ τὴν ταπεινὴ μορφή τοῦ δούλου καλεῖ τὸν φυγάδα πρὸς συναναστροφή, ὥστε νὰ ἀνορθώσει τὴ νικημένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἀνθρώπινη φύση καὶ νὰ ἀναδειχθεῖ καὶ πάλι Δεσπότης τοῦ φυγάδα ἀνθρώπου ἀγρεύοντάς τον «ἡσύχως πρὸς σωτηρίαν»²².

σου· ὀξύτερος τῆς μετανοίας ὁ ἰλασμός· ταχύτερα τῆς ἰκεσίας ἢ σωτηρία. Οὐχ ὑπερτίθεται ὁ πολὺσπλαγχνος δυσωπούμενος· οἶδεν ἀνορθοῦν κατερραγμένους ὁ Κύριος· καὶ ὠφελεν ταῦτα προβῆναι καὶ μὴ προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις ποιεῖσθαι». Μάλιστα, ὅπως ἐπισημαίνει στὴ συνέχεια τῆς ὁμιλίας του ὁ Θεόδοτος, ὁ διάλογος πού ἀνοίξε μὲ τὸν Ἀδάμ ὁ Θεὸς ἀμέσως μετὰ τὴν παράβαση τῆς θείας ἐντολῆς ἀπὸ τοὺς πρωτοπλάστους ἀποσκοποῦσε σ' αὐτὸ ἀκριβῶς, δηλαδὴ νὰ δώσει ὁ πολυεὺσπλαγχνος Θεὸς μιὰ τελευταία εὐκαιρία στοὺς πρωτοπλάστους νὰ ὁμολογήσουν μὲ συντριβὴ τὸ σφάλμα τους, ὥστε νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τίς καταστροφικὲς του συνέπειες. Βλ. ὅπ.παρ. Ρ.Ο. 19, παρ. 6, σελ. 323· Ρ.Γ. 77, 1422CD: «Τί δὴ οὖν πρὸς ταῦτα ἢ παντέφορος δίκη, ἢ ταχυτάτη εἰς ἔλεος καὶ βραδυτάτη εἰς ὀργήν; Προσκαλεῖται τὸν οἰόμενον διαλαθεῖν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὸ πλανώμενον πρόβατον, καὶ δίδωσιν χώρα ἐξαγγεῖλαι εὐγνωμόνως τὸ παράπτωμα, καὶ οὐκ ἀποσβέννυσιν παραυτίκα τοῦ ζῆν τὸν τὴν ἀπόφασιν ἐφ' ἑαυτὸν ἐπικυρώσαντα, μήπω πάθος ἐπινοηθῆ περι αὐτήν. Ἐπειδὴ δὲ μὴ πρὸς ἐλεεινολογίαν, ἀλλὰ πρὸς δικαιολογίαν ὁ συληθεὶς κεχώρηκεν, ἐξελέγχει μὲν συμμέτρως πᾶσαν τὴν δραματοουργίαν πρὸς τὸ δεῖξαι λανθάνειν αὐτὸν μηδὲν· ἐναφίησι δὲ αὐτὸν οἷς εἶλατο, ἐξοικήσας αὐτὸν τοῦ παραδείσου, καὶ ... ἀντὶ μὲν τῆς ἡτοιμασμένης αὐτῷ μετὰ τὸν γυμνοπρεπῆ ἀγῶνα ἐπιβραβεῖου στολῆς, βύρση νεκρῶ τὴν ἐφάρμαρον βύρσαν ἀμφιέννυσιν· ἀντὶ δὲ τῆς μετὰ τὸ γυμνάσιον τῶν αἰσθητηρίων παρασκευασμένης τελείᾳ ἔξει στερεωτέρας τροφῆς, τῷ ἐπιπόνῳ καταλύνες (sic) βίῳ παραδίδωσι».

22. Θεοδοῦτου Ἀγκύρας, Ὅμιλία Γ', Ρ.Γ. 77, 1388C. Α.С.О. I,1,2, σ. 72, 24-30: «Τί οὖν ὁ Δεσπότης ποιεῖ; Παραγίνεται πρὸς τὸν δραπέτην· ὁ γὰρ δούλος πρὸς ἐκεῖνον ἰέναι οὐκ ἠδύνατο· παραγίνεται πρὸς τὸν οἰκέτην, οὐκ ἐν ἀξιώματι δεσποτικῶ· οὐκ ἀγγέλων δορυφορίαν προαποστέλλων· οὐκ ἀρχαγγέλων κινῶν τὰς φάλλαγγας· οὐ πῦρ κινῶν· οὐ στοιχεῖα σαλεύων (τοῦτο γὰρ ἦν φυγάδα ποιῆσαι τὸν δραπέτην)· ἀλλὰ παραγίνεται, ἀγρεύσει τὸν φυγάδα βουλόμενος, κατασχέιν τὸ ἴδιον κτήμα θέλων· οὐ σοβεῖ

Ἀνάλογες ἀπόψεις ἐκφράζει ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας καὶ στὸ ἔργο του *Ἐρμηνεῖα τοῦ Συμβόλου τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*. Συγκεκριμένα ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας στὴν ἐν λόγω ἐπιστολιμαία πραγματεία του ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Θεὸς γίνεται «ἀναλλοιωτος ἄνθρωπος» γιὰ νὰ ἔχουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι τὸν Θεὸ συγγενῆ. Καὶ μὲ δεδομένο ὅτι ὡς ἄνθρωποι δὲν ἔχουμε νὰ ἐπιδείξουμε παρρησία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ δικὰ μας κατορθώματα, τουλάχιστον μποροῦμε πλέ-

τῶ φαινομένῳ, ἀλλὰ πρὸς ὁμιλίαν ἐκκαλεῖται τῆ εὐτελείᾳ τοῦ προσώπου· γίνεται σύνδουλος, ἵνα ἀναδειχθῆ δεσπότης». Βλ. καὶ Θεοδοτοῦ Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Α΄, Λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, P.G. 77, 1360BC. A.C.O. I,1,2, σ. 85, 23-24: «Ἐπειδὴ καὶ προφητὰ ἐνεκίνητο, καὶ οὐκ ἐνήργουν διδάσκαλοι, καὶ νόμος ἦτόναι, καὶ ἄγγελοι τῆς σπουδῆς ἀπετύγχανον, τῆς γνώμης τῶν ἀνθρώπων οὐκ εἰκούσης τοῖς ἀγαθοῖς, αὐτὸς ὁ τῆς φύσεως ποιητῆς ἐπεδήμησε, φύσιν νενικημένην ἀνορθῶσαι βουλόμενος· καὶ παραγίνεται, οὐ κτυπῶν ὡς Θεός, οὐδὲ βρονταῖς καταπλήττων τὰς ἀκοὰς, οὐδὲ γνόφον περιβαλλόμενος, καὶ πῦρ φοβερόν ἐν τῷ γνόφῳ δεικνύς, οὐδὲ σάλπιγγος ἤχῳ τοὺς ἀκούοντας δεδιπτόμενος, ὡς ποτε τοῖς Ἰουδαίοις ἐπεφάνη, φόβον ἐμποιῶν, οὐ σοβῶν τὸν οἰκέτην, χάριτι δὲ μᾶλλον αὐτὸν προσκαλεῖται καὶ ἀγαθότητι. Οὐ δορυφορίας ἐπάγεται ἀρχαγγέλων· οὐ κινεῖ τὰ τῶν ἀγγέλων στρατόπεδα· οὐ γὰρ ἠθέλησε φοβῆσαι τὸν φυγάδα τῶν ἐκείνου νόμων γενόμενον· ἀλλ' ἔρχεται ὁ πάντων Κύριος ἐν δούλου μορφῇ πτωχεῖαν περιβαλλόμενος, ἵνα μὴ σοβῆσῃ τὸ θήραμα· ἐν ἀδήλῳ τίκεται χωρῶν, ἀγρόν ἀφανῆ πρὸς γέννησιν ἐκλεξάμενος· διὰ πτωχῆς τίκεται παρθένου, καὶ πάντα πτωχὰ προσλαμβάνεται, ἵνα ἡσύχως πρὸς σωτηρίαν ἀγρεύσῃ τὸν ἄνθρωπον». Θεοδοτοῦ Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Δ΄, Λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ πρὸς Νεστόριον, ἐν ἡμέρᾳ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ*, P.G. 77, 1389B: «Ἐπειδὴ γὰρ ὁ φιλόανθρωπος Δεσπότης συμπαθῆσαι προσέθετο τῷ οἰκέτῃ ... οὕτως ἐπέστη τῷ φυγάδι· ὡς σύνδουλος φαινόμενος, καὶ ὡς δεσπότης εὐεργετῶν· μορφὴν δούλου δεικνύς, καὶ χάριν δεσπότητος χαριζόμενος· πεινῶν ὡς δοῦλος, καὶ ἄρτους πηγάζων ὡς Θεὸς ... Οὕτω φανεῖς ἄνθρωπος, ἡμᾶς ἅπαντας εἰς τὴν οἰκειότητα συνήγαγεν». Γιὰ τὸ νόημα τῆς ἐλληνικῆς λέξης «μορφῆ» βλ. C. Sandoz, *Les Noms grecs de la forme: Étude linguistique*, Bern 1972, ὅπου ὑποστηρίζεται ὅτι ἡ λέξις «μορφῆ» σημαίνει τὴν ἐνότητα τοῦ ὑποκειμένου, τὸ ὁποῖο ἀντικειμενικὰ βρίσκεται κάπου. Τὸν 5^ο αἰ. οἱ λέξεις «μορφῆ» καὶ «σχῆμα», πού σχετίζονταν μὲ τὴν ἐμφάνιση καὶ τὴν ἔνδυση, ὡς μεταφορικῆς παραστάσεις μποροῦσαν νὰ περιγράψουν πετυχημένα τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου μέσα ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ σχήματος τῆς ἔνδυσης τοῦ Λόγου μὲ τὴ σάρκα ἢ τὴ μορφῆ τοῦ δούλου, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιοῦσαν πολλοὶ ἐκκλησιαστικοὶ ὁμιλητὲς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Εἰδικότερα γιὰ τὸ θέμα τῆς ἔνδυσης καὶ πλέξης σὲ σχέση μὲ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπινου σώματος σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ σκέψη βλ. N. P. Constan, *Weaving the body of God: Proclus of Constantinople, the Theotokos, and the loom of the flesh*, στὸ *Journal of Early Christian Studies* 3/2 (1995), σελ. 184-185. Βλ. ἐπίσης H. Papastaurou, *Le Veile, symbole de l' Incarnation: Contribution à une étude sémantique*, στὸ *Cahiers archeologiques* 41 (1993), σελ. 558-568.

ον νὰ προσεγγίζουμε μὲ θάρρος τὸν φοβερὸ κατὰ τὴ θεία φύση του Κριτῆ ὡς «ποθεινὸ συγγενῆ» μας, καθὼς ἡ θεία ἐξουσία του μπορεῖ βέβαια νὰ προξενεῖ σ' ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους τὸν φόβο, ἀλλ' ὁμως ἡ συγγενεία μας μαζί του μετὰ τὴν ἐνανθρώπησή του μᾶς προξενεῖ τὸν πόθο νὰ τὸν συναντήσουμε. Ἔτσι λοιπόν, ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος, καὶ στὰ ἔσχατα ἔρχεται γιὰ νὰ κρίνει «ζῶντας καὶ νεκρούς» αὐτὸς ποὺ κοινώνησε τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, γιὰ νὰ εἶναι δίκαιος κριτῆς ποὺ δικάζει μὲ ἐπιείκεια αὐτοὺς τῶν ὁποίων προηγουμένως δοκίμασε τὰ (ἐνν. ἀδιάβλητα) πάθη καὶ νὰ εἶναι «συγγνώμων δικαστής». Διότι, συνεχίζει ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, μολονότι ὡς Θεὸς ὁ Μονογενὴς γνωρίζει τὰ πάντα, ὠστόσο, ὅταν ἔνωσε στὸν ἑαυτό του τὴν προσληφθεῖσα ἀπὸ τὴ Μαρία φύση, διὰ μέσου αὐτῆς προσέλαβε ἐμπειρική γνῶση ὄλων ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ φύση τῆς θεότητος, ὡς «ἀπείρατος», οὔτε ἦταν οὔτε καὶ ἔγινε δεκτικῆ²³.

Ἐξάλλου, σύμφωνα μὲ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας, ἂν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶχε γεννηθεῖ ὡς ἄνθρωπος ἐνδόξως καὶ ἐρχόταν στὸν κόσμον περιβαλλόμενος μὲ πολὺ πλοῦτο, τότε οἱ ἄπιστοι θὰ ἔβρισκαν πρόφαση γιὰ τὴν ἀπιστία τους ἀποδίδοντας τὴν ἐπιτυχία τῆς κοσμοσωτήριας ἀποστολῆς

23. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἑρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, P.G. 77, 1344D-1345A: «Ἴνα γὰρ τὸν κριτὴν ἔχωμεν συγγενῆ, Θεὸς ἀναλλοίωτος ἄνθρωπος γίνεται ἵνα τῆ τοῦ κριτοῦ συγγενεία θαρρόησωμεν, οἱ ἔξ οικείων κατορθωμάτων παρῶησιαν οὐκ ἔχοντες. Ἐπειδὴ γὰρ φοβερός ἐστιν ὡς Θεός, καὶ ποθεινὸς ἡμῖν ὡς ἄνθρωπος γίνεται ἵν' ὁμοῦ τε φοβηθῶμεν τὸν αὐτόν, καὶ ποθηθῶμεν τῆς μὲν ἐξουσίας ἐμποιοῦσης τὸν φόβον, τῆς δὲ συγγενείας παρεχούσης τὸν πόθον. Ἐρχεται οὖν κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς ὁ ἐμοὶ κοινωήσας τῶν ἀνθρωπίνων, ἵνα κριτῆς δίκαιος ἦ τοῦτοις δικάζων, οἷς αὐτὸς πρότερον τῶν παθῶν ἐκοινώνησε· καὶ συγγνώμων γένηται δικαστής, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον ἐξ ὧν ἔπαθε μαθὼν τὴν ὑπακοήν. Εἰ γὰρ καὶ πάντα γινώσκει, Θεὸς ὢν, ὁ Μονογενὴς· ἀλλὰ προσέλαβε πείραν ὧν ἡ φύσις τῆς θεότητος οὔτε ἦν οὔτε γέγονε δεκτικῆ. Τὴν γὰρ προσληφθεῖσαν ἐκ τῆς Μαρίας φύσιν ἐνώσας ἑαυτῷ, ταύτη δέχεται πείραν ὧν ἡ φύσις τῆς θεότητος ἀπείρατος ἦν». Βλ καὶ Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία Β. Ὁραῖος λόγος πάννυ, ἀναγνωσθεῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, P.G. 77, 1373A. A.C.O. I,1,2, σ. 75, 18-24: «Ἐπειδὴ γὰρ Θεὸς ἦν, ἄνθρωπος γενέσθαι προεἴλετο διὰ φιλανθρωπῶσαν τὴν περὶ ἡμᾶς, ἵνα ἡμεῖς τὸν κτίστην, ὡς συγγενῆ περιπτωξώμεθα ἵνα ἔχωμεν θαρρόειν, οἱ ἔξ οικείων κατορθωμάτων παρῶησιαν οὐκ ἔχοντες. Ἐπὶ γὰρ τοῦ βήματος ἀχθέντες οἱ ἔξ οικείων ἀρετῶν μὴ παρῶησιαζόμενοι, ὡς ἐκ συγγενοῦς ἰδίου καρποῦνται τὴν παρῶησιαν. Τί οὖν; Ἐπιδημεῖ Θεὸς ὡς ἄνθρωπος, οὐ τόπον ἐκ τόπου ἀμείβων· ἀλλὰ τὴν ἀόρατον φύσιν ἐπιδεικνύς ὄρατὴν· καὶ ὀφθεῖς ὡς ἄνθρωπος, καὶ συγγενὴς ἀνθρώποις φανεῖς· καθὼς καὶ εὐαγγελιστῆς ἀνακηρύττει λέγων, ὅτι Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο».

του εἴτε στὴ δύναμη τοῦ πλοῦτου του εἴτε στὴν ἔνδοξη κοινωνική του θέση καὶ καταγωγή. Ἐπομένως, ἐξακολουθεῖ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐπέλεξε νὰ κάνει ὅλα τὰ ἔργα του «πτωχὰ» καὶ «εὐτελεῖ», «μέτρια» καὶ «ἀφανῆ», ἦταν γιὰ νὰ γίνει σαφὲς σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅτι μόνη ἡ θεότητα πέτυχε τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Αὐτός, προσθέτει, ἦταν ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ἐπέλεξε πτωχὴ μητέρα, πτωχότερη πατρίδα, καὶ ὑπῆρξε «ἐνδεής» χρημάτων, ὅπως ἄλλωστε φανερώνει καὶ τὸ γεγονός ὅτι μετὰ τὴ γέννησή του τοποθετήθηκε σὲ φάτνη, διαμηνύοντας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὅτι πρόκειται νὰ γίνει τροφή καὶ «ἀλόγων» ἀνθρώπων, καθὼς προσέγκυσε πρὸς ἑαυτὸν καὶ πλούσιους καὶ πτωχοὺς καὶ μορφωμένους ἀλλὰ καὶ βραδύνους. Ἔτσι τελικὰ, ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος, μέσω τῆς ἐκούσιας πτωχείας του ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπέδειξε τὸν ἑαυτό του «εὐπρόσινο» πρὸς πάντες, «πλούσιους καὶ πένητας», «ἐλλογίμους καὶ βραδεῖς», ὥστε τόσο οἱ λογικοὶ ὅσο καὶ οἱ ἄλογοι νὰ ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ μεταλαμβάνουν τῆς σωτηριώδους τροφῆς, δηλαδή τῆς θείας Εὐχαριστίας²⁴.

Συναφῆς μὲ τὰ παραπάνω εἶναι καὶ ἡ ἀπάντηση ποὺ δίνει ὁ Θεόδοτος στὸ ἐρώτημα γιὰ ποιὸν λόγο μὲ τὴν ἐνανθρώπησή του ἐπέλεξε νὰ ἀναλάβει «φύσιν ὀρωμένην ὁ ἀόρατος» καὶ νὰ δεχθεῖ «σῶμα ψηλαφώμενον ὁ ἀφῆ μὴ κρατούμενος». Ἔτσι μὲ ἀφορμὴ τὰ χωρία Ἰω. 1,11: *Εἶς*

24. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Α'*, P.G. 77, 1360C-1361A. A.C.O. I,1,2, σ. 86, 1-18: «Εἰ γὰρ ἐπιδόξως ἐτέχθη, καὶ πλοῦτον πολὺν περιβαλλόμενος παρεγένετο, εἶπον ἂν οἱ ἄπιστοι, ὅτι ἡ τοῦ πλοῦτου δαπάνη τὴν μεταβολὴν τῆς οἰκουμένης εἰργάσατο. Εἰ τὴν μεγάλην Ῥώμην εἶλετο, πάλιν τῇ δυναστείᾳ τῶν πολιτῶν τῆς οἰκουμένης τὴν μεταβολὴν ἐλογίζοντο. Εἰ υἱὸς ἐγένετο βασιλέως, τῇ δυναστείᾳ τὴν ὠφέλειαν ἐπέγραψον. Εἰ νομοθέτου ἐγγόνει υἱός, αὐτοῦ τοῖς προστάγμασι τὴν ὠφέλειαν ἐπέγραψον. Ἀλλὰ τί ποιεῖ; Πάντα τὰ ἔργα πτωχὰ καὶ εὐτελεῖ, πάντα μέτρια καὶ τοῖς πλείοσιν ἀφανῆ, ἵνα θεότης μόνη γνωρισθῇ τὴν οἰκουμένην μετακοσμήσασα. Διὰ τοῦτο πτωχὴν αἰρεῖται μητέρα, πτωχότεραν πατρίδα, ἐνδεὴς χρήμασι γίνεται, καὶ τὴν ἔνδειαν ἐρμηνεύτω σοι ἡ φάτνη. Οὐχ ὑπαρχούσης γὰρ κλίνης, ἐφ' ἧς κατακλιθῆ ὁ Κύριος, ἐν φάτνῃ τίθεται, καὶ γίνεται τῆς χρείας τὸ ἄπροον, προφητείας κάλλιστον μῆνυμα. Ἐν φάτνῃ γὰρ κατετέθη, μηνύων, ὅτι καὶ ἀλόγων ἔσται τροφή. Ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ Λόγος πρὸς ἑαυτὸν ἀφείλκετο καὶ πλουσίους καὶ πένητας, καὶ ἐλλογίμους καὶ τῶ λόγῳ βραδεῖς, πενία τε συζῶν, καὶ ἐν φάτνῃ τεθεῖς.... καὶ ἡ πτωχεία τὸν δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντα εὐπρόσιτον πᾶσιν ἀπέδειξεν; Οὐδεὶς γὰρ δεδοικώς τοῦ Χριστοῦ πλοῦτον ὑπέρογκον ἄτολμος ἦν· οὐδένα προσελθεῖν αὐτῷ βασιλείας ὕψος ἐκώλησεν· ἀλλὰ κοινὸς ὤφθη, καὶ πένης, ὁ πᾶσιν ἑαυτὸν εἰς σωτηρίαν προθείς. Ἐν φάτνῃ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ κατατίθεται Λόγος, καὶ διὰ μέσου τοῦ σώματος, ἵνα ἄδειαν ἔχη ὁ λογικὸς τε καὶ ἄλογος μεταλαβεῖν τῆς σωτηριώδους τροφῆς».

τὰ ἴδια ἦλθε καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον καὶ Ἰω. 1,19 : Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, ὁ Θεόδοτος ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὴ ἡ ἄγνοια τῶν ἀνθρώπων περὶ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἀξιόμημπτη, δεδομένου ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκ φύσεως «ἀνέφικτος» στὸν ἀνθρώπινο νοῦ καὶ «διαδιδράσκει τῶν ἀνθρώπων τὸν νοῦν ἢ θεία φύσις», καθὼς ὑπερβαίνει τοὺς ἀνθρώπινους λογισμούς. Προκειμένου λοιπὸν νὰ μὴ ζημιωθοῦν οἱ ἄνθρωποι τὴν «ἐξ ἀμείνωνος φύσεως θεογνωσία», ἐξακολουθεῖ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, «ἀναλαμβάνει φύσιν ὀρωμένην ὁ ἀόρατος· δέχεται σῶμα ψηλαφώμενον ὁ ἀφῆ μὴ κρατούμενος· ὁ ἀόρατος Θεός, ὀρώμενος γίνεται· ὁ Λόγος ψηλαφᾶται· ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Παῖς, συγγενὴς τῶν δούλων γίνεται, ἵνα μὴ διαλάθῃ τὴν γῶσιν τῶν ἀνθρώπων ἢ ὑπερβαίνουσα τὸν ἄνθρωπον φύσις²⁵».

Ὅλα τὰ παραπάνω, ὡστόσο, ἀποτελοῦν ἐπὶ μέρους πτυχὲς αὐτοῦ πού ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας θεωρεῖ ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν σκοπὸ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ἀκολουθώντας ἐν προκειμένῳ τὴ σύνολη ὀρθόδοξη παράδοση. Καὶ αὐτὸς ὁ σκοπὸς δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὴ θέωση τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὁποία ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἀντιλαμβάνεται ὡς ἀναβίβαση τῆς ἀνθρώπινης φύσης πρὸς τὴν ἀξία τῆς θεότητος καὶ ἀναγωγή τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ θεία δόξα, πού ἐπιτυγχάνεται μέσω τῆς ἔνωσης καὶ συναψῆς τῆς ἀκτιστῆς θεότητος μὲ τὴν κτιστὴ ἀνθρωπότητα. Ἐν προκειμένῳ εἶναι χαρακτηριστικὰ ὅσα ὑποστηρίζει ὁ Θεόδοτος στὴν Α' ὁμιλία του συνοψίζοντας περιεκτικὰ τὸν σκοπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου:

«Γέγονε γὰρ ὅπερ ἐγώ, ἵνα τὴν ἡμετέραν ἀναβιβάσῃ φύσιν πρὸς τὴν ἴδιαν ἀξίαν. Ἡ γὰρ ἔνωσις τοῦτο ποιεῖ, ἑκατέρω τὰ τοῦ ἐτέρου συνάπτουσα. Διὰ τοῦτο οὖν Θεὸς ὢν, ἄνθρωπος γέγονεν, ἵνα καὶ ἄνθρωπος γένηται Θεός, τῇ συναφείᾳ αὐτῆ πρὸς θείαν δόξαν ἀναγόμενος²⁶».

25. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Β'. Ὁραῖος λόγος πάνυ, ἀναγνωσθεὶς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, P.G. 77, 1369C. A.C.O. I,1,2, σ. 74, 10-13.

26. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Α'. Λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὑπανεγνώσθη δὲ καὶ αὐτῆ ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ, P.G. 77,1356BC. A.C.O. I,1,2, σ. 83, 32-35. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Β', Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, P.G. 77, 1381C: «Ἐπιθέσεις τοίνυν τῆς νῦν πανηγύρεως, τὸν Θεὸν γενέσθαι ἄνθρωπον, ἐλόμενον τὰ ἀνθρώπινα, ἵνα δῶ τὰ θεϊκά· καὶ οἰκειωσάμενον τὰ πάθη, ἵνα χαρίσθαι τὴν ἀπάθειαν· ὑπεσελθόντα θάνατον, ἵνα τὴν ἀθανάσιαν δωρήσῃ».

Θὰ πρέπει βέβαια νὰ υπογραμμίσουμε ὅτι αὐτὴ ἡ ἀναβίβαση τῆς ἀνθρώπινης φύσης πρὸς τὴν ἀξία τῆς θεότητος δὲν νοεῖται ἀπὸ τὸν Θεοδόδοτο Ἀγκύρας ὡς κατ' οὐσίαν ἐξομοίωση τοῦ κτιστοῦ μὲ τὸ ἄκτιστο, ἀλλὰ ὡς δυνατότητα μετοχῆς τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἄκτιστη χάρις τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε ὁ Θεόδοτος στὴν 6^η Ὀμιλία του, ἀκολουθώντας πιστὰ ὅσα ὑποστηρίζει ὁ Ἀπ. Παῦλος στὸ *Ρωμ. 5,15*, κάνει λόγο γιὰ «ὑπερχειομένην τῷ πλήθει τῶν δεινῶν χάριν», τὴν ὁποία «ἀντεισήγαγε» καὶ «ἀντιδώρησε» στοὺς ὑπόδικους δούλους τοῦ ὁ Θεὸς Λόγος, ὅταν περιεβλήθη με τὴ μορφή τοῦ δούλου²⁷. Γιατί, ὅπως διευκρινίζει στὴ συνέχεια τῆς ἴδιας ὁμιλίας του ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, μὲ τὸ νὰ ἐνώσει ὁ δυνατός, δηλαδή ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, στὸν ἑαυτό του τὴν ἀνθρώπινη ἀσθένεια, ὅταν «ἀνέλαβε» καὶ «φόρεσε» τὴν ὑποπεσοῦσα στὴ φθορὰ καὶ ὑπόδικη εἰκόνα τοῦ Ἀδάμ, κατέστησε αὐτὴ τὴν εἰκόνα «περικρατεστέραν τοῦ θανάτου», καθὼς τὴν ἀπέδειξε «ἀνωτέραν ἁμαρτίας» ἀπαλλάσσοντας τοὺς ἐνόχους ἀπὸ κάθε αἰτία ἐνοχῆς «διὰ τῆς προσκνητῆς αὐτοῦ συγκαταβάσεως», ἔτσι ὥστε τελικὰ νὰ βασιλεύσει ἐπὶ τῶν πιστῶν ἡ θεία Χάρις «εἰς ζωὴν αἰώνιον» κατὰ τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου²⁸. Μάλιστα νω-

ται... καὶ λίαν εἰκότως ταῦτα ποιεῖ, τὸν ἄνθρωπον σῶσαι προθέμενος»· Πρβλ. Μ. Ἀθανασίου, *Λόγος Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου*, 54, P.G. 25, 192B: «Αὐτὸς γὰρ ἐνηθρώπησεν, ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν· καὶ αὐτὸς (ὁ Θεὸς Λόγος) ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν διὰ σώματος, ἵνα ἡμεῖς τοῦ ἀοράτου Πατρὸς ἐννοίαν λάβωμεν καὶ αὐτὸς ὑπέμεινε τὴν παρ' ἀνθρώπων ὕβριν, ἵνα ἡμεῖς ἀθανάσιαν κληρονομήσωμεν»· Τοῦ ἰδίου, *Ἐπιστολὴ πρὸς Ἀδέλφιον*, P.G. 26, 1077 : «Γέγονε γὰρ ἄνθρωπος, ἵν' ἡμᾶς ἐν ἑαυτῷ θεοποιήσῃ». Πρβλ. Γρηγορίου Νύσσης, *Λόγος ὁ Κατηχητικὸς ὁ Μέγας*, P.G. 45, 97 : «Ὁ δὲ φανερωθεὶς Λόγος διὰ τοῦτο κατέμειξεν ἑαυτὸν τῇ ἐπικήρῳ τῶν ἀνθρώπων φύσει, ἵνα τῇ τῆς θεότητος κοινωνίᾳ συναποθεωθῇ τὸ ἀνθρώπινον». Γενικότερα γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν Πατέρων περὶ τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου, βλ. καὶ τὴν ἐμπεριστατωμένη μελέτη τοῦ Ἀ. Θεοδώρου, *Ἡ περὶ θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μέχρις Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ*, Ἀθήναι, 1956.

27. Θεοδοῦτου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία ΣΤ'*, *Εἰς τὴν ἁγίαν Μαριάν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, P.O. 19, παρ. 13, σελ. 332-333· P.G. 77, 1429C (Λατιν. μφρ.): «Μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ ἐγένετο, ἀντιταλαντεύων οὐ κατὰ τὸ παράπτωμα, οὔτως καὶ τὸ χάρισμα, ἀλλ' ὑπερχειομένην τῷ πλήθει τῶν δεινῶν τὴν χάριν ἀντεισάγων, καὶ τοῖς ἀπεύκτοις τὰ πολυεύκτα ἀντιδωρούμενος, καὶ τοῖς ἐναγέσι τὰ εὐαγέστατα ἀντιφιλοτιμούμενος».

28. ὁπ. παρ., P.O 19, παρ. 13, σελ. 333· P.G. 77, 1429C (Λατιν. μφρ.): «Τὴν γὰρ ἡμετέραν ἀσθένειαν ἑαυτῷ ἐνώσας ὁ δυνατός, περικρατεστέραν πεποίηκεν τοῦ θανάτου, καὶ τὴν ὑποπεσοῦσαν τῇ φθορᾷ φύσιν ἐφ' ἑαυτὸν ἀναλαβὼν, κατὰ τῆς φθορᾶς ἰσχυρο-

ρίτερα στην ἴδια ὁμιλία του ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ἀντικρούοντας τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν Ὁριγενιστῶν ὅτι ἡ τελικὴ ἐν Χριστῷ σωτηρία τῶν δικαίων συνίσταται στὴν ἀποκατάστασή τους στὴν προπρωτικὴ καθαρὰ νοερὴ φύση ποὺ εἶχαν κάποτε ὡς νόες, ὑποστηρίζει ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παύλειας θεολογίας τὰ ἐξῆς σημαντικὰ, ποὺ ἐκφράζουν ἄριστα τὸ περιεχόμενο τῆς χριστιανικῆς Σωτηριολογίας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄρρηκτο σύνδεσμο τῆς Χριστολογίας μὲ τὴ Σωτηριολογία:

«Διὰ τοῦτο καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα αὐτὸν εἰς τὴν ἡμετέραν φύσιν κεχωρικότεα ἀπρέπτως Κύριον, οὐκ εἰς νόας, κατὰ τοὺς φληνάφους, ἀποκαθιστῶντα, ἀλλὰ τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον, μετασηματίζοντα σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξει ἐαυτῷ τὰ πάντα, μηκέτι βασιλευόμενον ὑπὸ τοῦ θανάτου, μηκέτι κατεχόμενον ὑπὸ τῆς φθορᾶς, μηκέτι τυραννόμενον ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, μηκέτι δεσποζόμενον ὑπὸ τῶν παθῶν, ἀλλ' ἔχοντα τὸν κτίστην ἐνεργοῦντα τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. Τοῦτο δέ φημι περὶ τῶν τὴν δεξιὰν στάσιν τοῦ ἀδεκάστου κριτηρίου κατακληρουμένων²⁹».

Ἄλλωστε στὴν 4^η ὁμιλία του ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ξεκάθαρα τονίζει τὴν τεράστια ὄντολογικὴ διαφορὰ ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται μετὰ τῆς «κατὰ φύσιν θεότητας» τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς «κατὰ χάριν θεώσεως» τῶν ἁγίων, καθὼς ἐπισημαίνει τὰ ἐξῆς:

«Κἂν γὰρ οἰκειώθημεν διὰ τὴν σαρκικὴν πρὸς ἡμᾶς συγγένειαν τῷ κατηξιωκότι, οὐχ ἤττον μειονεκτούμεθα ἀπροσβλέπτως καὶ ἐντρόμως παρ' αὐτοῦ, φυσικῶς καὶ ἐξουσιαστικῶς δεσποζοντος³⁰».

Στὴν ἴδια νοηματικὴ συνάφεια λίγο παρακάτω στὴν ἴδια ὁμιλία του ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ὑποστηρίζει καὶ τὰ ἐξῆς:

«Χριστὸς τοίνυν ὁ Κύριος ἡμῶν, οὐ μόνον καθὼς Θεὸς ἐστι, πάντων ὑπέρκειται, ἀλλὰ καὶ καθὼς ἄνθρωπος γέγονε. Διὸ γέγραπται καὶ τοῦτο· *Τίς ὁμοίός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε;* (Ψαλ. 85, 8). Πῶς γὰρ συνουσια-

ποίησεν, καὶ τὴν ὑπόδικον τοῦ Ἀδάμ εἰκόνα φορέσας, ἀνωτέραν ἁμαρτίας ἀπέδειξεν, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, πάντων αἰτιωμάτων τοὺς ἐνόχους διὰ τῆς προσκυνητῆς αὐτοῦ συγκαταβάσεως ἀπῆλλαξεν, ἵν' ὡσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ βασιλεύσῃ ἐφ' ἡμᾶς εἰς ζωὴν αἰώνιον (Ρωμ. 5, 21)».

29. ὀπ. παρ., Ρ.Ο. 19, παρ. 8, σελ. 326· Ρ.Γ. 77, 1424CD (Λατιν. μτφρ.).

30. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὀμιλία Δ', *Εἰς ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα*, Ρ.Γ. 77, 1401A.

στικός τόκος παρθενικῶ συγκριθῆσεται τόκῳ; Καὶ πῶς ἄνθρωπος ψιλός, ἢ καὶ θεὸς δι' ἀρετὴν κατὰ χάριν, ὡς Μωϋσῆς ὠνόμασε, Θεῶ ἀληθινῶ διὰ φιλανθρωπίαν σαρκωθέντι ἀμεταβόλως συγχαρακτηρίζεται;³¹».

Ἐξάλλου εἶναι σαφές ὅτι γιὰ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας ἡ πλήρης γνώση τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ συνολικά, ὅπως καὶ κάθε μίας ξεχωριστὰ ἀπὸ τις τρεῖς θεῖες ὑποστάσεις, ἐνυπάρχει μόνον στὰ ἴδια τὰ τρία θεῖα πρόσωπα, ἐνῶ εἶναι ἀνέφικτη γιὰ τοὺς κτιστοὺς ἀνθρώπους. Οἱ τελευταῖοι, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἐπὶ τῆ βάσει ὅσων ὑποστηρίζει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὴν *Α' καθολικὴ ἐπιστολὴ* του, ἀδυνατοῦν νὰ γνωρίσουν «γυμνὴ τῆ θεότητα³²», ἔκφραση ποὺ σημαίνει ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὄντολογικὰ ἀδυνατοῦν νὰ μετέχουν στὴν θεία οὐσία, ἔχοντας ὡς μόνη δυνατότητα νὰ γνωρίσουν κατ' ἐνέργεια τὸν τριαδικὸ Θεὸ μέσα ἀπὸ τὴν οἰκοδόμησι μιᾶς σχέσης μετοχῆς στὴ «σωτηριώδη τροφή», δηλαδή τὴν ἀφθαρτοποιημένη ἀνθρωπότητα τοῦ σαρκωμένου Λόγου, ὅπως αὐτὴ παρέχεται στὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας³³.

2. Τὸ παράδοξο καὶ ὑπέρολο μυστήριον τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως στὴ χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας.

Σύμφωνα μὲ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας τὸ γεγονὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου συνιστᾷ «ἐμφάνεια Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, ἐπιδημία τοῦ αἰεὶ παρόντος, ἐπιστασία τοῦ τὰ πάντα πληροῦντος, ἐποψία τοῦ τὰ

31. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1404A.

32. ὅπ. παρ., P.O. 19, παρ. 13, σελ. 332· P.G. 77, 1429BC (Λατιν. μφρ.): «Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμῶν ὁ τοῦ πατρικοῦ κόλπου ἀδιάστατος... ὁ μόνος σὺν ἀγίῳ Πνεύματι γινώσκων τὸν Πατέρα, καὶ ὑπὸ μόνου τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος γινωσκόμενος, ... ὃν εἶδεν οὐδεὶς γυμνὴ τῆ θεότητι, οὔτε ἰδεῖν δύναται».

33. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Α', P.G. 77, 1361A. A.C.O. I,1,2, σ. 86, 17-18: «Ἐν φάτῃ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ κατατίθεται Λόγος, καὶ διὰ μέσου τοῦ σώματος, ἵνα ἄδειαν ἔχη ὁ λογικός τε καὶ ἄλογος μεταλαβεῖν τῆς σωτηριώδους τροφῆς»· ὅπ. παρ. P.G. 77, 1365B. A.C.O. I,1,2, σ. 88, 15-19: «Ἄλλ' οὗτος, ὁ τότε Μάγους ἐλκύσας ἀρρήτῳ δυνάμει πρὸς τὴν φαιδρὰν πανήγυριν συνεκρότησε σήμερον, οὐκ ἔτι ἐν φάτῃ τιθέμενος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς σωτηριώδους τραπέζης ταύτης προκείμενος· ἐκείνη γὰρ ἡ φάτῃ τῆς τραπέζης ταύτης μήτηρ ἐγένετο. Διὰ τοῦτο ἐν ἐκείνῃ τίθεται, ἵνα ἐπὶ ταύτης βρωθῇ, καὶ γένηται τοῖς πιστοῖς σωτήριον ἔδεσμα».

πάντα ὀρῶντος³⁴». Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι συνάμα λαμπρὸ καὶ παράδοξο. Λαμπρὸ διότι ἐπέφερε τὴ δυνατότητα σωτηρίας σὲ ὄλο τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀλλὰ καὶ παράδοξο, διότι ἐνίκησε τὸν λόγο τῆς φύσεως καθῶς, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ φυσικὴ τάξη πού καθιστᾶ ἀδύνατη τὴ διατήρηση τῆς παρθενίας κάθε γυναίκας ἢ ὁποία κυοφορεῖ, στὴν περίπτωση τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἢ Χάρη τοῦ Θεοῦ ἀνέδειξε τὴ γυναίκα πού τὸν γέννησε συνάμα μητέρα καὶ παρθένο, διατηρώντας ἀπαράβλαπτη τὴν παρθενία τῆς³⁵. Γιὰ τὸν ἐπίσκοπο Ἀγκύρας αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ παράδοξο μυστήριον τῆς ἀπαράβλαπτης διατήρησης τῆς παρθενίας τῆς τεκούσας ἀπὸ τὸν τεχθέντα ἀποτελεῖ σαφέστατη ἀπόδειξη ὅτι ὁ τεχθεὶς δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ μόνη τὴ θεϊκὴ του δύναμη παραμέρισε τὸν λόγο τῆς φύσεως. Εἰδικότερα, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ἐπικαλούμενος τὴν κοινὴ ἀνθρώπινη ἐμπειρία, ἢ ὁποία προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν καθολικὸ νόμον πού διέπει τὴ μεταπτωτικὴ φύση, κάθε γυναίκα «τίκτουσα σάρκα ψιλὴν», δηλαδὴ ἕναν κοινὸ ἄνθρωπον, παύει νὰ εἶναι παρθένος. Στὴν περίπτωση ὅμως τῆς κατὰ σάρκα γέννησης τοῦ «οὐσιώδους καὶ ἐνυποστάτου Λόγου τοῦ Θεοῦ» ἔχουμε διαφύλαξη τῆς παρθενίας τῆς τεκούσας ἀπὸ τὸν τεχθέντα³⁶. Αὐτὴ ἢ

34. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Β', *Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, P.G. 77, 1369B. A.C.O. I,1,2, σ. 74, 3-4.

35. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Α', *λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, P.G. 77, 1349A. A.C.O. I,1,2, σ. 80-81: «Λαμπρὰ καὶ παράδοξος τῆς παρουσίας ἑορτῆς ἢ ὑπόθεσις· λαμπρὰ μὲν, ὅτι κοινήν ἀνθρώποις σωτηρίαν ἐπήγαγε· παράδοξος δέ, ὅτι τὸν τῆς φύσεως λόγον ἐνίκησε. Φύσις μὲν γὰρ τὴν τεκούσαν οὐκ οἶδεν οὐκέτι παρθένον· ἢ δὲ χάρις καὶ τίκτουςαν ἔδειξε, καὶ παρθένον ἐφύλαξε· καὶ μητέρα ἐποίησε, καὶ παρθενίαν οὐκ ἔβλαψε». Θεοδότου Ἀγκύρας, *Homilia V, In Domini nostri Jesu Christi diem natalem*, P.G. 77, 1413C: "*Idcirco virgo mansit Virgo, tametsi vere matris nomen obtinuit. Mater namque effecta est lactentem pariens puerum; mansit nihilominus virgo Verbum edens carnem factum*". Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας στὴν 4ῃ Ὁμιλίᾳ του *Εἰς ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα*, (P.G. 77, 1396A) ἀποδίδει στὴν μητέρα τοῦ Χριστοῦ τὴν πρωτότυπη ὀνομασία «Μητροπάρθενος»: «Τοιαῦτα παράδοξα αἰεὶ ἡμῖν ἢ θεία Μητροπάρθενος ἐν ἁγίαις αὐτῆς ἐπιλάμψεσι προσκομίζεται».

36. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Α', ὅπ. παρ. P.G. 77, 1349BC. A.C.O. I,1,2, σ. 81, 12-17: «Εἶδες πῶς γέγονε παράδοξον τὸ μυστήριον, παρῳσάμενον τὸν τῆς φύσεως λόγον; Εἶδες τὸν Λόγον ὑπὲρ τὸν λόγον τικτόμενον; Ὅτι γὰρ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς Λόγος Θεοῦ, δῆλον ἐξ ὧν τὴν παρθενίαν οὐκ ἔλυσεν. Ἡ τίκτουςα σάρκα ψιλὴν, τῆς παρθενίας παύεται· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐτέχθη σαρκὶ ὁ Λόγος Θεοῦ, φυλάττει τὴν παρθενίαν, ἑαυτὸν Λό-

μοναδική ἐξαίρεση, ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος, ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ὁ ἐνυπόστατος Λόγος τοῦ Θεοῦ ὡς «ἀφθαρσίας πρόξενος, φθορὰν οὐκ ἐργάζεται», ὅποτε «ὁ ποιητὴς ἀφθαρσίας οὐδὲν διέφθειρεν»³⁷.

Προκειμένου νὰ καταστήσει ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας περισσότερο κατανοητὴ καὶ ὡς ἐκ τούτου εὐκολότερα ἀποδεκτὴ στοὺς ἀκροατὲς του καὶ γενικότερα στοὺς πιστοὺς αὐτὴ τὴν ὑπέροχη θεολογικὴ ἀλήθεια, τοῦ πῶς δηλαδή κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ κατὰ σάρκα τοκετοῦ του ὁ ἐνυπόστατος Λόγος τοῦ Θεοῦ διαφύλαξε τὴν παρθενία τῆς γυναίκας ποὺ τὸν γέννησε ὡς ἄνθρωπο, χρησιμοποιεῖ τὸ ἀναλογικὸ παράδειγμα τοῦ προφορικοῦ λόγου: "Ὅπως ὁ προφορικὸς λόγος τὴ στιγμή ποὺ γεννιέται, ὅταν δηλαδή ἐκφέρεται ἐκ τοῦ στόματος, δὲν φθείρει τὴ διάνοια ποὺ τὸν γεννᾷ, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὁ ἐνυπόστατος καὶ οὐσιώδης Λόγος τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν κατὰ σάρκα τοκετό του, τὸν ὁποῖο ὁ ἴδιος ἐλεύθερα ἐπέλεξε, δὲν διέφθειρε τὴν παρθενία τῆς κατὰ σάρκα μητέρας του"³⁸.

γον δεικνύς. "Ὅταν δὲ Λόγον ἀκούσης, οὐσιώδη τε καὶ ἐνυπόστατον νόει, μὴ τοῦτον τὸν διὰ στόματος προλεγόμενον». Βλ. καὶ Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Β΄*, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, P.G. 77, 1372D-1373A. A.C.O. I,1,2, σ. 75, 9-15: «Ἐπειδὴ δὲ καὶ Φωτεινὸς ψιλὸν ἄνθρωπον λέγει τὸν γεγεννημένον, μὴ λέγων Θεοῦ εἶναι τόκον, καὶ τὸν ἐκ μητρὸς προελθόντα, ἄνθρωπον ὑποτίθεται διηρημένον Θεοῦ, λεγέτω μοι νῦν πῶς φύσις ἀνθρωπίνη διὰ μητρὸς παρθενηκῆς τικτομένη, τὴν παρθενίαν τῆς μητρὸς ἐφύλαξεν ἀφθαρτον; Οὐδενὸς γὰρ ἀνθρώπου μήτηρ παρθένος μεμένηκεν. Ὅρθῶς πῶς διττὴν ἔννοιαν περὶ τοῦ τεχθέντος παρέχει μοι τὸ γεγεννημένον; Εἰ μὲν γὰρ καθ' ἡμᾶς ἐτέχθη, ἄνθρωπος ἦν· εἰ δὲ τὴν μητέρα παρθένον ἐφύλαξε, Θεὸς ὁ τεχθεὶς τοῖς εὖ φρονοῦσι γνωρίζεται». Θεοδότου Ἀγκύρας, *Homilia V, In Domini nostri Jesu Christi diem natalem*, P.G. 77, 1413C: "Eum itaque qui natus est, et hominem Virgo ostendit et Verbum: hominem ostendit effecta mater; sed et Verbum eumdem prodidit virgo perseverans, quod et prius fuit. Neque enim illud amisit, hocque assumpsit. Mansit ergo virgo, quod erat; ac mater effecta est, quod non erat: quippe quae eum erat paritura, qui homo factus, Deus perseveravit". Πρβλ. Πρόκλου Κωνσταντινουπόλεως, *Ἐγκώμιον εἰς τὴν Παναγίαν Θεοστόκον Μαρίαν*, P.G. 65, 681D-684A: «Εἰ μὴ γὰρ Παρθένος ἔμεινε ἢ μήτηρ, ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ τεχθεὶς καὶ οὐ παράδοξος ὁ τόκος εἰ δὲ καὶ μετὰ τόκον ἔμεινε παρθένος, πῶς οὐχὶ καὶ Θεὸς καὶ τὸ μυστήριον ἄφραστον;»

37. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Β΄*, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, P.G. 77, 1372CD. A.C.O. I,1,2, σ. 75, 6-8: «Ὡφθη τοίνυν Θεὸς σήμερον διὰ τῆς Παρθένου, καὶ ἡ Παρθένος ἔμεινε παρθένος καὶ μήτηρ ἐγένετο. Ὁ γὰρ ἀφθαρσίας πρόξενος, φθορὰν οὐκ ἐργάζεται· ὁ ποιητὴς ἀφθαρσίας οὐδὲν διέφθειρεν».

38. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Α΄*, *λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, P.G. 77, 1349D-1352A. A.C.O. I,1,2, σ. 81, 22-25: «Διὰ τοῦτο καὶ ὡς ἄνθρωπος τίκεται, καὶ ὡς Θεὸς Λόγος παρθενίαν ἐφύλαξεν. Οὐδὲ γὰρ ὁ

Ἀναφερόμενος ειδικότερα ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας στήν ὑπερφυσική καί ἄσπιλη σύλληψη τοῦ Χριστοῦ ἀπό τήν Παρθένο, ἐπισημαίνει κατὰ λέξη τὰ ἑξῆς:

«Τέτοκεν ἡ Παρθένος, ἡ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν προφητίς, τὸν Ἐμμανουήλ, ἄνευ ἀνδρός· τὸν γεννηθέντα ἡμῖν ἄνευ πατρός, πρὸ αἰώνων *Σοφία ἀπὸ Θεοῦ Πατρός, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις...* μὴ ἐπιγνοῦσα τὸν τρόπον τῆς συλλήψεως. Καινὸν τὸ θαῦμα καὶ ἀνερημήνευτον³⁹».

Γιὰ νὰ ἐκφράσει μάλιστα τὸν καινοπρεπῆ καὶ θαυματουργικὸ τρόπο τῆς κατ' ἀνθρώπον συλλήψεως τοῦ Ἐμμανουήλ ἀπὸ τήν παρθένο Μαρία τῆ στιγμῆ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς ἀπὸ τὸν ἀρχάγγελο Γαβριήλ, ὕστερα καὶ ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη συγκατάθεσή της στὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας ἀμέσως μετὰ στήν ἴδια *ὁμιλία* του χρησιμοποιεῖ τὴν παράστασή τῆς «δι' ἀκοῆς σύλληψης», ὑποστηρίζοντας τὰ ἀκόλουθα:

ἡμέτερος λόγος τικτόμενος φθειρεῖ διάνοιαν· οὐδὲ Λόγος Θεοῦ οὐσιώδεις τε καὶ ἐνυπόστατος, τὸν τόκον ἐλόμενος, παρθενίαν διέφθειρεν». Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας μὲ αὐτὴ του τὴν ἐπισήμανση ἐκμεταλλεύεται ἄριστα τὴν ὀνομασία «Λόγος» γιὰ τὸ δεῦτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος μὲ σκοπὸ τὴν πληρέστερη προβολὴ ἐπὶ μέρους πτυχῶν τοῦ ὀρθοδόξου χριστολογικοῦ δόγματος. Κι αὐτὸ γιατί, ἐνῶ χωρίτερα στήν ἴδια *ὁμιλία* του συσχετίζοντας αὐτὴ τὴν ὀνομασία μὲ τὴν πρώτη καὶ προαιώνια γέννηση τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τὸν Πατέρα ἐπεσήμανε εὐστοχα ὅτι ἡ ὀνομασία «Λόγος» ὑποδηλώνει τὴν ἀπαθὴ γέννηση τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Πατρός, τώρα συσχετίζοντας τὴν ἴδια ὀνομασία μὲ τὴ δεύτερη κατ' οἰκονομίαν γέννηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὡς ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν Παρθένο, ἔρχεται νὰ προσθέσει οὐσιαστικά ὅτι αὐτὴ ἡ ὀνομασία ὑποδηλώνει παράλληλα τὸν «ἀδιάφθορο τοκετό» τοῦ προαιωνίου Λόγου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὴ διαφύλαξή τῆς παρθενίας τῆς τεκούσας ἀπὸ τὸν τεχθέντα.

39. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία Δ'*, *Εἰς ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα*, P.G. 77, 1392CD. Βλ. καὶ Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, P.G. 77, 1337C, ὅπου διαβάζουμε τὰ ἑξῆς: «Τῆς φύσεως κρείττων ἐγένετο. Ἡ μὲν γὰρ ἀνθρώπων φύσις ἐκ σπέρματος γίνετα· ἀλλ' ὁ Σωτὴρ τὰ ὑπὲρ φύσιν τὴν ἡμετέραν θαυματουργεῖ. Οὐ γὰρ ἐδεήθη σπέρματος, καὶ γέγονεν ἀνθρώπος· Θεοδότου Ἀγκύρας, *Homilia V, In Domini nostri Jesus Christi diem natalem*, P.G. 77, 1415D-1416A, ὅπου σχολιάζοντας ὁ Θεόδωτος τὸ χωρίο Μθ. 1, 18 ἐπισημαίνει τὰ ἑξῆς: "Neque dixit, accepisse in utero: non enim ex virili semine erat, quod illo gestabatur; sed *Inventa est in utero habens*. Plane siquidem erat qui factus est, salutare dispensationis inventum... Inventus est non ex homine existendi sumpto principio, sed nova quadam ac insolita ratione ex Spiritu sancto editus. Fuerat sane ex virgine aratrum non experta terra primus Adam formatus; exque vulva virgine formatur novissimus Adam effectus fidelibus".

«Δι' ἀκοῆς συνέλαβεν ἡ Μαρία ἡ προφήτις Θεὸν ζῶντα. Φυσικὴ γὰρ δίοδος τῶν λόγων, ἡ ἀκοή. Ἐκείνης ἡ σύλληψις, διὰ γλώσσης προσενηχθεῖσα ἐπὶ τὸν ἄνδρα, τὸ τῆς ἀνθρωπότητος πρέμνον ὡς φλοῦξ ἀπεξήρανε. Ταύτης δὲ ἡ κήσις, διὰ γαστρὸς ἀνατείλασα, τὸν καρπὸν σὺν τῷ πρέμνῳ ἀνεζωοποίησε⁴⁰».

Ἐξάλλου στὴν 6^η ὁμιλία του, *εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας δὲν ἀρκεῖται ἀπλῶς νὰ ἀναφερθεῖ στὴν ὑπερφυσικὴ καὶ ἄσπιλη σύλληψη τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν παρθένο Μαρία καὶ στὴ διατήρηση τῆς παρθενίας της μετὰ τὸν τοκετό, ἀλλὰ προεκτείνοντας λογικὰ αὐτὴ τὴ θεολογικὴ ἀλήθεια καὶ ἐμβαθύνοντας στὸ περιεχόμενό της ἐπισημαίνει ὅτι ὁ τοκετὸς τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξε ἀνώδυνος γιὰ τὴν παρθένο μητέρα του⁴¹. Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας μὲ ἕναν ἀπαράμιλλα ρητορικό, ἀλλὰ συνάμα καὶ μεστὸ θεολογικὰ τρόπο, βάζοντας στὴν ἐν λόγῳ ὁμιλία του τὸν ἀρχάγγελο Γαβριὴλ ἔμπλεο θαυμασμοῦ νὰ ἀναφωνεῖ πρὸς τὴν παρθένο Μαρία κατὰ τὴ στιγμὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὰ ἑξῆς:

40. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Δ'*, *Εἰς ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα*, P.G. 77, 1392D-1393A. Τὴν ἴδια παράσταση τῆς δι' ἀκοῆς σύλληψης τοῦ Λόγου ὡς ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν Παρθένο συναντοῦμε καὶ σὲ ἕναν σπουδαῖο ἐκκλησιαστικὸ Πατέρα σύγχρονο τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας, τὸν Πρόκλο Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος –ὡς τιτουλάριος ἐπίσκοπος Κυζίκου– τὴ χρησιμοποιεῖ δύο φορές στὴν περιήρημη 1^η ὁμιλία του, ποὺ καταχωρήθηκε καὶ στὰ πρακτικὰ τῆς 3^{ης} οἰκουμενικῆς συνόδου. Βλ. Πρόκλου Κυζίκου, *Ἐγκώμιον εἰς τὴν παναγίαν Θεοτόκον Μαρίαν*, P.G. 65, 681B· ACO I, 1, σ. 103, 21 : «... ὁ δι' ἀκοῆς εἰσπηδήσας Λόγος»· P.G. 65, 692A· ACO I, 1,1, σ. 107, 19 : «... οὕτως ἐκ μήτρας προῆλθεν, ὡς δι' ἀκοῆς εἰσῆλθεν». Βλ. καὶ Πρόκλου Κωνσταντινουπόλεως, *Ὁμιλία 35*, στὸ Rudberg Homelie, σ. 315, 70: «...κήρυγμα... διὰ γλώσσης προσφερόμενον, δι' ἀκοῆς εἰσδυόμενον, ἐν ψυχῇ ριζόμενον, καὶ τριάδος ἔλλαμψην χαριζόμενον». Βλ. καὶ Ἰω. Κουρεμπελέ, *Ἡ ὁμιλία τοῦ Πατριάρχου Πρόκλου «εἰς τὴν Παναγίαν Θεοτόκον» καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Νεστορίου*, Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 56-57. Ἐπίσης, Ἐφραίμ Σύρου, *Commentarius in Diatessaron*, S.C. 121, σ. 102· A. Mingana, Narsai homiliae et carmina, σ. 353. Ἀργότερα, κατὰ τὸν 6^ο αἰῶνα τὴν ἴδια παράσταση χρησιμοποιεῖ καὶ ὁ μεγάλος λειτουργικὸς ποιητὴς καὶ ὑμνογράφος, ὁ Ρωμανὸς ὁ Μελωδός. Βλ. Ρωμανοῦ Μελωδοῦ, *Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν*, S.C. 110, σ. 35, 5-7. Γιὰ τὴ Χριστολογία τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ καὶ τὴ σημασία της στὸ ζήτημα τῆς σωτηρίας, βλ. τὴν ἐξαιρετικὴν διδακτορικὴ μελέτη τοῦ Ἰω. Κουρεμπελέ, *Ἡ Χριστολογία τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ καὶ ἡ σωτηριολογικὴ σημασία της*, Θεσσαλονίκη 1998, (ἀδημ. Διδ. Διατριβή).

41. Ἡ θέση αὐτὴ τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας εἶναι ἀπολύτως σύμφωνη μὲ τὸ χωρίο Ἦσ. 66, 7: «πρὶν ἢ τὴν ὠδίνουσαν τεκεῖν, πρὶν ἔλθειν τὸν πόνον τῶν ὠδινῶν, ἐξέφυγεν καὶ ἔτεκεν ἄρσεν».

«Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ εἶ, καλλιστοτάτη καὶ ὑπερωραιότατη γυναικῶν ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, ὀλόσεμνε, ὀλόδοξε, ὀλάγαθε· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, αἰδέσιμε, ἀσύγκριτε, ὑπερένδοξε, ὀλόφωτε, ἀξιόθεε, ἀξιομακάριστε. Ἄγαμαί σε τῆς ἐπεικειίας, ὑπέρετερε. Μὴ φοβοῦ, Μαριὰμ θεονύμφευτε, καὶ ἀγιόθρεπτον κειμήλιον. Οὐ σύλληψιν τὴν ἐν ἀνομίαις οὐδὲ κήσιν τὴν ἐν ἀμαρτίαις εὐαγγελιοῦμαί σοι, ἀλλὰ χαρὰν σοι προσερμηνεύω τὴν ἐκ τῆς Εὐᾶς κοιμίζουσαν λύπην· οὐ κνοφορίαν ἐπώδυνον, οὐδὲ τοκετὸν καταστενακτικὸν προσαγγέλλω, ἀλλὰ γέννησιν παρακλητικὴν καὶ εὐφρόσιμον προμηνύω. Μὴ ἀνθρωπίνως τὰ θεῖα νομίσης. Οὐδὲ γὰρ γοερὰ ὠδίνα, οὔτε γόνον θλιβερόν κατασημαίνω, ἀλλὰ ἀνατολὴν παγκοσμίου φωτὸς προαναγινώσκω. Πέπαιται γὰρ διὰ σοῦ τὰ τῆς Εὐᾶς στυγηρὰ· ὦλοντο διὰ σοῦ τὰ φαῦλα· ᾤχοντο διὰ σοῦ τὰ τῆς πλάνης· κατήρηται διὰ σοῦ τὰ τῆς λύπης· ἐξήλειπται διὰ σοῦ τὰ τῆς καταδίκης. Λελύτρωνται Εὐᾶ διὰ σέ. Ἅγιον γὰρ τὸ ἐκ τῆς ἀγίας γεννώμενον, ἅγιον καὶ πάντων ἀγίων Κύριος, ἅγιον καὶ μεταδοτικὸν ἀγιότητος. Ὑπερφυῆς τὸ ἐκ τῆς ὑπερφυοῦς τικτόμενον· ἀνερμήνευτον τὸ ἐκ τῆς ἀνερμηνεύτου προερχόμενον· Υἱὸς Ὑψίστου τὸ ἐκ τῆς ὑψηλοτάτης ἀνατέλλον. Οὐ θελήματος σαρκὸς ἐργασία, ἀλλὰ Πνεύματος ἀγίου ἐνέργεια τὸ ἀναδεικνύμενον· οὐκ ἀνδρὸς γεωργία, ἀλλὰ δυνάμει ὑψίστου Θεοῦ εὐδοκία τὸ προσφερόμενον. Οὐκ ἄνθρωπος ψιλὸς τὸ τικτόμενον, ἀλλὰ Θεὸς Λόγος σαρκούμενος. Οὐ φθινόπωρος ὁ τῆς γαστρὸς σου καρπός, ἀλλὰ ἀθανασίας βλαστός. Οὐ φυσιδώρητος ἄμνητος, ἀλλὰ θεοφύτευτος ἄνθος. Τίκεις γὰρ ἀρχὴν ἀναρχον, βρέφος ὑπερχρόνιον, προαιώνιον, παρθενόγονον, ἀίδιον, ὑποτίθιον, προμήτρων, γαλακτότροφον, παντοτρόφον, ἀνθρωπόμορφον, θεαπαύγαστον, πτωχοφανῆ, βασιλέα ἀδιάδοχον. Χαῖρε τοιγαροῦν, παρθένε κεχαριτωμένη, μήτηρ ἐν παρθένοις καὶ παρθένε ἐν μητράσιν, ἑκατέρων χαρακτήρ καὶ ὑπὲρ ἀμφότερα τῆ πράξει⁴²».

Στὸ παραπάνω ἀπόσπασμα τῆς 6^{ης} ὁμιλίας τοῦ ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας παρουσιάζει τὸν Ἀρχάγγελο Γαβριὴλ κατὰ τὴ στιγμή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ νὰ καθησυχάζει τὴν Παρθένο, πληροφορώντας τὴν ὅτι ἡ κνοφορία τῆς δὲν θὰ εἶναι ἐπώδυνη οὔτε ὁ τοκετός τῆς καταστενακτικὸς καὶ γοερός,

42. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία ΣΤ', *Εἰς τὴν ἀγίαν Μαριάν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, Ρ.Ο. 19, παρ. 12, σελ. 330-331· Ρ.Γ. 77, 1428AC (Λατίν. μτφρ.).

ὅπως συμβαίνει σέ ὅλες τῖς ἄλλες κυοφοροῦσες γυναῖκες. Αὐτή ἡ μοναδική ἐξαιρέση, ὅπως ἐξηγεῖ δια τοῦ Ἀρχαγγέλου ὁ Θεόδωτος, ὀφείλεται στο γεγονός ὅτι ἡ Παρθένοσ με τή δική της ἐλεύθερη συγκατάθεση στο σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας νά γεννήσει τήν «ἀνατολήν παγκοσμίου φωτός», τόν Υἱὸ τοῦ Ἵψίστου, οὐσιαστικά ἔθεσε τέρμα σὰ δεινὰ πού ἐπέφερε στο ἀνθρώπινο γένος με τήν καταστροφική ἐπιλογή της ἡ Εὐα, ὁπότε παύουν γιά τούς ἀνθρώπους «τὰ τῆς Εὐας στυγηρά» καί ἐξαλείφεται ἡ καταδίκη τους, καθώς τὸ σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας προχωράει πλέον ἀπρόσκοπτα πρὸς τήν ὀλοκλήρωσή του. Χρησιμοποιώντας λοιπὸν ἐν προκειμένῳ ὁ Θεόδωτος τὸ χριστολογικὸ σχῆμα τῆς βλάστησης βάζει τὸν ἀρχάγγελο Γαβριήλ νά πληροφορεῖ τήν Παρθένο ὅτι δὲν εἶναι «φθινόπωρος» ὁ καρπὸς τὸν ὁποῖο κυοφορεῖ στή μήτρα της, χαρακτηρισμὸς πού σημαίνει ὅτι τὸ κυοφορούμενο βρέφος δὲν ἀποτελεῖ προαναγγελία μιᾶς ἐπακολουθούσης φθορᾶς, ἀλλὰ ἀντιθέτως εἶναι «ἀθανασίας βλαστὸς» καί «θεοφύτευτον ἄνθος», καθόσον προέρχεται χωρὶς «ἀνδρὸς γεωργία», δηλαδή χωρὶς τήν καταβολή ἀνδρικής σπορᾶς, ἀλλὰ με τή δύναμη καί τήν εὐδοκία τοῦ Ἵψίστου Θεοῦ. Μάλιστα στήν 1^η ὁμιλία τοῦ ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας σέ μία ἐξαιρετική ἀπὸ πλευρᾶς ρητορικοῦ ὕφους, ἀλλὰ καί μεστή θεολογικοῦ περιεχομένου ἔξαρησ τοῦ λόγου του, χαρακτηρίζει τήν Παρθένο ὡς ἄσπορη γῆ πού βλάστησε καρπὸ σωτήριο καί τή συγκρίνει με τήν παρθένο γῆ τοῦ παραδείσου τῆς Ἐδέμ, με σκοπὸ νά καταδείξει τή σαφέστατη ὑπεροχή καί ἀνωτερότητα τῆς παρθένου Μαρίας, μιᾶς καί ὁ δικὸς της καρπὸς δὲν συνίστατο στο νά ἀνατελεῖ «μοσχευτῶν φυτῶν γένος» καί ὀπωροφόρα δένδρα, ὅπως ἡ παρθένοσ γῆ τῆς Ἐδέμ. Ἀντίθετα ἡ Παρθένοσ καρποφόρησε τή «ῥάβδο Ἰεσσαί» παρέχοντας στο ἀνθρώπινο γένος «καρπὸν σωτήριον». Καί ἐνῶ ἡ παρθένοσ γῆ τῆς Ἐδέμ κατὰ τήν προσταγή τοῦ Θεοῦ βλάστησε δένδρα, ἡ παρθένοσ Μαρία, συνεχίζει ὁ Θεόδωτος, ἀξιώθηκε νά ἔχει «κατὰ σάρκα βλάστημα» τὸν ἴδιο τὸν Δημιουργό. Ἐπομένως, συμπεραίνει ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ἡ Παρθένοσ ξεπέρασε στή δόξα τὸν παράδεισο, γιατί ἐνῶ ἐκεῖνος ἔγινε «Θεοῦ γεώργιον» αὐτή «ἐγεώργησε» τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ κατὰ σάρκα, ὅταν βέβαια ὁ Θεὸς Λόγος ἐπέλεξε νά ἐνωθεῖ με τήν ἀνθρώπινη φύση⁴³. Εἶναι φυσικὸ λοιπὸν καί

43. Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Α', Λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, P.G. 77, 1349AB. A.C.O. I,1,2, σ. 81, 2-11: «ὦ γῆς ἀπόρου καρπὸν βλαστησάσης σωτήριον ὃ Παρθένοσ αὐτὸν νικήσασα τῆς Ἐδέμ τὸν

εὐλογο τὸ γεγονός ὅτι ὁ Θεόδοτος στήν 6^η ὁμιλία του, εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν, ἀντιδιαστέλλει τὴ «δολερῶς καταγοητευθεῖσα» πρώτη παρθένο καὶ «ἀνδροκτόνον» – ὅπως τὴ χαρακτηρίζει– Εὐά⁴⁴, ἡ ὁποία ἔγινε διάκονος τοῦ θανά-

παράδεισον. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ μοσχευτῶν φυτῶν γένος ἀνέτειλεν, ἐκ παρθένου γῆς ἀνατειλάντων φυτῶν· ἡ δὲ Παρθένος αὕτη κρείπτων ἐκείνης τῆς γῆς. Οὐ γὰρ ὁπώρας ἀνέτειλε δένδρα, ἀλλὰ τὴν ῥάβδον Ἰεσσαί, καρπὸν σωτήριον τοῖς ἀνθρώποις παρέχουσαν. Κάκεινη ἡ γῆ Παρθένος ἦν, καὶ αὕτη παρθένος. Ἄλλ' ἐκεῖ μὲν φῦνα δένδρα προσέταξεν ὁ Θεός· ταύτης δὲ τῆς Παρθένου αὐτὸς ὁ Δημιουργὸς κατὰ σάρκα γέγονε βλάστημα. Οὐδὲ ἐκείνη μόσχευμα πρὸ τῶν δένδρων ἐδέξατο· οὐδὲ αὕτη ἐκ τοῦ τόκου τὴν παρθενίαν ἠδίκησεν. Ἡ παρθένος τοῦ παραδείσου ἐνδοξοτέρα γεγένηται. Ὁ μὲν γὰρ Θεοῦ γεώργιον γέγονεν· ἡ δὲ κατὰ τὴν σάρκα τὸν Θεὸν αὐτὸν ἐγεώργησεν, ἐλόμενον ἀνθρώπου συναφθῆναι τῆ φύσει». Τὸ σχῆμα τῆς βλάστησης χρησιμοποιεῖ στὴ Χριστολογία του καὶ ὁ σύγχρονος τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας Πρόκλος Κωνσταντινουπόλεως, ἡδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού διατηροῦσε ἀκόμη τὸν τίτλο ἐπίσκοπος Κυζίκου. Βλ. Πρόκλου ἐπισκ. Κυζίκου, *Ὁμιλία λεχθεῖσα καθεζομένου Νεστορίου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως*, Α.Σ.Ο. Ι.Ι,1, σ. 104,1 : «ὄθεν ὁ πρῶτος μαθητῆς τῆς ἁμαρτίας Κάν προέκυψεν, ἐκείθεν ὁ τοῦ γένους λυτρωτῆς Χριστὸς ἀσπόρως ἐβλάστησεν». Α.Σ.Ο. Ι. Ι,1, σ. 104, 14-15: «ὡ ἄρουρα ἐν ἧ ὁ τῆς φύσεως γεωργὸς ὡς σιάχως ἀσπόρως ἐβλάστησεν». Πρβλ. καὶ τὴν (κατὰ τὸν Β. Μαρκ πρόκλημα) *ὁμιλία εἰς τὴν Ἀνάληψιν*, Ρ.Γ. 52, 798: «... ὁ ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ ἀσπόρως βλαστήσας». Ἐξάλλου ὅπως ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας χαρακτηρίζει τὴν Παρθένο «ἄσπορη γῆ», στὴν ὁποία «βλάστησε καρπὸς σωτήριος», ἔτσι καὶ ὁ σύγχρονός του Πρόκλος Κωνσταντινουπόλεως σὲ πλῆθος ἔργων του παρουσιάζει τὴν Παρθένο ὡς «πλούσια καὶ ἀκαλλιέργητη γῆ», ὡς «εὐφορο ἔδαφος» πού δὲν ὀργώθηκε, ὡς «λιβάδι» πού ἀγεώργητα ἀποφέρει σοδιὰ καὶ πού εὐφορεῖ μὲ ἄνθη καὶ καρπούς, καὶ ὡς «κοιλιάδα» πού καρποφορεῖ εὐφορα μὲ ἐκεῖνο τὸν «κόκκο» πού τρέφει τὸν πεινασμένο κόσμον. Ἐκτενέστερα γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. Ρ. Constat, *Weaving the body of God: Proclus of Constantinople, the Theotokos, and the loom of the flesh*, στὸ *Journal of Early Christian Studies* 3/2 (1995), σελ. 169-194. Ἐπίσης Ε. Testa, *Maria terra vergine*, vol. 1, Jerusalem 1984· Ch. Barber, *Reading the garden in the Byzantium: Nature and sexuality*, στὸ *BMGS* 16 (1992), σελ. 1-19· Β.С. Lane, *Mother earth as metaphor*, στὸ *Horizons* 21, 1 (1994), σελ. 7-21· Ἰω. Κουρεμπελέ, *Ἡ ὁμιλία τοῦ Πατριάρχου Πρόκλου «εἰς τὴν Παναγίαν Θεοτόκον» καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Νεστορίου*, Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 114 κ. ἔξ.

44. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία ΣΤ'*, *Εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, Ρ.Ο. 19, παρ. 4, σελ. 322· PG 77, 1421D-1422A: «Ἐν τούτοις δ' οὖν καταγοητεύσασα ἢ δολερῶς καταγοητευθεῖσα, καὶ καθάπερ τῶν ζῶων τὰ ἐψωριακότα, τῷ προστριβέντι αὐτῇ μύμῳ καταχράνασα, ὁπαδὸν πρὸς τὴν δραματουργίαν, ἔλαβεν τὸν ὁμόζυγον. Εὐμήχανον γὰρ τὸ ζῶον γνώμην ἀνδρὸς παραλῦσαι καὶ καταγαγεῖν. Ἀλλὰ μὴ φυετὼ ἡ γῆ ἀνδροκτόνον ἔτι γυναῖκα μετὰ φασγάνου ἐξωθοῦσαν σύνευνον».

του, ἀπὸ τὴν ἀειπάρθενο Μαρία⁴⁵ τὴν ὁποία χαρακτηρίζει «παρθένο ἐντὸς γυναικείας φύσεως καὶ ἐκτὸς γυναικείας σκαιοτήτος», ἀποδίδοντάς της ἀφειδῶς ἐγκωμιαστικά ἐπίθετα ὅπως, «ἀνύβριστος, ἄσπιλος, πανάμωμος, ἀκήρατος, ἀμόλυντος, ἁγία ψυχὴ καὶ σῶματι», γιὰ νὰ καταλήξει φυσικά στὴ ἄκρως ἀντινεστοριανικὴ καὶ βαρυσήμαντὴ ἀπὸ ἄποψη θεολογικὴ ἐπισημάνση ὅτι ἡ Παρθένος εἶναι «τῆ γαστρὶ θεοδόχος, τῷ ἔργῳ θεοτόκος⁴⁶».

45. ὄπ. παρ. P.O. 19, παρ. 12, σελ. 330· P.G. 77, 1427CD: «Ταύτην (δηλ. τὴν Παρθένο) ἡμῖν, τὴν ἄξιαν τοῦ κτίσαντος ἢ θεία δεδώρηται πρόνοια πρόξενον ἀγαθῶν, οὐ πρὸς παρακοὴν ἐρεθίζουσαν, ἀλλὰ πρὸς θείαν πειθαρχίαν εισοδηγοῦσαν, οὐ θανατηφόρον καρπὸν προτείνουσαν, ἀλλὰ ζωοποιὸν ἄρτον παρέχουσαν, οὐκ εὐπτότητον τῷ λογισμῷ, ἀλλὰ ῥωμαλαίαν τῷ φρονήματι, οὐ χαυνήν τῆ διανοίᾳ, ἀλλ' ἐρρωμένην τῆ ψυχῇ, ἀρχαγγέλω μεγαλοφυῶς προσδιαλεγομένην, τὸν ἀρχέκακον καταισχύνασαν· πρὸς μὲν τὴν ὄψιν τοῦ εὐαγγελιστοῦ θαυμάζουσαν, ὡς οὐχ ὁμοίαν τῷ Ἄδᾶμ ἀπόγονον, πρὸς δὲ τὰ δηλούμενα νουνεχῶς παρεσκευασμένην, μὴ που πάλιν πεπλανημένη εὐνοια τὴν ἐν τῷ ἱερῷ, ὡς ἐν τῷ παραδείσῳ, ἐπισκέπτεται, μὴ ὕβριστοῦ πάλιν τολμηρία τῷ θείῳ σηκῷ ὡς τῆ Ἐδὲμ εἰσπετήθηκεν, μὴ συλαγωγὸς ὁ εὐαγγελισμός».

46. ὄπ. παρ. P.O. 19, παρ. 11, σελ. 330· P.G. 77, 1427C (Λατιν. Μετάφραση.) Τὸ πλήρες κείμενο τοῦ Θεοδοῦτου στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχει ὡς ἑξῆς: «...ἀντὶ δὲ τῆς πρὸς θάνατον διακονησαμένης παρθένου Εὕας, θεοχαρίτωτο παρθένος, εἰς λειτουργίαν ζωῆς προσεχειρίζετο· παρθένος ἐντὸς γυναικείας φύσεως καὶ ἐκτὸς γυναικείας σκαιοτήτος, παρθένος ἀνύβριστος, ἄσπιλος, πανάμωμος, ἀκήρατος, ἀμόλυντος, ἁγία ψυχῇ καὶ σῶματι, ὡς κρῖνον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν βλαστήσασα, οὐ μαθητευθεῖσα τοῖς τοῖς Εὕας κακοῖς, οὐ καταρυστωθεῖσα γυναικείαις ματαιότησιν, οὐ παιδαγωγηθεῖσα γραῶδεσι μυθολογίαις, οὐ κηλιδωθεῖσα τὰς ἀκοὰς μοχθηρᾶ ἀκοῆ, οὐ βεβηλωθεῖσα τὴν γλώσσαν ἀκόσμη φθογγῇ, οὐ χρανθεῖσα ὄμμα ἀθεμίτῳ θεωρίᾳ, οὐκ ἀτιμάσασα φυσικὸν κάλλος χρώμασιν μαχλοσύνης, οὐ φοινίξασα παρειᾶς ψευδογραφείᾳ, οὐ σκηνοποιήσασα τιμίαν κεφαλὴν περικρανίους ἐπιπλάσμασιν, οὐ στιλβώσασα τράχηλον ἐπιθέμασιν τοῖς ἐκ λίθων, οὐκ ἀλύσεσε δῆσασα χεῖρας, καὶ πόδας χρυσοπέδοις κλοιοῖς, οὐ καταμαλακισθεῖσα ἠδύσμασι μυρσινικοῖς, οὐ νυμφοστολισθεῖσα ὑπὸ ἀνθρώπων ἱματισμῷ διαφανεῖ, οὐκ ἐγγαράξασα τῆ καρδίᾳ πλανικὰ εἶδωλα· ἄπαγε τάδε πάντα καὶ τὰ ὅμοια· οὐδὲν κοινωνία σκότει πρὸς φῶς. Ἀλλὰ πρὸ τῆς γεννήσεως μὲν ἀφιερωθεῖσα τῷ πλάστῃ, μετὰ γέννησιν δὲ ἀνατεθεῖσα εὐχαριστηρίως, ἱερὸν θρέμμα, ἱεροῦ ἐναύλισμα, νόμου παιδαγωγία, Πνεύματι ἁγίῳ μεμυρισμένη, περιβεβλημένη θείαν χάριν ὡς θέριστρον, τῆ ψυχῇ θεόφρων, τῆ καρδίᾳ θεοστεφής, τοῖς ὄμμασιν ἁγιολαμπής, τοῖς ὠσὶν ὕμνοηγής, τῆ γλώσσῃ μελίρυντος, τοῖς χεῖλεσιν κηροσταγής, ὠραία τοῖς διαβήμασιν, ὠραιότερα τοῖς τροποῖς, αἰδέσιμος τῷ λόγῳ, αἰδεσιμωτέρα τῆ πρᾶξει, πρᾶεῖα τοῖς τροποῖς, πρᾶυτέρα τοῖς κινήμασιν, ἀγαθὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀνθρώπων, ἀγαθοτέρα τῆ ὄρασει Θεοῦ, τῆ γαστρὶ θεοδόχος, τῷ ἔργῳ θεοτόκος, καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, *ὄλη καλή, ὡς εὐδοκία, καὶ ὄλη ἡδέια ὡς ἀπόδεσμος ἀρωμάτων*».

Ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς καθηγητὴς M. Jugie βασιζόμενος στὰ ἀνωτέρω ἐγκωμιαστικὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα ἀφειδῶς ἀποδίδει ὁ Θεόδωτος στὴν Παρθένο στὴν 6^η ὁμιλία του, ἔχει τὴ γνώμη ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας μὲ αὐτὰ τὰ ἐγκωμιαστικὰ λόγια του οὐσιαστικὰ ὑπαινίσσεται τὴν ἐξ ἀρχῆς πλήρη κατὰ φύσιν ἀγιότητα τῆς Παρθένου⁴⁷. Κατὰ τὴ γνώμη μας, ὠστόσο, θὰ ἦταν λάθος νὰ θεωρηθεῖ ὅτι μὲ ὅσα ἐγκωμιαστικὰ ἐπίθετα ἀποδίδει στὴν Παρθένο στὸ ἐν λόγω ἐγκώμιό του ὁ Θεόδωτος δῆθεν ὑποστηρίζει τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπόλυτη ἀγιότητά της κατὰ φύσιν, ὑπαινισσόμενος ἔτσι τρόπον τινὰ ἀντιλήψεις ποὺ παραπέμπουν στὸ κατοπινὸ δόγμα τῆς ἄσπιλης σύλληψης τῆς ἴδιας τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, τὸ ὁποῖο ὡς γνωστὸν ἀπὸ τὸν 19^ο αἰῶνα ἀποτελεῖ ἐπίσημο δόγμα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας⁴⁸. Ἄλλωστε κάθε τέτοια ὑπόνοια περὶ φυ-

47. Βλ. M. Jugie, *Homélie Mariales Byzantines. Textes Grecs édités et traduits en Latin*, P.O. 19, σελ. 291-292: «La doctrine de la sainteté originelle de Marie ressort implicitement d'expressions comme celles-ci: A la place de la vierge Ève, médiatrice de mort, une Vierge a été remplie de la grace divine pour nous donner la vie, θεοχαρίτωτο παρθένος εἰς λειτουργίαν ζωῆς; une Vierge a été façonnée possédant la nature de la femme, mais sans la malice féminine, vierge innocente, sans tache, tout immaculée, πανάμωμος, intègre, sans souillure, sainte d'âme et de corps, ayant poussé comme un lis au milieu des épines, ὡς κρίνον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν βλαστήσασα; qui n' a pas été intruite des vices d' Ève. Consacrée à Dieu avant sa naissance, et une fois née, offerte à Dieu en signe de reconnaissance pour être élevée dans le sanctuaire du temple; revêtue de la grâce divine comme d' un vêtement; περιβεβλημένη θείαν χάριν ὡς θέριστρον, l'âme remplie d' une divine sagesse, épouse de Dieu par le coeur..., elle a reçu Dieu dans son sein, et pour ainsi parler, elle est toute belle, comme un objet de complaisance, et toute agréable, comme un sachet d' aromates. C' est cette Vierge, digne de Celui qui l' a créée, que la divine Providence nous a donnée, pour nous communiquer le salut... C' est par elle que la tristesse d' Ève a cessé, par elle que la sentence de condamnation a été effacée, ἐξήλειπται διὰ σοῦ τὰ τῆς καταδίκης; à cause d' elle qu' Ève a été rachetée, λελύτρωται Εὐὰ διὰ σέ. Car c' est un Fils saint qui est né de la Sainte... L' Excellente a donné le jour à l' Excellent, l' Ineffable à l' Ineffable, la Très-Haute au Fils du Très-Haut».

48. Ὁ Ἀββὰς τοῦ Corvey Pascasius Radbertus τὸν 9^ο αἰῶνα φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ πρῶτος δυτικὸς θεολόγος ποὺ ἔκανε λόγο γιὰ «φυσικὴ ἀναμαρτησία» τῆς Θεοτόκου. Τὸ 1854 ὁ πάπας Πίος ὁ ΙΧ διακήρυξε ἐπίσημα τὸ καινοφανὲς δόγμα τῆς ἄσπιλης σύλληψης τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, τὸν Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄννα. Περισσότερα γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. J. Maximovitch, *The Orthodox Veneration of the Mother of God*, (μετάφρ. S. Rose), *Orthodox Theological Texts* 1 (1987), σελ. 36. Ἡ Β' Βατικανὴ Σύνοδος (1962-1965) δυστυχῶς ἐπαναβεβαίωσε αὐτὸ τὸ καινοφανὲς δόγμα μὲ τὸ 59ο ἄρθρο, τοῦ 8^{ου} κεφαλαίου τοῦ Constitutio Dogmatica de Ecclesia "Lumen Gentium". Μάλιστα ὁ Σ.

σικῆς ἀναμαρτησίας τῆς Παρθένου πού θά μπορούσε ἐνδεχομένως νά διαβλέψει κάποιος πίσω ἀπό τὸ ἀνωτέρω ἐγκώμιό του –ὅπως δηλαδή κάνει συγκεκριμένα ὁ Μ. Jugie– τῆ διασκεδάξει ὁ ἴδιος ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας μὲ ὅσα ὑποστηρίζει ξεκάθαρα στὴν 4^η ὁμιλία του, εἰς ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα. Στὴ συγκεκριμένη ὁμιλία του ὁ Θεόδοτος σχολιάζοντας τὰ ψαλμικά χωρία, *Ἠγίασε τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ Ὑψιστος· ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται (Ψαλ. 45,5-6) καὶ Ἄνθρωπος ἐγενήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ Ὑψιστος (Ψαλ. 86,5)*, τὰ ὁποῖα εὐλόγα θεωρεῖ ὅτι ἀποτελοῦν προφητικὲς προρρήσεις «περὶ τῆς πανυμνήτου Παρθένου», ἐπιτίθεται ἐναντίον «τῶν τῆς ἀληθείας ἀντιδίκων» οἱ ὁποῖοι, ὅπως ἐπισημαίνει ἐπὶ λέξει, «σαρκοῖ τυγχάνοντες, καὶ Θεοῦ Πνεῦμα μὴ ἔχοντες, σαρκικῶς περὶ πνευματικὰ πεφρονήκασιν», καθὼς «οὔτε δὲ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς, τὴν εἰς ἁγιασμόν ἀλλοίωσιν τῆς Παρθένου ἠβουλήθησαν συνιέναι⁴⁹». Ἀκολούθως ὁ Θεόδοτος παρομοιάζει τὴν Παρθένο μὲ τὸν πυρακτωμένο σίδηρο, ὁ ὁποῖος εὕρισκόμενος στὴν ἰδιαίχουσα αὐτὴ κατάσταση ἔχει ἐμπλουτιστεῖ μὲ τὶς ιδιότητες τοῦ πυρός, καὶ ἐπισημαίνει οὐσιαστικά ὅτι κατὰ ἀνάλογο τρόπο ἡ Παρθένος «ἐξεπυρώθη διὰ τῆς τοῦ θεοῦ καὶ αὐτοῦ πυρὸς ἐμβολῆς εἰς καθαρὸν· καὶ ἀπε[σ]μήχη μὲν τῶν ὑλικῶν ἀπάντων καὶ τῶν παρὰ φύσιν, κατέστη δὲ διανγῶς ἐν καλῷ τῆς φύσεως, ὡς εἶναι λοιπὸν ἀδιάβατον καὶ ἄοικτον καὶ ἀπρόσβλεπτον τοῖς σαρκικοῖς παρανοθεύμασι⁵⁰».

Χαρκιανᾶκης, νῦν ἀρχιεπ. Αὐστραλίας, μετέφρασε στὰ ἑλληνικά τὸ κείμενο αὐτὸ κἀνοντας ἐπὶ τοῦ περιεχομένου του ἀξιοσημείωτες παρατηρήσεις στὴν ἐμπεριστατωμένη μελέτη του, *Τὸ Περὶ Ἐκκλησίας Σύνταγμα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου* (Εἰσαγωγή-Κείμενο-Συστηματικὴ ἀνάκρισις), Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 242 κ.ἑξ. Γιὰ μία οὐσιαστικὴ κριτικὴ θεώρηση αὐτοῦ τοῦ καινοφανοῦς δόγματος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου βλ. Ν. Μασσοῦκα, *Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία Β'*, σελ. 295-296. Ἐπίσης τὴν ἐμπεριστατωμένη διδακτορικὴ μελέτη τοῦ Χρ. Σταμούλη, *Θεοτόκος καὶ ὀρθόδοξο δόγμα. Σπουδὴ στὴ διδασκαλία τοῦ Ἀγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας*, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 46 κ.ἑξ.

49. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὅμιλία Δ'*, *Εἰς ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα*, P.G. 77, 1397AB. Ἐδῶ στὸ στόχαστρο τοῦ ἐπισκόπου Ἀγκύρας βρῖσκονται κυρίως οἱ Νεστοριανοί, οἱ ὁποῖοι ἀδυνατοῦσαν νὰ δεχθοῦν ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος ὑπέστη δεύτερη γέννηση ἀπὸ τὴν Παρθένο, καθὼς θεωροῦσαν ὕβρη κατὰ τοῦ Θεοῦ αὐτὴ τὴ θέση τῶν Ὁρθοδόξων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀντιτίθενται στὴν ἀπονομὴ τοῦ τιμητικοῦ τίτλου Θεοτόκος γιὰ τὴν ἀειπάρθενο Μαρία.

50. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1397C.

Μάλιστα ἀμέσως μετὰ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ὀλοκληρώνοντας ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῆ σκέψη του προσθέτει καὶ τὰ ἑξῆς:

«Καὶ ὄν τρόπον, ὁ τὸ ἐπιχεόμενον κατὰ κορυφῆς ὑποδεχόμενος ὕδωρ, ὅλῳ τῷ σώματι τὴν ὑγρὰν φύσιν διηθουμένην φέρει ἐξ ἄκρων εἰς ἄκρα· οὕτω δὴ καὶ τὴν θείαν Μητέρα καὶ τὴν Παρθένον κατακεχρῖσθαι πεπείσμεθα ὀλοκληρῶς τῇ ἀγιότητι τοῦ ἐπιφοιτήσαντος θείου Πνεύματος· εἶθ' οὕτως εἰσδέχεσθαι τὸν ζῶντα Θεὸν Λόγον, ἐν τοῖς τῶν παρθενικῶν καὶ καταμεμυρισμένων θαλάμων⁵¹».

Ὁ Θεόδοτος λοιπὸν κάνει λόγο γιὰ καθαρισμὸ τῆς Παρθένου ἀπὸ τὴν κληρονομία τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἢ ἀκριβέστερα ἀπὸ τὴν ἀδαμιαία ἁμαρτητικὴ ροπή, γεγονὸς ποὺ σημαίνει ὅτι δὲν ἀποσπᾶ καὶ δὲν ἐξαιρεῖ τὴν Παρθένο ἀπὸ τῆ φυσικῆ συνέχεια τοῦ ἀνθρώπινου γένους⁵², καὶ ἀκολούθως κάνει λόγο γιὰ ὀλοκληρωτικὴ χρῆσις τῆς μετὰ τὴν ἀγιότητα τοῦ ἐπιφοιτήσαντος Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία, ὅπως ἀφήνει σαφῶς νὰ ἐννοηθεῖ, συνέβη ἀμέσως μετὰ τὴ συγκατάθεσις τῆς Παρθένου στὸ κοσμοσωτήριον σχέδιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πάντως πρὶν τὴν ὑπερφυσικὴ σύλληψη τοῦ Ἑμμανουὴλ ἀπὸ τὴν ἴδια. Ἐπομένως καθίσταται σαφές ὅτι γιὰ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας ἡ ἀγιότητα τῆς Παρθένου καὶ ἡ ἀναμαρτησία τῆς δὲν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐνὸς εἰδικοῦ προνομίου, τὸ ὁποῖο δῆθεν τῆς χάρισε ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς κατὰ φύσιν ἀφαιρώντας τῆς ὄντολογικὰ τὴ δυνατότητα νὰ ἁμαρτήσῃ. Ἄλλωστε μία τέτοια θεώρησις, ὅπως πολὺ εὔστοχα ἐπισημαίνει ὁ καθηγητὴς Χρ. Σταμούλης, οὐσιαστικὰ συνιστᾶ ὕβρη γιὰ τὸν Θεό, καθὼς τὸν ἐμφανίζει νὰ διενεργεῖ διάκρισις καὶ ἀδικία εἰς βάρος ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων μετὰ ἀπροκάλυπτα εὐνοοῦμενη τὴν Παρθένο, ὀδηγώντας στὴν ἄρσις τῆς σωστῆς σχέσεως τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ μετὰ τὸ δημιουργημά του καὶ τελικὰ σὲ μία δευτέρη διακοπὴ τῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν Θεὸ⁵³. Ἀντίθετα· ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας

51. ὁπ.παρ. P.G. 77, 1397C-1400A.

52. Πρβλ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Κατὰ Ἀνθρωπομορφιτῶν*, P.G. 76, 1129A, ὅπου ὁ ἀλεξανδρινὸς πατριάρχης δὲν διστάζει νὰ χαρακτηρίσῃ τὴ σάρκα τῆς Θεοτόκου ὡς σάρκα ἁμαρτίας. Βλ. καὶ Χ. Α. Σταμούλης, *Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Κατὰ Ἀνθρωπομορφιτῶν* (Ἀλεξανδρινοὶ Συγγραφεῖς 1), ἐκδ. "Τὸ Παλίμψηστον", Θεσσαλονίκη 1993, σελ. 206-207. Τὸ ἴδιο εἶχε κάνει νωρίτερα καὶ ὁ Γρηγόριος Νύσσης στὸν *Λόγον του εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ*, P.G. 46, 1136C.

53. Χρυσ. Σταμούλης, *Θεοτόκος καὶ ὀρθόδοξο δόγμα. Σπουδὴ στὴ διδασκαλία τοῦ Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας*, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 51. Πρβλ. J. Maximovitch, *The Orthodox Veneration of the Mother of God* (μτφρ. S. Rose), *Orthodox Theological Texts* 1 (1987), σελ. 45.

ἀκολουθώντας ἐν προκειμένῳ τὴ σύνολη ὀρθόδοξη παράδοσι ἀσπάζεται τὴν ἄποψι ὅτι ἡ Παρθένος γεννήθηκε στὴ μετὰ τὴν πτώσι κατὰστασι τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, ἐνῶ ὡς πρώτη καὶ βασικὴ προϋπόθεσι τῆς ἀγιότητος τῆς Παρθένου θεωρεῖ ὁ ἴδιος τὴν ἀγαθὴ τῆς προαίρεσι καὶ τὴ βούλησί τῆς νὰ συνεργαστεῖ μετὸν Θεό⁵⁴, τὴν ὁποία ἀσφαλῶς προεγνώριζε ὁ Θεὸς ὅταν τὴν ἐξέλεξε, καθιστώντας τὴν μετὰ τὴ συμφωνὴ γνώμη τῆς μοναδικὸ σκεῦος ἐκλογῆς γιὰ τὴν πραγματοποιήσι τοῦ κοσμοσωτήριου σχεδίου του.

Κατόπιν αὐτῶν δὲν μποροῦμε νὰ συμφωνήσουμε μετὸν Μ. Jugie, ὁ ὁποῖος συγκρίνοντας –ὕπὸ τὸ ρωμαιοκαθολικὸ ἐρμηνευτικὸ του πρῖσμα– τὸ προαναφερθὲν ἐγκώμιον τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας γιὰ τὴ Θεοτόκον στὴν 6^η ὁμιλία του μετὰ τὶς ἀναντίρρητα σωστὲς θέσεις γιὰ τὴν ἐπίκτητὴ ἀγιότητα τῆς Θεοτόκου, τὶς ὁποῖες ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἐκφράζει στὴν 4^η ὁμιλία του εἰς ἀγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα, διαπιστώνει «μὴ κάποια ἀντίφρασι». Μάλιστα ὁ ρωμαιοκαθολικὸς καθηγητὴς δικαιολογεῖ τὴν ὑποτιθέμενη αὐτὴ ἀντίφρασι ὑποστηρίζοντας ὅτι «ἡ σκέψι τοῦ Θεοδότου σὺν τὸ ζήτημα τῆς πλήρους ἀγιότητος τῆς Θεοτόκου ἔχει ὑποστῆ κάποια ἐξέλιξι⁵⁵». Ὡστόσο, κατὰ τὴ δικὴ μας ἐκτίμησι ἡ θέση τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας γιὰ τὸ πρόσωπον τῆς Θεοτόκου ἦταν ἀνέκαθεν μία καὶ ἡ αὐτὴ καὶ δὲν ὑπέστη καμία ἐξέλιξι ἢ διαφοροποίησι, ὅπως θέλει νὰ πιστεύει ὁ Μ. Jugie, ἐπιδιώκοντας, καθὼς φαίνεται, νὰ ἀνακαλύψει καὶ ἀπὸ τὸν χωρὸ τῆς ἀνατολικῆς πατερικῆς θεολογίας ἐρεῖσματα γιὰ τὸ καινοφανὲς δόγμα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς φυσικῆς ἀναμαρτησίας τῆς Θεοτόκου. Πιστεύουμε, συνεπῶς, ὅτι αὐτὰ ποὺ ἀναφέρει ὁ Θεόδοτος γιὰ τὴν ἐπίκτητὴ ἀγιότητα τῆς Θεοτόκου στὴν 4^η ὁμιλία του ἀπλῶς ἀποτελοῦν μὴ πλήρη διασαφή-

54. Αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ὅπως προαναφέραμε, ἀντιδιαστέλλει σαφῶς τὴν ἀειπαρθένο Μαρία ἀπὸ τὴν «πρὸς θάνατον διακονησάμενην παρθένον», δηλαδὴ τὴν Εὐα, καὶ δὲν φεῖδεται ἐγκωμίων καὶ κοσμητικῶν ἐπιθέτων γιὰ τὸ πρόσωπον τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας.

55. Μ. Jugie, *Homélie Mariales Byzantines. Textes Grecs édités et traduits en Latin*, P.O 19, σελ. 292-293: Pour la doctrine mariale, il est vrai, il paraît y avoir une certaine opposition entre notre homélie et un passage de l' homélie sur l' Hyrapante. Mais cette opposition ne paraît pas irréductible, et si elle l' était, on pourrait l' expliquer, en disant que la pensée de Théodote sur la parfaite sainteté de la Mère de Dieu a passé par une certaine évolution.

νιση ὄλων ὄσων μὲ ρητορικό τρόπο καὶ ἐγκωμιαστικά λέγονται στὴν 6^η ὁμιλία του, καὶ τὰ ὅποια ἐξάπαντος δὲν διαφοροποιοῦνται κατὰ τὸ περιεχόμενο ἀπὸ ἀντίστοιχα ἐγκώμια γιὰ τὴ Θεοτόκο πού ἔχουν καθιερωθεῖ στὴν ὀρθόδοξη λειτουργικὴ καὶ ὑμνολογικὴ παράδοση. Καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ὀρθόδοξη παράδοση χωρὶς νὰ φεῖδεται ἐγκωμιαστικῶν ἐπιθέτων γιὰ τὴ Θεοτόκο⁵⁶, ὥστόσο δὲν ἐξαιρεῖ τὸ πρόσωπό της καθ' ἑαυτὸ ἀλλὰ πάντοτε σὲ σχέση μὲ τὸ χριστολογικὸ δόγμα, ἐπιφυλάσσοντας τῆς μίας μοναδικῆς θέσης καὶ τιμῆ ὀφειλόμενη στὸ γεγονός ὅτι ἔγινε ἡ «ὑπουργὸς τῆς οἰκονομίας⁵⁷». Αὐτῆς λοιπὸν τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης γνήσιος ἐκφραστὴς εἶναι καὶ ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας, ὁ ὅποιος στὰ εὐάριθμα διασωθέντα ἔργα του ποτὲ δὲν ἐξαιρεῖ τὸ πρόσωπο τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας καθ' ἑαυτὸ, ἀλλὰ πάντοτε σὲ σχέση μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ σαρκωμένου Λόγου, τοῦ ὁποίου κατὰ θεία οἰκονομία ἔγινε μητέρα. Ἄλλωστε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ τίτλος τῆς 6^{ης} ὁμιλίας τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας, τὴν ὁποία ὁ Μ. Jugie ὡς Ρωμαιοκαθολικὸς πού εἶναι τὴ χαρακτηρίζει «Μαριολογική», δὲν προδιαθέτει γιὰ καμία αὐτόνομη θεώρηση καὶ ἐξύμνηση τοῦ προσώπου τῆς Μαρίας, ἐφόσον ἡ συγκεκριμένη ὁμιλία εἶναι ταυτόχρονα ἀφιερωμένη καὶ στὸ κοσμοσωτήριο γεγονός πού πρωταγωνίστησε ἡ ἀειπάρθενος Μαρία, ἡ ὁποία βέβαια χαρακτηρίζεται ἀνεπιφύλακτα ἀπὸ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας Θεοτόκος.

56. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρουμε τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο καὶ τὴ γνωστὴ εὐχὴ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀποδείπνου, ἡ ὁποία ἀρχίζει μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ ἐγκωμιαστικὰ ἐπίθετα «Ἄσπιλε, ἀμόλυντε, ἄφθορε, ἄχραντε...» πρὸς τὴ Θεοτόκο. Συντάκτης αὐτῆς τῆς εὐχῆς θεωρεῖται ὁ μοναχὸς Παῦλος ὁ ἐπονομαζόμενος «Εὐεργετηνός», ἰδρυτῆς καὶ κτίτωρ τῆς περίφημης μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν 11^ο αἰώνα. Βλ. καὶ W. Bousset, *Aprophetismata. Studien zur Geschichte des aeltesten Mönchtums*, Tübingen 1923, σ. 15-18· R. Janin, *Les églises et les monastères de Constantinople*, Paris 1953, σ. 186· 191. Ὁ καθηγητὴς Ἀνδρέας Θεοδώρου, ἀπαντώντας στὸ ἐρώτημα ἐὰν ἡ Θεοτόκος εἶχε ἀναμαρτησία, διακρίνει μεταξὺ τῆς «ἀπόλυτης» ἀναμαρτησίας – πού ὑπάρχει μόνον στὸν Τριαδικὸ Θεό– καὶ τῆς «σχετικῆς» ἀναμαρτησίας, τὴν ὁποία ἡ ὀρθόδοξη παράδοση ἀποδίδει στὴ Θεοτόκο μετὰ τὴν Πεντηκοστή, ὅποτε ἡ Θεοτόκος ἔλαβε γιὰ δευτέρη φορὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὅπως εὐστοχα ἐπισημαίνει ὁ ἴδιος καθηγητὴς «στὸ πλῆγμα αὐτὸ τῆς σχετικῆς ἀναμαρτησίας τῆς Παρθένου πρὲπει νὰ ἐνταχθοῦν καὶ νὰ ἐρμηνευθοῦν ὅλα τὰ ἐγκώμια καὶ οἱ τίτλοι πού τῆς ἀπονέμει ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία τὴν ἀποκαλεῖ «Πανάμωμον, ἄχραντον, πανάχραντον, Παναγίαν». Βλ. Ἀνδ. Θεοδώρου, *Ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα δογματικά*, ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, ἐκδ. Β' Ἀθήνα 1997, σ. 123-124.

57. Βλ. Χρυσ. Σταμούλη, ὄπ. παρ. σελ. 44.

Σὲ κάθε περίπτωση αὐτὸς ὁ τελευταῖος χαρακτηρισμὸς ἀπὸ μόνος του ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς χριστολογικῆς διδασκαλίας τοῦ Θεοδότου, καθὼς ὑποδηλώνει σαφῶς ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας δέχεται καὶ δεύτερη γέννηση τοῦ Θεοῦ Λόγου μὲ τὴν ἐνανθρώπησή του, ταυτίζοντας ἔτσι ἀπόλυτα τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ προαιωνίου Λόγου.

Ὡστόσο, πρὸς ἀποφυγὴ ὁποιασδήποτε ἐνδεχόμενης ἀρειανικῆς παρεξήγησης αὐτῆς τῆς δεύτερης γέννησης τοῦ Λόγου ἀπὸ τὴν ἀειπάρθενο Μαρία, ὁ Θεόδοτος σπεύδει νὰ διευκρινίσει ἄμεσα ὅτι αὐτὴ ἢ κατὰ σάρκα γέννηση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ δὲν συνεπάγεται τὴν ἀρχὴ τῆς ὑπαρξῆς του ὡς Λόγου «ἐκ τοῦ τόκου», ἀλλὰ σημαίνει ἀπλῶς τὴν ἀρχὴ «τοῦ γενέσθαι ἄνθρωπος», δεδομένου ὅτι ἀνέκαθεν ὑπῆρξε «πρὸ αἰώνων Θεὸς Λόγος τῷ Γενήσαντι συναϊδίας». Ἐπειδὴ λοιπὸν, συνεχίζει ὁ Θεόδοτος, θαυματουργικῶς καὶ ἐθελουσίως ὁ προαιώνιος καὶ συναϊδίας Λόγος τοῦ Πατρὸς γιὰ χάρι τῶν ἀνθρώπων θέλησε νὰ γίνῃ καὶ ἄνθρωπος, δέχθηκε τὸν τοκετὸ ὡς «ἀρχὴν τοῦ γενέσθαι ἄνθρωπος», ὅποτε «καὶ ὡς ἄνθρωπος τίκεται, καὶ ὡς Θεὸς Λόγος παρθενίαν ἐφύλαξεν⁵⁸».

Παρομοίως, στὴ σύντομη ἐπιστολιμαία πραγματεία του ὑπὸ τὸν τίτλο *Ἑρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ὑπογραμμίζει ὅτι αὐτὴ ἢ δεύτερη χρονικὴ κατὰ σάρκα γέννηση τοῦ Λόγου ἀπὸ τὴν ἀειπάρθενο Μαρία δὲν ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴ τῆς θεότητάς του, ἀλλὰ τὸ προοίμιο καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς Οἰκονομίας ὡς ἀνθρώπου τοῦ «ἀεὶ ὄντος» ὡς Θεοῦ. Μάλιστα ἐπισημαίνει ἐρμηνευτικὰ ὅτι αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ἀποσκοποῦσαν νὰ δηλώσουν καὶ οἱ ἅγιοι 318 Πατέρες τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου, μὲ ὅσα ἀναφέρουν ἐναντίον τῆς βλάσφημης διδασκαλίας τοῦ Ἀρείου στὸ τέλος τοῦ Συμβόλου τους. Συγκεκριμένα ὁ Θεόδοτος ἀναφέρει ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς:

58. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Α΄*, P.G. 77, 1349CD. A.C.O. I,1,2, σ. 81, 17-23: «Τίκεται οὖν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ καὶ Λόγος καλούμενος, οὐκ ἀρχὴν τοῦ εἶναι Λόγος ἐκ τοῦ τόκου λαβών, ἀλλὰ τοῦ γενέσθαι ἄνθρωπος ἀρχὴν τὸν τόκον ποιούμενος. Ἦν μὲν γὰρ πρὸ αἰώνων Θεὸς Λόγος τῷ Γενήσαντι συναϊδίας· ἐπειδὴ δὲ ἄνθρωπος γενέσθαι δι' ἀνθρώπους ἠθέλησεν, οὐ μεταβολῆ θεϊκῆς φύσεως, ἀλλὰ θαύματι καὶ θελήσει Θεοῦ, ὡς ἀρχὴν τοῦ γενέσθαι ἄνθρωπος, τὸν τόκον ἠπάσατο· διὰ τοῦτο καὶ ὡς ἄνθρωπος τίκεται, καὶ ὡς Θεὸς Λόγος παρθενίαν ἐφύλαξεν».

«Οὐ γὰρ οὗτος ὁ τόκος ἀρχὴν θεότητος γέγονεν, ἀλλὰ προοίμιον ἦν τοῦ σάρκα γενέσθαι τὸν Λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ εἴλατο γενέσθαι ἄνθρωπος, ὧν πρὸ αἰῶνων Θεός· ἀρχὴ δὲ τῆς ἀνθρωπότητος ὁ τόκος ἐστί· δέχεται τὴν ἀρχὴν τῆς οἰκονομίας τοῖς πράγμασι κρηπίδα ταύτην ὑποτιθεῖς. Ἄει ὧν τοῦ εἶναι ἄνθρωπος ἄρχεται· τὸ μὲν, ὧν ὡς Θεός, τὸ δὲ ὡς ἐλόμενος γενέσθαι καὶ ἄνθρωπος. Ὁ δὴ καὶ οἱ ἐπὶ τῆς Νικαίας Πατέρες δηλοῦντες σαφῶς ἔγραψαν, περὶ τοῦ Μονογενοῦς εἰπόντες· *Τοὺς δὲ λέγοντας· Ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν· καί, Πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν· καί, ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως, ἢ οὐσίας· φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτόν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία.* Ἴνα γὰρ μὴ ἀρχὴν θεότητος τοῦ Μονογενοῦς τὸν τόκον νοῆς, ἀναθεματίζουσι τοὺς λέγοντας· *Ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν·* ἐξορίζουσι δὲ τῆς Χριστιανῶν ἐλπίδος καὶ τοὺς λέγοντας· *ὅτι πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν·* ξένους τε τῆς ἡμῶν τιθέντας σωτηρίας, καὶ τοὺς λέγοντας τὸν Χριστὸν ὅτι *ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο.* Καὶ μὴν εἰ μόνον ἄνθρωπος ἦν κατὰ τοὺς πεπλανημένους, θεϊκῆ τετιμημένος ἀξία, ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, κατὰ τὴν δύσφημον γλῶσσαν ἐκείνην. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ὧν πρὸ τῶν αἰῶνων ἐγένετο ἄνθρωπος, τοὺς ἐξ οὐκ ὄντων γεγενῆσθαι λέγοντας τὸν Χριστὸν, τῆς σωτηρίας καὶ τῆς Χριστιανῶν ἐλπίδος ἐξέβαλον⁵⁹».

Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο στήν 6^η ὁμιλία του σὲ μία ρητορικὴ ἔξαρση τοῦ λόγου του ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας ἐγκωμιάζει μὲ πλῆθος κοσμητικῶν ἐπιθέτων τόσο τὴν παρθένο Μαρία ὅσο καὶ «τὸν καρπὸ τῆς γαστρὸς» της, τὸν ὁποῖο μεταξὺ ἄλλων ἐγκωμιαστικῶν ἐπιθέτων ἀποκαλεῖ «ἀρχὴ ἀναρχο, βρέφος ὑπερχρόνιον, προαιώνιον, παρθενογόνον, αἴδιον, προμήτρων⁶⁰».

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ δευτέρη γέννηση τοῦ Λόγου ὡς ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν Παρθένο, ὅπως τονίζει ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας, εἶναι ἓνα θαῦμα καὶ ἓνα παράδοξο μυστήριον ποὺ ὑπερβαίνει καὶ παραμερίζει τὸν λόγο τῆς φύ-

59. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, P.G. 77, 1345BC. Βλ καὶ Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Β'*, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, P.G. 77, 1373A. A.C.O. I,1,2, σ. 75, 17-18: «Ὡστε οὐκ ἔσχεν ἀρχὴν τοῦ εἶναι Θεὸς ἐκ τοῦ τόκου, ἀλλὰ τοῦ φανῆναι ἀνθρώποις».

60. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία ΣΤ'*, εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν, P.O. 19, σελ. 331· P.G. 77, 1428C: «Paries namque principium principii expers; infantem, temporibus superiorem, saeculis anteriorem, Virginis prolem; sempiternum, ubera sugentem; matre seniore...».

σεως⁶¹. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος προτρέπει τοὺς ἀκροατές του, ἀφοῦ συνειδητοποιήσουν αὐτὴ τὴ βασικὴ ἀλήθεια, νὰ μὴν κατεβαίνουν πρὸς τοὺς λόγους τῆς φύσεως καὶ νὰ μὴν ἀνακινοῦν στὴν ψυχὴ τους ἀνθρώπινους λογισμούς, ἐπαναλαμβάνοντας ὅτι ὁ ἐνυπόστατος Λόγος τοῦ Θεοῦ ὄντας Θεὸς οἰκειώθηκε τὸν ἀνθρώπινο τοκετό, καὶ δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ τοκετὸς ἢ αἰτία τῆς θεότητάς του ἀλλὰ ἡ ἀρχὴ τῆς θείας οἰκονομίας⁶².

Σὲ ὅσους, ὥστόσο, ἐπιμένουν νὰ θέτουν ἐρωτήματα περὶ τοῦ πῶς ἀκριβῶς πραγματοποιήθηκε ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου καὶ ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ κατανοήσουν μὲ τὴ λογικὴ τὸν τρόπο τῆς πραγματοποίησης τῶν θαυμάτων τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεόδωτος ἐπισημαίνει εὐστοχα ὅτι ἐὰν ἦταν στὸν ἄνθρωπο ἐφικτό «τὸ ἀκατάληπτο τοῦ λόγου», τότε ἡ θεία ἐνανθρώπηση δὲν θὰ ἦταν θαῦμα ἀλλὰ «κατὰ φύσιν πρᾶγμα». Ἐφόσον ὁμως, συνεχίζει, εἶναι «θαῦμα καὶ σημεῖον» θὰ πρέπει ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι νὰ παραχωροῦμε «τὸν λόγον», δηλαδὴ τὸν τρόπο τέλεσης τοῦ θαύματος, στὸν θαυματουργοῦντα καὶ ἐνεργοῦντα Δεσπότη καὶ νὰ ἀρκοῦμαστε στὸ θαυμαστὸ γεγονός, καρπούμενοι μέσῳ τῆς πίστεως τὸ κέρδος ποὺ προκύπτει γιὰ ἐμᾶς ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ θαυμαστὸ γεγονός⁶³.

61. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Α'*, P.G. 77, 1349B. A.C.O. I,1,2, σ. 81, 12-14: «Εἶδες πῶς γέγονε παράδοξον τὸ μυστήριον, παρωσάμενον τὸν τῆς φύσεως λόγον; Εἶδες τὸ ὑπὲρ φύσιν πρᾶγμα, Θεοῦ δυνάμει γενόμενον μόνῃ; Εἶδες τὸν Λόγον ὑπὲρ τὸν λόγον τικτόμενον;» καὶ P.G. 77, 1352A. A.C.O. I,1,2, σ. 81, 25-26: «Ἐπὶ λόγον οὖν τῆς φύσεως ἐστὶ τὸ γενόμενον»· Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, P.G. 77, 1320A: «Μὴ τοίνυν ζητεῖ λόγον τῶν ὑπὲρ λόγον γενομένων καὶ θαυματουργηθέντων ἐκ δυνάμεως θεϊκῆς· καταλαβούσης μὲν τὸν λόγον τῆς φύσεως, ὑπερβαλούσης δὲ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἐννοίας. Εἰ γὰρ τοῦ κατὰ σάρκα τόκου λόγον οὐκ ἔχεις εἰπεῖν· τὸ γὰρ τὴν αὐτὴν εἶναι Παρθένον, καὶ γεγονέναι Μητέρα, οὐ γνωρίζει μὲν ὁ λόγος τῆς φύσεως, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἔδοξε· καὶ τοῦτο πάντες ἂν ἡμῖν συνομολογήσαιεν, οἱ αὐχοῦντες εἶναι Χριστιανοί· πῶς τὴν ἀπόρρητον ἐνῶσι Θεοῦ πρὸς ἄνθρωπον λόγῳ ζητεῖς;»

62. Βλ. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1352A. A.C.O. I,1,2, σ. 81, 25-30: «Καὶ μηκέτι κατάβαινε πρὸς λόγους τῆς φύσεως. Θαῦμα σοι λέγω· μὴ κίνει τοὺς λογισμούς. Θεὸν τεχθέντα σοι λέγω, ἐλόμενον τόκον, οὐκ ἀρξάμενον τῆς θεότητος. Ὡν Θεὸς ὤκειώσατο τόκον, οὐκ ὁ τόκος αὐτὸν κατεσκεύασε Θεόν. Ὁ οὐκ ἦν, γενέσθαι βουλόμενος, καὶ ὁ ἦν ἐμεινεν· αἰρεῖται τὸν τόκον, ὡς τῆς οἰκονομίας ἀρχὴν».

63. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Β'*, *Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, P.G. 77, 1373B. A.C.O. I,1,2, σ. 75, 25-30: «Καὶ πῶς, φησὶν, ὁ Λόγος ἐγένετο σὰρξ; Πῶς δυνατὸν τὸν Θεὸν Λόγον γενέσθαι ἄνθρωπον; Ἐρωτᾶς τὸν τρόπον τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμάτων; Εἰ ἐφικτὸν ἦν ἡμῖν τὸ ἀκατάληπτον τοῦ λόγου, οὐκ ἦν θαῦμα, ἀλλὰ κατὰ φύσιν πρᾶγμα. Εἰ δὲ

Κατόπιν τούτων ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εὐλόγα τονίζει ὅτι «πράγμα-
τος, οὗ τὸν λόγον ἐπιγινώσκωμεν, τούτου ἢ φύσις οὐ θαῦμά ἐστιν οὐδὲ
σημεῖον⁶⁴».

Ἐξάλλου ὁ Θεόδοτος ὑποστηρίζει πὼς δὲν θὰ πρέπει νὰ νομίζει κα-
νένας ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι «ἀλλότριος» τοῦ Θεοῦ Πατρός, παρα-
συρμένος ἀπὸ αὐτὴ τὴ δεύτερη γέννηση τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τὴν Παρθένου. Κι
αὐτό, διότι, ὅπως ἐπισημαίνει, αὐτὴ ἡ ἔνσαρκη παρουσία τοῦ Θεοῦ στὸν
κόσμο εἶχε προμελετηθεῖ καὶ προαποφασιστεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεὸ ἀπὸ
πολὺ παλαιά, καὶ εἶχε ἤδη γίνει γνωστὴ μέσῳ προτυπώσεων, κατὰ τὶς
ὁποῖες ὁ ἀόρατος Θεὸς φανερωνόταν στοὺς ἀνθρώπους μέσα ἀπὸ ὑλικά
στοιχεῖα ὑποκειμένα στὴν ἀνθρώπινη ὄραση⁶⁵. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Θεό-
δοτος ἐπικαλεῖται τὸ θαυμαστὸ ὄραμα τῆς φλεγομένης καὶ μὴ κατακαι-
ομένης βάτου, τὸ ὁποῖο φανερώθηκε στὸν Μωϋσῆ, ἐπισημαίνοντας ὅτι
κατὰ τὴ διάρκειά αὐτοῦ τοῦ παράδοξου ὁράματος ὁ Θεόπτης Μωϋσῆς,
ὅπως τὸν θεωροῦν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, δὲν εἶδε τὴν ἀόρατη φύση τοῦ Θεοῦ,
ἢ ὁποία εἶναι «ἀνέφικτη» στοὺς ἀνθρώπινους λογισμούς, ἀλλὰ «εἶδεν ἐκ
τῆς βάτου ἀναπτόμενον πῦρ, καὶ τὴν βάτον οὐ φθειρον». Μάλιστα ὁ Θε-
όδοτος ἐμμέσως ἀποδοκιμάζει τὴν ἀπιστία τῶν Ἰουδαίων «τῷ ἐκ Παρ-
θένου γεγεννημένῳ, καὶ τὴν παρθενίαν μὴ φθειραντι», καὶ ἐν γένει κατα-
δικάζει τὴν ἀποστροφὴν τους στὸ μυστήριον τοῦ παρθενικοῦ τοκετοῦ, τὴ
στιγμὴ πού καὶ οἱ ἴδιοι δέχονται ὅτι ὄντως ὁ Θεὸς μίλησε στὸν Μωϋσῆ
ἐκ τῆς βάτου, καὶ θεωροῦν δικαιολογημένη τὴν ἀντίδραση τοῦ Μωϋσέ-
ως, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος μὲ βάση τὴ σχετικὴ βιβλικὴ

θαῦμα καὶ σημεῖον τὸ γεγεννημένον, παραχώρει τὸν λόγον τῷ θαυματουργοῦντι Δε-
σπότη. Ὅτι γὰρ ἐγένετο, γινώναί σε βούλωμαι, καὶ τὸ ἐκ τοῦ γενομένου κέρδος τῇ πίστει
καρπώσασθαι· πῶς δὲ γέγονε, τῷ ἐνεργοῦντι παραχώρει»· Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμι-
λία Α΄*, P.G. 77, 1356A. A.C.O. I,1,2, σ. 83, 20-21: «Ὅταν γὰρ θαῦμά σοι λέγω, κατέ-
λειπε λογισμούς. Σημεῖα γάρ, καὶ τεράστια τῇ τοῦ Θεοῦ πίστει κρατύνεται, καὶ οὐκ
ἐρευνᾶται τοῖς λόγοις».

64. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1373C. A.C.O. I,1,2, σ. 76, 4-5. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία
Α΄*, P.G. 77, 1368D. A.C.O. I,1,2, σ. 89, 31-33: «Πίστετε τῷ θαύματι, καὶ μὴ ἐρεῦνα λο-
γισμοῖς τὸ γινόμενον. Μὴ καταλύσης τὸ θαῦμα, οὗ ὁ λόγος γνωρίζεται. Εἰ τοῦ γενομέ-
νου γινώριμος ὁ λόγος, οὐκέτι σημεῖον, οὐδὲ θαῦμα τὸ γεγονός».

65. ὅπ. παρ. *Ὀμιλία Β΄*, P.G. 77, 1369D. A.C.O. I,1,2, σ. 74, 14-16: «Καὶ μὴ νομίσης
ἀλλότριον τοῦ Θεοῦ τὸν Υἱὸν γεγεννημένον. Πάλαι γὰρ ἡ Θεοῦ παρουσία προεμελετᾶτο·
καὶ τοῖς τύποις αἰεὶ τοῖς ἀνθρωπίνους ἐγνώσθη φαινόμενος, ὕλαις κεχηρημένος ὁραῖσθαι
παρ' ἡμῶν δυναμέναις».

διήγησι, «πεσὼν προσκυνεῖ, μὴ λογιζόμενος τὸ πῦρ τὸ ὀρώμενον, ἀλλὰ Θεὸν τὸν φθειγόμενον⁶⁶». Μέσα ἀπὸ ρητορικὰ ἐρωτήματα ὁ Θεόδοτος καταδεικνύει ὅτι ἐν προκειμένῳ τὸ σφάλμα τῶν Ἰουδαίων ἔγκειται στὴν ἀδυναμία τους νὰ διακρίνουν ὅτι ἡ βάτος, μέσῳ τῆς ὁποίας καταδέχθηκε νὰ ἐμφανιστεῖ ὁ Θεὸς στὸν Μωϋσῆ, εἶναι εὐτελέστερη τῆς παρθε- νικῆς καὶ καθαρῆς ἀπὸ ἁμαρτωλὰ πάθη μήτρας τῆς Μαρίας. Ἔτσι, ἐν τέλει ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας οὐσιαστικὰ μέμφεται τοὺς Ἰουδαίους γιὰ τὴν ἀνικανότητά τους νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι φανερώσεις τοῦ Θεοῦ στὸ ἀπώτερο παρελθόν, ὅπως ἡ συγκεκριμένη, πρέπει νὰ μελετῶνται ὑπὸ τὸ πρῖσμα «τῶν νεωτέρων, καὶ τῶν νῦν γενομένων», καθὼς ἀποτε- λοῦν προτυπώσεις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ⁶⁷.

Ἐπομένως στὸ θαυμαστὸ ὄραμα τῆς φλεγομένης καὶ μὴ κατακαιομέ- νης βάτου ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας βλέπει μία σαφέστατη προτύπωση τοῦ θαυμαστοῦ καὶ ὑπερφουῶς μυστηρίου τοῦ παρθενικοῦ τοκετοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς μετὰ τοῦτον ἀπαράβλαπτης διαφύλαξης τῆς παρθενίας τῆς Μαρίας. Γιὰ τὸν ἐπίσκοπο Ἀγκύρας ἡ βάτος προτυπώνει ξεκάθαρα τὴν Παρθέ- νο, ἐνῶ τὸ μὴ καῖον πῦρ προεικονίζει «τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ παραγε- νομένου», τοῦ δικαιοκρίτη Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μολοντί βρίσκεται ἐν μέσῳ τῶν καταδίκων ὄχι μόνον δὲν τοὺς τιμωρεῖ καὶ δὲν τοὺς καταδικάζει, ἀλλὰ ἀντίθετα τοὺς διδάσκει καὶ τοὺς ἱατρεῖει⁶⁸.

66. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1369D-1372A. A.C.O. I,1,2, σ. 74, 17-25: «Ἐπεὶ παραγενέσθω Ἰουδαῖος εἰς μέσον· ἐλθέτω ὁ διαπιστῶν τῆ τοῦ Θεοῦ ἐμφανεία, φανείση τοῖς ἀνθρώ- ποις ἐν ἀνθρώπου φύσει· λεγέτω μοι, πῶς Μωϋσῆς εἶδε Θεόν. Τὴν φύσιν εἶδε τὴν ἀό- ρατον; Οὐδαμῶς· ἀνέφικτος γὰρ αὕτη λογισμοῖς ἀνθρωπίνους. Πῶς δὲ εἶδεν; εἰπέ. Εἶδεν ἐκ τῆς βάτου ἀναπτόμενον πῦρ, καὶ τὴν βάτον οὐ φθειρον. Διὰ τί οὖν ἀπιστεῖς τῷ ἐκ Παρθένου γεγενημένῳ, καὶ τὴν παρθενίαν μὴ φθειραντι; Ἡ σὺ μὲν ἀκούων ὅτι ἐκ βάτου φθέγγεται Θεός, καὶ λέγει Μωϋσῆ· Ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ, καὶ ὅτι πεσὼν Μωσῆς προσκυνεῖ, πιστεύεις, οὐ λογιζόμενος τὸ πῦρ τὸ ὀρώμενον, ἀλλὰ Θεὸν τὸν φθειγόμενον· ὅταν δὲ μήτρας παρθενικῆς μνημονεύσω, βδελύσση καὶ ἀποστρέψη;».

67. ὅπ. παρ. P.G.77, 1372AB. A.C.O. I,1,2, σ. 74, 25-27: «Τί γὰρ εὐτελέστερον, εἰπέ, βάτος, ἢ μήτρα παρθενικῆ καθαρά τῶν τῆς ἁμαρτίας παθῶν; Οὐκ οἶδας ὅτι τὰ ἀρχαῖα μελέτη τῶν νεωτέρων, καὶ τῶν νῦν γενομένων ἐστί; Τὰ γὰρ μυστήρια προτυποῦνται διὰ τῶν παλαιῶν».

68. ὅπ. παρ. 1372B. A.C.O. I,1,2, σ. 74-75: «Διὰ τοῦτο βάτος ἀνάπτεται, πῦρ φαίνε- ται, καὶ τὰ πυρὸς οὐκ ἐνεργεῖ· οὔτε κολάζει. Ἄρα ἐν τῇ βάτῳ οὐχ ὄρας τὴν Παρθένον; Ἄρα ἐν τῷ πυρὶ οὐ βλέπεις τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ παραγενομένου; Ὁ κριτὴς ἐν τοῖς κρινόμενοις, καὶ κρίσις οὐ γίνεται. Ὁ δικαστὴς ἐν τοῖς καταδίκουσι, καὶ οὐδαμοῦ τιμω-

Παράλληλα ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας κάθε φορὰ πὺν ἀναφέρεται στὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως φροντίζει νὰ ὑπογραμμίσει καὶ τὴν ἄλλη μεγάλη θεολογικὴ ἀλήθεια, πὺν ἀφορᾷ στὸ ἄτρεπτο τῆς θεότητος τοῦ Λόγου παρὰ τὴν ἐνανθρώπησή του, ἡ ὁποία, ὅπως διαρκῶς ἐπαναλαμβάνει ὁ Θεόδοτος, συνιστᾷ μία συγκατάβαση τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο⁶⁹. Στὸ πλαίσιο αὐτὸ εἶναι πολὺ ἀντιπροσωπευτικὰ ὅσα ὑποστηρίζει ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας στὸ ἔργο του *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, ὅπου τονίζει τὰ ἑξῆς:

ρία. Ὁ κριτὴς ἐπέστη οὐ κρίνων, ἀλλὰ διδάσκων· οὐ καταδικάζων, ἀλλ' ἰατροῦν. Ὅρᾳς πῶς ἐκείνο τὸ ἡμέτερον πῦρ τὴν ὠδὴ φιλανθρωπίαν ἐμήνυσε; Μὴ θαυμάσης, εἰ διὰ μήτρας παρθενικῆς Θεὸς ὦν τίκεται· οὐδὲ γὰρ ὕβριν ἡγεῖται Θεός, ὁ πρόξενός ἐστι σωτηρίας τῆς ἀνθρωπίνης». Στὴν δ' *Ὀμιλία του εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, ὁ Θεόδοτος ἀναφέρει ὅτι ὁ Θεὸς γιὰ νὰ σώσει τὸν κατατρεγμένο ἀπὸ τὴν κακία τοῦ διαβόλου καὶ ὑποκειμενο στὴ φθορὰ ἄνθρωπο ἐνήργησε σὰν ἄριστος ἰατρός. Βλ. Ρ.Ο. 19, παρ. 11, σελ. 328· Ρ.Γ. 77, 1426C: «Ἐπεὶ οὖν εἶχετο τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος ὁ διάβολος· κατέτρεχεν δὲ καὶ κατεδούλου πᾶσαν ψυχὴν, οὐδενὸς οἴου τε ἔχοντος διείργειν τὴν φθορὰν τῆς κακίας· ἐδικαίωσεν τὸ παναλκὲς καὶ πάνσοφον κράτος, καθάπερ ἄριστος ἰατρός, εἰς εὐκαιρον βοήθειαν θέσθαι τὴν τῶν καμόντων ἐπίσκεψιν...». Βλ. καὶ Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία Γ'*, Ρ.Γ. 77, 1388A. Α.Σ.Ο. Ι,1,2, σ. 72, 10-22: «..γένονεν ὅπερ σὺ διὰ τὴν περὶ σὲ φιλανθρωπίαν. Μὴ οὖν τὸ εἶδος τῆς ἐπιμελείας ὕβριν νομίσης· μὴ ὄνειδῆσεις τῷ ἰατρῷ, εἰ ἐν εὐτελείᾳ σώματος τὴν ὑγείαν ἐπιράσαστο. Οὐ γὰρ ὕβρις ἐστὶν ἡ εὐτέλεια, ἀλλὰ δείγμα φιλανθρωπίας». Πρὸβλ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμου, *Κατηχ. 12, 1*, Ρ.Γ. 33, 728: «Οὔτε γὰρ τὸ λέγειν ἄνθρωπον ἄνευ θεότητος ἐπωφελὲς οὔτε τὴν ἀνθρωπότητα μὴ συνομολογεῖν τῇ θεότητι σωτήριον. Ὁμολογήσωμεν τοῦ βασιλέως καὶ ἰατροῦ τὴν παρουσίαν. Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰησοῦς ἰατροῦν εἰν μέλλων, λέντιον ἀνθρωπότητος περιζωσάμενος ἐθεράπευσε τὸ νοσοῦν».

69. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, Ρ.Γ. 77, 1316B: «.. τὴν συγκατάβασιν τῆς θεότητος μὴνύει...»· 1324C: « Οὐ ξυνανέρχῃ ἄνθρωπε Θεῷ, εἰ μὴ Θεοῦ ὁμολογήσεις τὴν συγκατάβασιν...»· 1337D: «..δέχου κἀκεῖνα, Θεοῦ συγκατάβασιν ἐπαινῶν...»· 1341B: «Εἰ μὲν γὰρ μὴ συγκαταβάς ἀνθρώπῳ Θεὸς ἀνέλαβεν ἄνθρωπον...»· Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία Α'*, Ρ.Γ. 77, 1364AB. Α.Σ.Ο. Ι,1,2, σ. 87, 14-15: «..καὶ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας ἴδοις τὸ μέγεθος, εἰ τὴν τοσαύτην τοῦ Θεοῦ Λόγου λογίση συγκατάβασιν...»· Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία ΣΤ'*, *Εἰς τὴν Ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, Ρ.Ο. 19, παρ. 2, σελ. 319· Ρ.Γ. 77, 1419D: «..τῆς ἐπὶ θάνατον ἔνεκεν ἀποικήσεως τοῦ Ἀδάμ ἐξ Ἐδέμ, ἡ τοσαύτη περὶ ἡμᾶς τοῦ δεσπότητος συγκατάβασις γέγονεν...»· Ρ.Ο. 19, παρ. 11, σελ. 329· Ρ.Γ. 77, 1426C: «..καὶ διὰ τῆς ὑποπεπτωκυίας τῷ πονηρῷ φύσεως, χειρώσασθαι καὶ καθυποτάξαι αὐτόν, συγκαταβάσει οικεῖα τῇ εἰς αὐτήν, τὸν αὐτῆς ἀντίδικον...»· Ρ.Ο. 19, παρ. 13· Ρ.Γ. 77, 1429C: «..πάντων αἰτιωμάτων τοὺς ἐνόχους διὰ τῆς προσκνητῆς αὐτοῦ συγκαταβάσεως ἀπήλλαξεν...».

«Ταῦτα μὲν οὖν αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λέγει, καὶ Θεὸν δεικνὺς ἑαυτὸν καὶ ἄνθρωπον· τὸ μὲν ὢν, διὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν· τὸ δὲ διὰ φιλάνθρωπίαν γενόμενος. Καὶ γὰρ καὶ ἄνθρωποις συγκατέβη, καὶ διὰ τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος, τοῦτο ἀληθῶς ὢν, ὅπερ ἐφαίνετο· καὶ μεμένηκε ὅπερ ἦν· οὐδ' ἀποθέμενος ἐκεῖνο, καὶ τοῦτο γενόμενος· οὐ μεταβαλὼν θεότητα, ἀλλὰ προσλαβὼν ἐκ Μαρίας τὴν ἀνθρωπότητα· οὐκ ἀπογενόμενος ὁ ἦν, ἀλλὰ γενόμενος ὁ οὐκ ἦν⁷⁰».

Λίγο παρακάτω στὴν *Ἑρμηνεία* τοῦ Θεόδοτος κάνει λόγο γιὰ οἰκονομία Θεοῦ καὶ «διὰ κενώσεως συγκατάβασιν», ἐπαναλαμβάνοντας ὅτι «αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος γέγονεν ἄνθρωπος, οὐ μεταβληθεὶς τὴν φύσιν, ἀλλὰ θαυματουργήσας τὴν ἔνωσιν⁷¹». Σὲ ἄλλο μάλιστα σημεῖο τῆς *Ἑρμηνείας* τοῦ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας συνδέει ἄρρηκτα τὸ ἀναλλοίωτο τῆς παρθενίας τῆς Μαρίας παρὰ τὴ μητρότητά της μὲ τὴν ἀτρεψία τοῦ Λόγου κατὰ τὴν ἐνανθρώπησή του γράφοντας χαρακτηριστικὰ τὰ ἑξῆς:

«Εἰ γὰρ οὐκ ἠλλοιώθη Παρθένος καὶ μήτηρ ἐγένετο, καὶ Θεὸς μὴ ἄλλοιωθεὶς γέγονεν ἄνθρωπος⁷²».

Ἐξάλλου, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὁ Θεόδοτος θυμίζει καὶ τὸ δεσμευτικὸ γιὰ τὴν ὀρθόδοξη πίστη Σύμβολο τῶν ἁγίων 318 Πατέρων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς συνόδου, τὸ ὁποῖο τελειώνει μὲ ἀναθεματισμὸ ὄσων δέχονται «τρεπτὸν ἢ ἄλλοιωτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ». Ὁ ἀναθεματισμὸς αὐτός, ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος, ὑπάρχει γιὰ νὰ μὴ νομίσουμε ὅτι ὁ Μονογενὴς ἔγινε ἄνθρωπος κατὰ τροπὴ τῆς θεότητάς του⁷³. Γιατί, ὅπως χαρακτηριστικὰ τονίζει γιὰ μία ἀκόμη φορὰ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ἀποδοκιμάζοντας ταυτόχρονα καὶ τὴν κακοπροαίρετη καὶ ματαιόφρονη ἀκραία καταφατικὴ τακτικὴ προσέγγιση τῶν αἰρετικῶν, «Οὐ μεταβολὴ θεϊκῆς φύσεως τὸν Μονογενῆ ἄνθρωπον ἔδειξεν, ἀλλ' οἰκονομία τις καὶ

70. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἑρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολο τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων καὶ δέκα ὀκτώ*, P.G. 77, 1316BC.

71. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1317A.

72. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1337C· Θεοδότου Ἀγκύρας, *Homilia V, In Domini nostri Jesu Christi diem natalem*, P.G. 77, 1413D: "Ex me queris, quomodo Deus permansit? Vicissim et ego quaero quomodo mansit virgo quod erat virgo, et mater exstitit? Haec vides; illa credis".

73. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1345D.: «Ἴνα δὲ μὴ κατὰ τροπὴν θεότητος ἄνθρωπον τὸν Μονογενῆ γεγονέναι νοήσωμεν, ἀναθεματίζουσι καὶ τοὺς λέγοντας, ἢ τρεπτὸν ἢ ἄλλοιωτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

ἀπόρρητος θεοσοφίας θαυματουργία. Τοῦτο γὰρ φαμεν τὸ παράδοξον, ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος ὁ Θεὸς μείνας Θεός· ὅπερ θαῦμα οἱ πεπλανημένοι κοινὸν πρᾶγμα δεῖξαι βουλόμενοι, λογισμοῖς ἐρευνῶσι τὰ ὑπὲρ ἔννοιαν· καὶ διὰ λόγων φιλονικοῦντες τὸ παράδοξον καταλύσαι, πρὸς ματαίων λογισμῶν ἐξετράπησαν ζήτησιν⁷⁴».

Παράλληλα, ὁ Θεόδοτος δὲν παραλείπει νὰ τονίσει ὅτι τὸ δόγμα περὶ τοῦ ἀμετάβλητου καὶ ἀμετακίνητου τῆς θείας οὐσίας τοῦ Λόγου κατὰ τὴν ἐνανθρώπησίν του ἀπὸ τὴν Παρθένου ἀπορρῆει ξεκάθαρα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ εἶχε προαναγγελθεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς προφήτες. Προσθέτει μάλιστα ὅτι ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Λόγου δὲν θὰ ἦταν θαῦμα ἂν συνεπαγόταν ὅποιαδήποτε μεταβολὴ τῆς θεότητός του. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ τὸ παρακάτω ἀπόσπασμα τῆς 1^{ης} ὁμιλίας του:

«Γέγονεν ἄνθρωπος, οὐ μεταβληθεὶς τῆς φύσεως, οὐ κινήθωντων τῶν ὄρων τῆς θεϊκῆς οὐσίας. *Σὺ γὰρ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν, (Ψαλ. 101,28)* ἡ θεία Γραφή φησι. Καί, *Σὺ καθήμενος εἰς τὸν*

74. ὄπ. παρ. P.G. 77, 1345D. Βλ. καὶ Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Α', Λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, P.G. 77, 1356A. A.C.O. I,1,2, σ. 83, 15-18: «...καὶ μένει ὁ ἦν, καὶ γεγονέναι ὅπερ οὐκ ἦν. Τῇ γὰρ οὐσίᾳ μένων ὁ ἦν, ἐδέξατο πάθη, ἑαυτὸν ἐνώσας τῇ φύσει τῇ παθητῇ. Ὑπήκοος γέγονε, βασιλείαν μὴ ἀποθέμενος· γέγονεν ἄνθρωπος, μείνας Θεὸς τε καὶ Λόγος· ἀσώματος ὦν τὴν φύσιν, ἀναλλοιώτως γέγονε σὰρξ»· Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία Γ', Λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ πρὸς Νεστόριον, ἐν ἡμέρᾳ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, P.G. 77, 1385D-1388A. A.C.O. I,1,2, σ. 72, 8-10: «Εἰς εὐτέλειαν κατέβη Θεός, οὐ μειωθείς τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν χάριν δωρούμενος, ἔμεινε ὁ ἦν, προσέλαβεν ὁ οὐκ ἦν. Ἐμεινε Θεὸς διὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν· γέγονεν ὅπερ σὺ διὰ τὴν περὶ σὲ φιλανθρωπίαν». Λίγο παρακάτω στὴν ἴδια ὁμιλία διαβάζουμε τὰ ἑξῆς: «Ἐπειδὴ τῇ φύσει Δεσπότης ἦν, οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. Τὸ γὰρ τῆς οἰκονομίας οὐδὲν ἔβλαψε τὴν θεότητα». Θεοδότου Ἀγκύρας, Ὁμιλία ΣΤ', Εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν, P.O. 19, σελ. 326· P.G. 77, 1424C: «Διὰ τοῦτο καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα αὐτὸν εἰς τὴν ἡμετέραν φύσιν κεραικώτα ἀτρέπτως Κύριον...». Πρβλ. Ἐπιφανίου Σαλαμίνος, Ἀγκυρωτός, P.G. 43, 157: «Αὐτὸς ὁ Λόγος σὰρξ γενόμενος, οὐ τραπεῖς τοῦ εἶναι Θεός, οὐ μεταβαλὼν τὴν θεότητα εἰς ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ σὺν τῷ ἰδίῳ πληρώματι τῆς αὐτοῦ θεότητος, καὶ τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ ἐνυποστάτου συμπεριλαβὼν τὸ εἶναι ἄνθρωπος καὶ εἰ τι ἐστὶν ἄνθρωπος». Βλ. καὶ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία 11, Εἰς τὸν Ἰωάννην, P.G. 59, 79: «Τῇ γὰρ ἐνώσει καὶ τῇ συναφείᾳ, ἔν ἐστιν ὁ Θεὸς Λόγος καὶ ἡ σὰρξ· οὐ συγχύσεως γενομένης, οὐδὲ ἀφανισμοῦ τῶν οὐσιῶν, ἀλλ' ἐνώσεως ἀρρήτου τινὸς καὶ ἀφράστου...».

αἰῶνα (Βαρ. 3,3) τούτω δηλοῦσα τῆς θεϊκῆς οὐσίας τὸ ἀμετάβλητον. Καὶ πάλιν ὁ Θεὸς φησιν· *Ὁ αὐτὸς εἰμί, καὶ οὐκ ἡλλοίωμαι* (Μαλαχ. 3,6). Οὐ κινήσεως οὖν τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας γέγονεν ἄνθρωπος, οὐδὲ μεταβληθείσης εἰς φύσιν ἑτέραν. Ἡ γὰρ ἂν οὐκ ἦν θαῦμα τὸ γεγενημένον, εἰ φύσεως μεταβολῇ φύσιν ἑτέραν ἐδέξατο... ἀλλ' ἐν τούτῳ θαυματουργεῖ Θεός, ὅτι μένων ὁ ἦν, γέγονεν ὁ οὐκ ἦν⁷⁵».

Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια, συνεχίζει ὁ Θεόδοτος στὴν ἴδια ὁμιλία του, ἐκφράζει καὶ ὁ Ἀπ. Παῦλος γράφοντας, *Ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐκ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ* (Φιλιπ. 2,6). Ἐν προκειμένῳ, γιὰ τὸν ἐπίσκοπο Ἀγκύρας ἔχει μεγάλη σημασία ὅτι ὁ Ἀπόστολος χρησιμοποίησε τὴ μετοχὴ ἐνεστώτος *ὑπάρχων* καὶ ὄχι τὴν ἀόριστη παρελθοντικὴ ἔκφραση «ὑπάρξας ποτέ», ἔτσι ὥστε νὰ δεῖξει «τὸ μόνιμον» τῆς θείας φύσεως, ὅπως ἄλλωστε γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ χρησιμοποίησε τὴ διατύπωση *εἶναι ἴσα Θεῷ* καὶ ὄχι τὴν ἀπροσδιόριστη μελλοντικὴ διατύπωση «γενήσεσθαι ποτε». Ἀλλὰ καὶ ἡ συνέχεια τοῦ χωρίου, *Ἄλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών*, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος, δηλώνει ὅτι ὁ Λόγος μὲ τὴν ἐνανθρώπησή του ἀφ' ἑνὸς μένει ὅ,τι ἦταν καὶ ἀφ' ἑτέρου «ἐκένωσε» τὸν ἑαυτό του στὴ μορφὴ τοῦ δούλου κατὰ θαυματουργία καὶ ὄχι κατὰ μεταβολὴ τῆς θείας φύσης του, μὲ τὴ θέλησή του καὶ ὄχι καταναγκαστικὰ ἐξαιτίας ὁποιασδήποτε ὑποτιθέμενης μεταβολῆς στὴν ἄκτιστη οὐσία του⁷⁶. Ἐπειδὴ λοιπὸν, καταλήγει ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ὁ Θεὸς πραγματοποιεῖ ὅλα ὅσα λέγει ἢ ὑπόσχεται, ἔστω κι ἂν αὐτὰ ξεπερνοῦν τὸν λόγο τῆς φύσεως, καθὼς ἡ θαυματουργικὴ του δύναμη δὲν

75. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὀμιλία Α'*, P.G. 77, 1352AB. A.C.O. I,1,2, σ. 81, 30-37. Πρὸς καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολὴ 17, Πρὸς Νεστόριον ἐπιστολὴ Γ'*, P.G. 77, 109C: «.. Τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπέμεινε γέννησιν, καὶ προήλθεν ἄνθρωπος ἐκ γυναικός, οὐχ ὅπερ ἦν ἀποβεληκῶς, ἀλλ' εἰ καὶ γέγονεν ἐν προσλήψει σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ οὕτω μεμενηκῶς ὅπερ ἦν, Θεὸς δηλονότι φύσει καὶ ἀληθείᾳ. Οὐτε δὲ τὴν σάρκα φαμέν εἰς θεότητος τραπῆναι φύσιν, οὐτε μὴν σαρκὸς εἰς φύσιν τὴν ἀπόρρητον Θεοῦ Λόγου παραχθῆναι φύσιν· ἀτρεπτος γάρ ἐστι καὶ ἀναλλοίωτος παντελῶς μὲν ὁ αὐτὸς αἰεὶ ὢν, κατὰ τὰς Γραφὰς».

76. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1352BC. A.C.O. I,1,2, σ. 81-82, 1-6: «Ὁ δὴ καὶ σημαίνων ὁ μέγας Ἀπόστολος ἔλεγεν· *Ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων* ὑπάρχων λέγει, οὐχ ὑπάρξας ποτέ, ἵνα δεῖξη τῆς φύσεως τὸ μόνιμον. *Ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐκ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ*. Εἶναι λέγει ἴσα Θεῷ, οὐ γενήσεσθαι ποτε. Εἴτα πάλιν βοᾷ λέγων· *Ἄλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών*. Ὅρθῶς, πῶς καὶ μένει ὁ ἦν, καὶ ἑαυτὸν ἐκένωσεν εἰς τὴν τοῦ δούλου μορφὴν; Κάκεινο ὢν, καὶ τοῦτο γενόμενος, θαυματουργήσας, οὐ φύσιν μεταβαλὼν θελήσας, οὐκ ἀναγκασθεὶς μεταβολῇ τῆς οὐσίας».

περιορίζεται ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς «καὶ ὑπάρχει Θεός, καὶ κενοῦται εἰς δούλου μορφὴν· καὶ ἴσος ἐστὶ Θεῶ, καὶ ἄνθρωπος γίνεται· καὶ ἔστι προαιώνιος, καὶ τόκον ὑφίσταται· καὶ ταῦτα θαυματουργεῖ, ἅπερ οὐκ οἶδεν ὁ λόγος τῆς φύσεως⁷⁷».

Ἀπολύτως ἑναρμονισμένη μὲ ὅλες τὶς παραπάνω ἐπισημάνσεις τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας γιὰ τὸ ἄτρεπτον τῆς θεότητος τοῦ Λόγου κατὰ τὴ θεία ἐνανθρώπηση εἶναι καὶ ἡ θέση του ὅτι ἡ ἑνσαρκη ἔλευση τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον δὲν σήμανε τὴν τοπικὴ μετάβασή του ἀπὸ τόπο σὲ τόπο. Ἀσφαλῶς ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ θεώρηση τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου ὡς τοπικῆς μετάβασης, λόγου χάριν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ, θὰ ἐρχόταν σὲ ἄμεση ἀντίθεση μὲ τὸ ἄπειρο τῆς θείας φύσης καί, ὡς ἐκ τούτου, μὲ τὴν ἀλήθεια τῆς ἀπανταχοῦ παρουσίας τῆς θεότητος τοῦ Λόγου στὴ δημιουργία καὶ θὰ σήμαινε ἀναπόφευκτα μεταβολὴ καὶ μείωση τῆς θείας φύσης. Στὸ πλαίσιο αὐτὸ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὰ ὅσα ὑποστηρίζει ὁ Θεόδοτος στὴν *Ἐρμηνεία* του εἰς τὸ *Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, ὅταν σχολιάζει ἐρμηνευτικὰ τὴ φράση τοῦ Συμβόλου: *Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα*. Συγκεκριμένα ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ὑποστηρίζει τὰ ἑξῆς:

«Ἐπειδὴ γὰρ εἶπαν κατελθόντα τὸν μονογενῆ Θεὸν Λόγον, ἵνα μὴ τοπικὴν Θεοῦ νοήσης μετάβασιν· θεότης γὰρ τὰ πάντα πληροῖ, τῆς ἰδίας οὐκ ἀπολιμπανομένη δημιουργίας· ἐρμηνεύουσι τὸ κατελθόντα, τουτέστι, λέγοντες, *σαρκωθέντα*· οὐκ οἰκήσαντα μόνον ἐν τῇ σαρκί, ἀλλὰ σαρκωθέντα φασί· ταύτῃ τῇ λέξει Θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπου ἔνωσιν μηνύοντες ἀκριβέστερον. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ, φασί, *κατελθόντα*, τὸ σαρκωθῆναι τὸν ἄσαρκον διὰ τὴν ἀνθρώπων ζωὴν, οὐ μεταβληθείσης τῆς φύσεως.... Οὐ μεταβληθεὶς τὴν φύσιν ὁ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος· ἄπαγε· ἀλλὰ θαυματουργήσας τὴν ἔνωσιν⁷⁸».

77. ὄπ. παρ. P.G. 77, 1352C. A.C.O. I,1,2, σ. 82, 8-11· ὄπ. παρ. P.G. 77, 1353A. A.C.O. I,1,2, σ. 82, 24-25: «Ἐαυτὸν γὰρ κεκενωκέναι φησὶ (ἐνν. ὁ Παῦλος), μὴ ἀποβαλόντα τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος». Λίγο παρακάτω στὴν ἴδια ὁμιλία του (P.G. 77, 1356D. A.C.O. I,1,2, σ. 84, 7-10) ὁ Θεόδοτος προσθέτει καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἀλλὰ καθὰ καὶ ὁ μέγας Ἀπόστολος φησιν, *Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας*· ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν λέγων, αἰώνιον τε καὶ Θεόν, καὶ ἀπὸ χρόνων ἀρχόμενον ἄνθρωπον· τὸ μὲν ὄντα πρότερον, τὸ δὲ γενόμενον ὕστερον».

78. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρμηνεία...* P.G. 77, 1337AB. Βλ καὶ Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Α'*, *Λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ*, P.G. 77,

Στό ἴδιο πλαίσιο ἐντάσσονται καί ὅσα ὑποστηρίζει ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας στή 2^η ὁμιλία του *εἰς τήν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, σχολιάζοντας ἐρμηνευτικά τὸ χωρίο *Κολοσ. 2,9*: *Ἐν Χριστῷ γὰρ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλῆρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς*. Ἐν προκειμένῳ, παρατηρεῖ ὁ Θεόδοτος, τὸ θαῦμα συνίσταται στὸ γεγονός ὅτι «πᾶν τὸ πλῆρωμα τῆς θεότητος ἐν ἐνὶ σωματικῶς κατοικεῖ, καὶ πάντα πληροῖ, καὶ ὑπερέχει τὴν κτίσιν, ὅλως ὢν ἐν ἐνί, καὶ τῶν κτισμάτων οὐδενὸς χωριζόμενος⁷⁹».

Προκειμένου μάλιστα νὰ γίνει καλύτερα κατανοητὴ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἀκροατὲς του –ὅσο βεβαίως αὐτὸ εἶναι δυνατὸ γιὰ ἓνα ὑπερφυῆς μυστήριον– ἡ θαυμαστὴ ἐνοίκηση ὅλης τῆς θεότητος τοῦ ἄπειρου Λόγου στήν προσληφθεῖσα ἀνθρωπότητα ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, χωρὶς αὐτὸ τὸ γεγονός νὰ συνεπάγεται κατ’ οὐδένα τρόπο τὴν συστολὴν ἢ τὴν μείωση τῆς ἀπειρης θεότητος, ἀμέσως μετὰ ὁ Θεόδοτος χρησιμοποιεῖ ἐκ νέου τὸ ἀναλογικὸ παράδειγμα τοῦ προφορικῆς λόγου. Συγκεκριμένα ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἐπικαλεῖται τὴν ἀκρόαση ἀπὸ τὸ πιστό του ποιμνιο στήν Ἀγκυρα τοῦ λόγου ποὺ διὰ ζώσης ὁ ἴδιος ἐκφωνεῖ ἐκεῖνη τὴ στιγμή ἀπὸ καθέδρας⁸⁰, ἐπισημαίνοντας ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος ὑπάρχει ἐξ ὄλο-

1368B. A.C.O. I,1,2, σ. 89, 17-21: «Εἰ δὲ λέγεις· πῶς οὐρανὸν καταλιπὼν, ἐν μήτρᾳ κατώκησεν; ἐρῶ σοι καὶ γὰρ ὅτι Θεὸς ὢν, ἄνθρωπος δι’ ἀνθρώπους ἐγένετο, μείνας Θεός, καὶ οὐ μετατεθείσης τῆς οὐσίας. Ὁμολογῶ τοιγαροῦν τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον Θεὸν μὲν πρὸ αἰώνων, ἄνθρωπον μὲν γεγόμενον, καὶ ἐκ τοῦ τόκου ἀρξάμενον». Θεόδοτος Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Β’*, *Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, P.G. 77, 1373A. A.C.O. I,1,2, σ. 75, 15-17, 22-23: «Θεὸς γὰρ ἐπεδήμησε τῷ κόσμῳ, οὐ τόπον ἐκ τόπου μεταβάς, ἀλλὰ φύσιν περιθέμενος τὴν ἐμήν· καὶ ὡς εἶπον, ὄφθῆναι θελήσας ὁ τὴν φύσιν ἀόρατος.... Ἐπιδημεῖ Θεὸς ὡς ἄνθρωπος, οὐ τόπον ἐκ τόπου ἀμείβων· ἀλλὰ τὴν ἀόρατον φύσιν ἐπιδεικνύς ὄρατήν· καὶ ὄφθεις ὡς ἄνθρωπος, καὶ συγγενῆς ἀνθρώποις φανείς».

79. Θεοδοῦτου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Β’*, *Ὁραῖος λόγος πάνυ ἀναγνωσθεὶς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, P.G. 77, 1381B. A.C.O. I,1,2, σ. 79, 13-14. Πρβλ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή 17, Πρὸς Νεστόριον, ἐπιστολή Γ’*, P.G. 77, 109D: «Ὁρώμενος δὲ καὶ βρέφος ἐν σπαργάνοις μένων ἔτι, καὶ ἐν κόλποις τῆς τεκούσης Παρθένου, πᾶσαν ἐπλήρου τὴν κτίσιν, ὡς Θεός, καὶ συνέδρος ἦν τῷ γεγεννηκότῳ. Τὸ γὰρ θεῖον, ἄποσόν τε ἐστὶ καὶ ἀμέγεθες, καὶ περιορισμὸν οὐκ ἀνέχεται».

80. Μὲ ὅσα λέει στὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς 2^{ης} Ὁμιλίας του ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας καθίσταται ἀπολύτως σαφὲς ὅτι ἢ ἐν λόγῳ Ὁμιλία του *εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, ἢ ὁποῖα ἀναγνώσθηκε κατὰ τὴν Γ’ Οἰκουμενικὴν σύνοδο καὶ ἀκολουθῶς καταχωρήθηκε στὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῆς συνόδου, εἶχε συνταχθεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Θεόδοτο ὀπωσδήποτε πρὶν τὸ ἔτος σύγκλησης τῆς Γ’ Οἰκουμενικῆς συνόδου, δηλαδὴ πρὶν τὸ 431 μ.Χ., καὶ εἶχε πρωτοεκφωνηθεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο ἀπὸ τῆς ἐπισκοπικῆς του καθέδρας ἐνώπιον τοῦ

κλήρου σ' ἕναν, τὸν ἴδιο δηλαδή τὸν ὁμιλητή, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ σὲ ὅλο τὸ ἀκροατήριο. Ἔτσι ὁ ἴδιος λόγος χώρεσε στὸ ἓνα πρόσωπο τοῦ ὁμιλητῆ χωρὶς, ὥστόσο, τὴν ἴδια στιγμή νὰ μπορεῖ νὰ περιγραφεῖ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀκροατῶν. Ἄν λοιπόν, καταλήγει ὁ Θεόδοτος, αὐτὸ συμβαίνει μ' ἓνα πράγμα κτιστὸ καὶ φθαρτὸ, ὅπως εἶναι ὁ προφορικός ἀνθρώπινος λόγος, δὲν θὰ πρέπει οἱ πιστοὶ νὰ ἀποροῦν καὶ νὰ ἀμφιβάλουν γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλο τὸ πλῆρωμα τῆς θεότητος βρίσκεται στὸν οὐρανό, δηλαδή πάνω καὶ ἔξω ἀπ' ὅλη τὴ δημιουργία, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ σὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς καὶ σὲ ὅλη τὴ δημιουργία χωρὶς κατ' οὐδένα τρόπο νὰ περιγράφεται⁸¹.

Ἐπομένως, σύμφωνα μὲ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας ὁ Θεὸς Λόγος καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησή του ἐξακολούθησε νὰ πληρεῖ τὰ σύμπαντα κατὰ τὴ θεότητά του, καὶ δὲν ὑπέστη κανενὸς εἶδους συστολή ἢ μείωση στὴ θεία του οὐσία. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας στὴν 4^η ὁμιλία του ἀποκαλεῖ τὸν Χριστὸ «Θεὸν κατὰ σάρκα τεχθέντα, καὶ τῶν οὐρανῶν μὴ διαστάντα⁸²», ἐνῶ λίγο παρακάτω στὴν ἴδια ὁμιλία του σὲ μία ρητορική ἀποστροφή τοῦ λόγου του πρὸς τὴν ἀειπάρθενο Μαρία ἐκφράζει τὸν θαυμασμό του γιὰ τὴν καθοριστικὴ συμβολὴ τῆς στὴν πραγματοποίηση τῆς κοσμοσωτήριας θείας ἐνανθρωπήσεως, ἀπευθύνοντάς της μεταξὺ πολλῶν ἄλλων καὶ τὸν χαιρετισμὸ «χαίροις, χώρημα ἐλάχιστον, χωρήσασα τὸν τοῖς πᾶσιν ἀχώρητον⁸³».

ποιμνίου τοῦ στὴν Ἀγκυρα τουλάχιστον τὰ Χριστούγεννα τοῦ ἔτους 430, ἂν ὄχι καὶ ἀκόμη παλαιότερα. Τὸ ἴδιο πιστεύουμε ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν 2^η ἀπὸ τὶς ὁμιλίαις του, ἡ ὁποία μαζί μὲ τὴν 3^η ὁμιλία του ἐπίσης καταχωρήθηκαν στὰ πρακτικὰ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου.

81. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1381BC. A.C.O. I,1,2, σ. 79, 14-19: «Καὶ μὴ δὴ σοι τὸ εἰρημένον φαινέσθω ἀδύνατον· καὶ γὰρ κἀγὼ νῦν προφέρομαι λόγον· οὗτος ὁ λόγος ἐστὶν ἐν ἐνί, καὶ ἐν πᾶσιν ὁ λόγος γέγονε· καὶ ὅλον τὸν λόγον ἐχώρησεν εἷς, καὶ ὑπὸ πλῆθους ὁ λόγος οὐ περιγράφεται. Εἰ τοίνυν τὸ πρᾶγμα γινόμενον καὶ φθειρόμενον καὶ ἐν ἐνί ὅλον οἰκεῖ, καὶ ἐν πᾶσι γίνεται, τί θαυμαστόν σοι φαίνεται, εἰ Θεὸς καὶ ὅλος ἐν οὐρανῷ ᾤκησε, καὶ ἐν πᾶσιν εὐρίσκεται;»

82. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Δ'*, *Εἰς ἁγίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα*, P.G. 77, 1392C.

83. Τὸ πλῆρες κείμενο αὐτῶν τῶν χαιρετισμῶν τοὺς ὁποίους ὁ Θεόδοτος ἀπευθύνει πρὸς τὴν Παρθένο Μαρία, καὶ τὸ ὁποῖο ὡς ἓνα βαθμὸ κατὰ τὴν ἀποψή μας ἀπέτελεσε πηγὴ ἔμπεισης τουλάχιστον γιὰ ὀρισμένους ἀπὸ τοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ συγγραφέα τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου, πού κατὰ πᾶσα πιθανότητα εἶναι ὁ Ρωμανὸς ὁ Μελωδός, ἔχει ὡς ἑξῆς: «Χαῖρε, τὸ ἐκπόθητον ἡμῶν εὐφραντήριον· χαῖρε, τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀγαλλίασμα·

Παρομοίως στὴν 6^η ὁμιλία τοῦ ὁ Θεόδωτος ἐπισημαίνει ὅτι ὁ ἐνυπόστατος Θεὸς Λόγος «τοῦ Πατρὸς μὴ χωρισθεὶς, ἔκλινεν οὐρανούς καὶ κατέβη, καὶ ἐν γαστρὶ ἀχράντῳ τὸ ἀχώρητον πλήρωμα τῆς θεότητος χωρεθῆναι εὐδόκησεν... Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμῶν ὁ τοῦ πατρικοῦ κόλπου ἀδιάστατος...⁸⁴».

Ὡς ἓνα «ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον μυστήριον» ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ ἐνυποστάτου Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐπισημαίνει ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιγραφεῖ μὲ ρητορικὰ λόγια καὶ θὰ πρέπει νὰ προσεγγίζεται ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ θείου φωτισμοῦ. Μάλιστα ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ὑποστηρίζει ὅτι δὲν συνιστᾶ ντροπὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο νὰ ὁμολογήσει τὴν ἀδυναμία του νὰ ἐξηγήσει λογικὰ αὐτὸ τὸ μυστήριον διότι, μολονότι πάντοτε «τὸ ἡττηθῆναι, τοῖς ἀντιπάλοις φέρει τὴν ἀδοξίαν» ἐν προκειμένῳ «τὸ ὑποκύψαι τοῖς ὑπὲρ κατάληψιν, ἄγει τὴν εὐδοξίαν⁸⁵».

Ἐνώπιον λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ «ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον» μυστηρίου ὁ Θεόδωτος ἀναφωνεῖ ἐκστατικός: «Καὶ τίς τὴν γενεὰν τοῦ ἀρχαιοτέρου τῆς γνώσεως διηγήσεται; τί θαυμάσωμεν; τὸν θεῖον καὶ ἀνέκφραστον τόκον, ἢ τὴν ἀνερμήνευτον λοχείαν; Οὐ περιδράττεται λόγῳ, τὰ ὑπὲρ λόγον· οὐ περιγράφεται νῶ, τὰ ὑπὲρ ἔννοιαν. Εἰ γὰρ καὶ κατατολμᾷ γραφεὺς γραφίδι διαχαράξαι τὴν μητέρα τῆς οἰκονομίας, ἀλλ' οὐδενὶ λόγῳ ἐκφράσαι δυνήσεται τὸν τρόπον τῆς κυφορίας⁸⁶».

χαῖρε, τὸ ἡδύπνοον ὄνομα· χαῖρε, τὸ θεολαμπές καὶ περιχαρὶ πρόσωπον· χαίροις, τὸ πάνσελπον μνημόσυνον· χαίροις, ἡ σωτήριος καὶ πνευματικὴ κώδεσις· χαίροις, φωτοστόλιστε μήτερ ἀδύτου φέγγους· χαίροις, πανάχραντε μήτερ ἀγιότητος· χαίροις, διειδестаτὴ πηγὴ τοῦ ζωοποιοῦ νόματος· χαίροις, νέα μήτερ καὶ νεογενίας τὸ πλαστήριον· χαίροις, ἀνερμήνευτε μήτερ ἀκαταληψίας· χαίροις, ὁ καινὸς κατὰ Ἡσαΐαν τόμος τῆς νέας συγγραφῆς, ἧς μάρτυρες πιστοὶ, ἄγγελοι τε καὶ ἄνθρωποι· χαίροις, τὸ ἀλάβαστρον τοῦ ἀγιαστικοῦ μύρου· χαίροις, καλιέμπορε τοῦ παρθενικοῦ δηναρίου· χαίροις, οἶον πλάσμα καὶ περιδρακτικὸν τοῦ πλαστουργοῦ· χαίροις, χῶρημα ἐλάχιστον, χωρήσασα τὸν τοῖς πᾶσιν ἀχώρητον»(ὅπ. παρ. P.G. 77, 1393BC).

84. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία ΣΤ'*, *Εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν*, P.O. 19, παρ. 13, σελ. 332· P.G. 77, 1429AB.

85. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Δ'*, P.G. 77, 1393A: «Οὐ περιγράφεται ὁρητορικοῖς λόγοις τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον προσαγωνιζόμενοι νόμον, ἀλλ' ἐκλαμφθῆναι τῷ φωτισμῷ τῆς θείας μνήμης. Ἀεὶ μὲν γὰρ τὸ ἡττηθῆναι, τοῖς ἀντιπάλοις φέρει τὴν ἀδοξίαν· ἐνταῦθα δέ, τὸ ὑποκύψαι τοῖς ὑπὲρ κατάληψιν, ἄγει τὴν εὐδοξίαν. Ἦκωμεν τοιγαροῦν εὐαγῶς ἐπὶ τὸν ὕμνον, ἤκομεν χαίροντες, ἀνευφημοῦντες, δοξολογοῦντες καὶ μεγαλύνοντες τὸ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον μυστήριον».

86. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1393C.

Ἀκολούθως ὁ Θεόδοτος ἐξηγεῖ τὴν αἰτία τοῦ ἐκστασιασμοῦ τοῦ ἐκφραζόμενος μὲ τρόπο ἐξόχως ρητορικό ἀλλὰ συνάμα καὶ μὲ λόγο θεολογικά μεστό, ποῦ ἀποκλείει κάθε ἀκραία –καὶ ὡς ἐκ τούτου αἰρετική– χριστολογική θεώρηση, καθὼς ἀναφωνεῖ: «Τί οὖν; ἀρχὴν ἐπιθῶμεν τῷ τόκῳ; ἀλλ' οὐχ ὑφέστηκεν. Ἄτρεπτον, ἀναρχον, ἀίδιον ὀνομάζωμεν τὸν τεχθέντα; ἀλλ' ἀρχὴν ὑποχρόνιον δείκνυσιν ἢ κατὰ σάρκα γέννησις. Βρέφος οὖν καλέσωμεν τὸν γεννηθέντα; ἀλλὰ Παλαιὸν αὐτὸν τῶν ἡμερῶν καὶ Ποιητὴν τῶν αἰῶνων γνωρίζομεν. Θαῦμα τὸ πᾶν. Ὅταν μὲν γὰρ πρὸς τὴν ὕφεισιν βλέπω τῆς σαρκός, ἀνέλκει με τῆς θεότητος ἢ ἐπίστασις· ὅταν δὲ πάλιν ἀναθῶμεν τῆς θεότητος, καθέλκει με αὐτὴ τὸ μέτρον καὶ ἀφαντασίαστον τῆς σαρκός· καὶ τὸ ἄρῶν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως τῶν φύσεων, παιδευτήριόν μοι γίνεται τῆς θείας δυνάμεως⁸⁷».

Κατόπιν τούτων γίνεται φανερό ὅτι γιὰ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας δὲν ἔχει κανένα νόημα νὰ διερωτᾶται κανεὶς περὶ τοῦ «πῶς ὁ Μονογενῆς δοῦλος γεγένηται, μείνας ὃ ἦν, καὶ γενόμενος ὃ οὐκ ἦν;», μιὰ καὶ τὴν ἀκριβῆ ἀπάντησι σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα τὴ γνωρίζει μόνον ὁ ἴδιος ὁ Θεός⁸⁸. Ἄντι ἀπάντησις στὸ συγκεκριμένο ἐρώτημα ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας μνημονεύει μιὰ σειρὰ ἀπὸ θαυμαστὰς ἐπεμβάσεις τοῦ Θεοῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, οἱ ὁποῖες ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ Θεὸς σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ αὐτὰς ἐνεργοῦσε μὲ τρόπο διαφορετικό μέσα ἀπὸ τὰ ἴδια ὑλικά στοιχεῖα, γεγονός ποῦ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη διάνοια παραμένει ἀνεξήγητο. Συγκεκριμένα ὁ Θεόδοτος ἐπικαλεῖται ἀρχικὰ δύο ἀπὸ τὶς δέκα πληγὰς μὲ τὶς ὁποῖες ὁ Θεὸς ἐπληξε τὴ φαραωνική Αἴγυπτο, προκειμένου ὁ Φαραὼ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι νὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ ἀπελευθερώσουν τὸν ὑπόδουλο Ἰσραήλ. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ θαυμαστὴ μετατροπὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ τοῦ ποταμοῦ Νείλου σὲ αἷμα ἀλλὰ μόνον γιὰ τοὺς Αἰγυπτίους, καθὼς, σύμφωνα μὲ τὴ βιβλικὴ διήγησι, τὴν ἴδια στιγμὴ ἡ φύσις τοῦ ὕδατος παρέμεινε ἀμε-

87. ὄπ. παρ. P.G. 77, 1393C-1396A. Πρβλ. Πρόκλου Κωνσταντινουπόλεως, *Ἐγκώμιον εἰς τὴν Παναγίαν Θεοτόκον Μαρίαν*, P.G. 65, 689D-692A: «ὦ τοῦ μυστηρίου! Βλέπω τὰ θαύματα καὶ ἀνακηρύττω τὴν θεότητα· ὄρω τὰ πάθη καὶ οὐκ ἀπαρνοῦμαι τὴν ἀνθρωπότητα».

88. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Α'*, *Λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, P.G. 77, 1356D-1357A. A.C.O. I,1,2, σ. 84, 10-12: «Ἄλλὰ πῶς, φησὶν, ὁ Μονογενῆς δοῦλος γεγένηται, μείνας ὃ ἦν, καὶ γενόμενος ὃ οὐκ ἦν; Εἰ βούλει τοῦτο μαθεῖν, μάθε ὅτι γέγονε· τὸ δὲ πῶς γέγονεν, ὁ θαυματουργήσας ἐπίσταται μόνος».

τάβλητη γιὰ τοὺς ὑπόδουλους Ἑβραίους, οἱ ὅποιοι ἐξακολουθοῦσαν νὰ χρησιμοποιοῦν ἀπροβληματίστα ὡς πόσιμο τὸ ὕδωρ τοῦ Νείλου (Ἔξοδ. 7,17 κ. ἐξ.). Ἡ δευτέρη πληγὴ ποὺ μνημονεύει ὁ Θεόδωτος εἶναι ἡ θαυμασὴ καὶ ἀνεξήγητη μεταβολὴ ἀπὸ τὸν Θεὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς σὲ σκότος καὶ πάλι μόνον γιὰ τοὺς Αἰγυπτίους, καθὼς τὴν ἴδια στιγμή ἡ φύση τοῦ φωτὸς παρέμεινε ἀναλλοίωτη γιὰ τοὺς Ἰσραηλίτες, στοὺς ὁποίους παρέιχε τὴ λαμπρότητά του (Ἔξοδ. 10,21). Πρὸς ὅσους λοιπὸν ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ κατανοήσουν πλήρως μέσῳ τῆς λογικῆς τους τὸ πῶς ὁ Μονογενὴς Θεὸς Λόγος ἔγινε ἄνθρωπος παραμένοντας ἀμεταβλήτως Θεός, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κινδυνεύουν νὰ περιπέσουν στὴν αἴρεση, ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας ἀρχικὰ ἀπαντᾷ ὅτι αὐτὸ ἔγινε ὅπως γνωρίζει μόνον ὁ ἴδιος ὁ θαυματουργήσας Θεός. Ἐπειτα ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας πρὸς ὅλους αὐτοὺς τοὺς «φυσιολόγους» ἀπευθύνει τὸ ρητορικὸ ἐρώτημά του, πῶς ὁ ποταμὸς Νεῖλος γιὰ τοὺς μὲν Αἰγυπτίους ἔγινε αἷμα γιὰ τοὺς δὲ Ἑβραίους παρέμεινε ὑδάτινος, καὶ ὁμοίως ἐρωτᾷ ρητορικὰ πῶς τὸ ἡλιακὸ φῶς γιὰ τοὺς Αἰγυπτίους ἔγινε σκότος, τὴ στιγμή ποὺ γιὰ τοὺς Ἰσραηλίτες παρέμεινε φῶς παρέχοντάς τους τὴ λαμπρότητά του;⁸⁹

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὲς τὶς δύο θαυμαστὲς ἐπεμβάσεις τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας ἐπικαλεῖται καὶ τὸ περιστατικὸ μὲ τὴ φλόγα τῆς καμίνου στὴν ὁποία ρίχθηκαν μὲ ἐντολὴ τοῦ Βαβυλωνίου βασιλιᾶ Ναβουχοδονόσορα οἱ τρεῖς Ἰουδαῖοι παῖδες χωρὶς, ὡστόσο, νὰ ὑποστοῦν τὸ παραμικρὸ καθὼς, σύμφωνα μὲ τὴ διήγηση τοῦ βιβλίου τοῦ Δανιήλ, μὲ τὴ θαυμαστὴ ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ

89. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1357AB. A.C.O. I,1,2, σ. 84, 12-25: «Οὐδὲ γὰρ σὺ μοι δύνασαι λέγειν, πῶς ὁ τῶν Αἰγυπτίων ποταμὸς αἷμα γένηται, ἀμεταβλήτου μεινάσης τῆς τοῦ ὕδατος φύσεως. Καὶ γὰρ ὡς ὕδατι μὲν οἱ Ἑβραῖοι κέχρητον· αἷμα δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις ὁ Νεῖλος ἐγένετο, καὶ γέγονεν ὁ οὐκ ἦν, μείνας ὁ ἦν. Εἰπέ μοι τὸν τρόπον· ἀλλ' οὐκ ἔχεις εἰπεῖν· θαῦμα γὰρ ἐστὶ Θεοῦ, λογισμοὺς παρωθούμενον. Πῶς δὲ καὶ τὸ φῶς ἐν Αἰγύπτῳ γέγονε σκότος, οὐ σβεσθέν, ἀλλὰ μένον ὁ ἦν; Ἡμέρα γὰρ τοῖς Ἰσραηλίταις ἦν, καὶ λαμπρὸν αὐτοῖς παρέιχε τὸ φῶς, τοῖς δὲ Αἰγυπτίοις τὸ φῶς τοῦτο γέγονε σκότος· καὶ ἐν τῷ ὀρώμενον ὄν, φῶς τε ἦν ὁμοῦ καὶ σκότος, οὐδὲ ἐκ τούτου μεταβληθέν, κάκεινο γινόμενον· οὐδὲ γὰρ τοῦ φωτὸς παθόντος σκότος ἐγένετο, τοῦ Θεοῦ θαυματουργοῦντος, καὶ τὸν λόγον οὐκ ἐκδεχομένου τῆς φύσεως. Πῶς οὖν τὸ ὕδωρ τοῦ Νείλου, μείναν ὕδωρ, αἷμα γένηται; ἢ πῶς ἐπὶ τῆς ἰδίας φύσεως μείναν τὸ φῶς, σκότος ἐγένετο; Οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἐφθαρται, κάκεινο γένηται. Οὐδὲ γὰρ ἐφθάρη ἡ φύσις τοῦ ὕδατος· καὶ ἐδήλουν οἱ Ἑβραῖοι, τοῦτο πότιμον ἔχοντες· ἀλλ' ἔμεινε καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ἐν ἰδίῳ ὄρει, καὶ γέγονεν αἷμα, ὅπερ οὐκ ἦν, Θεοῦ ὑπὲρ λόγον δεικνύντος τὸ θαῦμα».

ἀγγέλου του ἢ φλόγα τῆς καμίνου γιὰ τοὺς τρεῖς παῖδες ἔγινε «δρόσος», μολονότι παρέμεινε φλόγα στὴν οὐσία της (Δαν. 3, 1 κ. ἑξ.). Καὶ σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν περίπτωσιν ὁ Θεόδωτος ἐρωτᾷ ρητορικὰ τοὺς πάσης φύσεως «φυσιολόγους» νὰ ἐξηγήσουν μὲ ποιὸν τρόπο ἢ φλόγα γιὰ τοὺς τρεῖς παῖδες, σύμφωνα μὲ τὴ βιβλικὴ διήγησιν, ἔγινε δρόσος ποὺ τοὺς ἔψυχε, χωρὶς παρᾶλληλα νὰ παύσει νὰ εἶναι φλόγα γιὰ τοὺς Βαβυλωνίους τοὺς ὁποίους, ὅπως ἀναφέρει ἡ διήγησιν τοῦ Δανιήλ, κατέκαυσε ἀποδεικνύοντας ἔτσι «τῇ ἐνέργειᾳ» ὅτι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ὑπῆρξε συνάμα πῦρ καὶ δρόσος⁹⁰.

Κατόπιν τούτων ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας ἀντὶ ἄλλης ἀπάντησιν ἀναφωνεῖ: «Μηκέτι οὖν ἐρώτα με τῶν τοῦ Θεοῦ σημείων τὸν τρόπον. Πάλιν γὰρ ἐρῶ σοι· τὰ θαύματα δείκνυσι μὲν ὅτι γέγονε, Θεῷ δὲ καταλιμπάνω εἰδέναι τῶν θαυμάτων τὸν λόγον⁹¹».

Μὲ τίς παραπομπὲς τοῦ σταῦ θαυμαστά αὐτὰ γεγονότα τῆς βιβλικῆς ἱστορίας ὁ Θεόδωτος ἐπιδιώκει εὐστοχα νὰ καταδείξει στοὺς ἀκροατῆς του –καὶ γενικότερα στοὺς πιστοὺς– ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει τὴ δύναμιν νὰ ἐνεργεῖ ὅποτε τὸ θελήσει ὑπὲρ τὸν λόγο τῆς φύσεως, ὅποτε αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουν τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία ὅτι κατὰ ἀνάλογο θαυματουργικὸ καὶ ἄρρητο τρόπο ὁ Θεὸς διενήργησε, ὅπως ὁ ἴδιος μόνον γνωρίζει, καὶ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου, χωρὶς τὸ γεγονὸς αὐτὸ νὰ σημάνει κατ' οὐδένα τρόπο τὴν ἀπώλεια ἢ τὴν ἐλάττωσιν τῆς Θεότητάς του⁹².

90. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1357BC. A.C.O. I,1,2, σ. 84, 25-31: «Ἡ δὲ βαβυλωνία φλόξ πῶς δρόσος τοῖς τρισὶν ἐγένετο παισὶ; Καὶ γὰρ φλόξ ἦν, καὶ δρόσος ἐγένετο· καὶ ἄμφω ταῦτα δηλοῦται τῇ ἐνεργείᾳ· ὅτι μὲν γὰρ δρόσος ἦν, οἱ τρεῖς διδάσκουσι παῖδες, ταύτη καταψυχόμενοι· ὅτι δὲ καὶ φλόξ ἦν, οἱ ταύτη κατακαυθέντες μὴνύουσι Βαβυλώνιοι. Εἶδες πῶς τὸ πῦρ ἔμεινε πῦρ, καὶ δρόσος ἐγένετο. Οὐ δύο πρᾶγματα, οὐδὲ δύο φύσεις, ἀλλ' ἓν ἦν, καὶ τὸ ὀρώμενον· ὅπερ ἦν φλόξ, τοῦτο γέγονε δρόσος· καὶ μαρτυροῦσιν οἱ δίκαιοι».

91. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1357C. A.C.O. I,1,2, σ. 84-85, 1-2. Ἐπομένως στὴν οὐσία τῆς ἡ Χριστολογία τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας παραμένει ἀποφατικὴ, σὲ ἀντίθεση μὲ τίς ἀκράϊα καταφατικὲς προσεγγίσεις τῶν χριστολογικῶν αἱρέσεων ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

92. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1357CD. A.C.O. I,1,2, σ. 85, 2-12: «Εἶτα εἰπέ μοι· ταῦτα θαυματουργεῖ Θεός, καὶ τὴν φλόγα δρόσον ποιῶν, οὐδὲ φλόγα μεταβαλὼν, καὶ πρὸς δρόσον αὐτὴν μεθιστῶν, τυράννου τὴν ἀπόφασιν λύσαι βουλόμενος, καὶ ἡδικημένους ἐδικησάτω θέλων, καὶ τοὺς αἰτίους καταναλῶσαι βουλόμενος βαρβάρους· καὶ θαυματουργεῖ τὰ τοιαῦτα Θεός, τὸ πῦρ φυλάξας ἐν ἰδίῳ ὄρει, καὶ δρόσον ἐπιδείξας· καὶ ἵνα

Ἐπομένως τὸ νὰ ἐρευνᾶ καὶ νὰ προσεγγίζει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ λογικὴ τὰ ὑπέρογκα θαύματα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας συνιστᾶ ὄντως ματαιότητα καὶ εἰκασία. Ἄλλωστε, ὅπως ἐπισημαίνει χαρακτηριστικὰ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἔμελλε νὰ διερευνοῦν μέσῳ τῆς λογικῆς ὅλα τὰ θαύματα τοῦ Θεοῦ τότε ὄχι μόνον δὲν θὰ παραδέχονταν σὲ τελικὴ ἀνάλυση κανένα θαῦμα, ἀλλὰ οὔτε κἂν θὰ ἀναγνώριζαν στὸν Θεὸ τὴ δυνατότητα νὰ τελεῖ ἔστω καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ «σημεῖα καὶ τεράστια» ποὺ μνημονεύει ἡ Ἁγία Γραφή βιάζοντας ἔτσι, ὡς «φυσιολόγοι», τὸν λόγο τῆς Γραφῆς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παροργίζουν τὸν Θεὸ⁹³. Μάλιστα ὁ Θεόδοτος στὸ σημεῖο αὐτὸ θυμίζει καὶ τὴν καταδίκη

τρεις παίδες σωθῶσι, θαυματουργεῖ τὰ τοιαῦτα Θεός. Ἵνα δὲ σῶση κόσμον Θεός, ἀμφιβάλλεις ὅτι αὐτὸς μείνας Θεός γέγονεν ἄνθρωπος; Οὐκ ἐδεήθη φλόγα μεταβαλεῖν, ἵνα δρόσον ἐργάσθαι· καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος γενέσθαι βουληθεὶς διὰ σωτηρίαν ἀνθρώπων, τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἐδεήθη μεταβαλεῖν; Πῦρ ἔμεινε, καὶ γέγονε δρόσος· καὶ σὺ λέγεις, Πῶς μένει Θεός, καὶ γίνεται ἄνθρωπος; Ἐπειδὴ γὰρ τὴν φύσιν ἡμῶν βουλόμενος σῶσαι Θεός, οὐ δι' ἐτέρων τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ κατεσκεύασεν». Λίγο νωρίτερα στὴν ἴδια ὁμιλία τοῦ ὁ Θεόδοτος ὑποστηρίζει τὰ ἑξῆς: «Ἐπίσκοπος γέγονεν, βασιλείαν μὴ ἀποθέμενος· γέγονεν ἄνθρωπος, μείνας Θεός τε καὶ Λόγος· ἀσώματος ὢν τὴν φύσιν, ἀναλλοιώτως γέγονε σὰρξ. Πῶς καὶ τίνα τρόπον; Οὐχ ὡς λογίζεσθαι δύνασαι, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος θαυματουργεῖν ἐστὶν ἰκανός». Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἀνωτέρω ἀποφατικὴ προσέγγιση τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας ὁ Νεστόριος στὴν ἐρμηνεία του γιὰ τὴ μεταβολὴ τῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου σὲ αἷμα δίνει μία λογικὴ ἐξήγηση, καθὼς δέχεται τὴ διττὴ ἀλλαγὴ καὶ μεταβολὴ τῶν ὑδάτων. Εἰδικότερα ὁ Νεστόριος ὑποστηρίζει ὅτι ἡ οὐσία τοῦ ὕδατος μεταβαλλόταν στὴν οὐσία τοῦ αἵματος ὅποτε οἱ Αἰγύπτιοι ἐπιχειροῦσαν νὰ ποιοῦν ἀπ' αὐτό, ἐνῶ ἀντίθετα ὅταν οἱ Ἑβραῖοι ἐλάμβαναν τὸ ὕδωρ-αἷμα αὐτὸ μεταβαλλόταν ἐκ νέου σὲ ὕδωρ. Ἔτσι, σύμφωνα μὲ τὸν Νεστόριο, στὴν πραγματικότητα ὑπῆρχαν δύο οὐσίαι, ἡ οὐσία τοῦ ὕδατος καὶ ἡ ἀντίστοιχη τοῦ αἵματος. Χαρακτηριστικὰ στὸ τελευταῖο σύγγραμμά του, τὴν *Πραγματεία Ἡρακλείδου τοῦ ἐκ Δαμασκοῦ*, (ἐκδ. Bethune-Baker) σελ. 18, ὁ ἄλλοτε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως γράφει ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς (σὲ μετάφραση τοῦ Ἑλληνοαμερικανοῦ καθηγητοῦ Γ. Μπεμπῆ): «Ἐπομένως ὑπῆρχον δύο οὐσίαι· διότι τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἐλαμβάνετο ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, ἦτο αἷμα καὶ ὕδωρ καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐλαμβάνετο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἦτο ἐπίσης κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ἄλλ' ἐὰν τὸ πρῶτο ἦτο μόνον ὕδωρ καὶ τὸ δεύτερο μόνον αἷμα, ταῦτα μετεβάλλοντο κατόπιν· διότι, ὅταν ἐλαμβάνοντο, τὰ λαμβανόμενα μετεβάλλοντο καὶ ἐπὶ πλέον ἦσαν ἕτερόν τι, τουτέστιν ὅ,τι εἶχον γίνεαι. Ἐπομένως πῶς δὲν καθίσταται ἀντιληπτὸν ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον κατὰ φύσιν εἶναι ἀναντιρρήτως ἐκεῖνο, ὅπερ ἐγένετο καὶ οὐδὲν ἄλλο;» (βλ. Γ. Μπεμπῆ, *Συμβολαὶ εἰς τὴν περὶ τοῦ Νεστορίου ἔρευναν* (ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου), Ἀθῆναι 1964, σελ. 188.

93. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, P.G. 77, 1345D: «Μάταιον γὰρ ὄντως καὶ εἰκαῖόν ἐστι,

ἀπὸ τὸν Θεὸ τοῦ ἱερέως Ζαχαρία, πατέρα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, σὲ προσωρινὴ ἀλαλία, ἐπισημαίνοντας ὅτι ὁ Ζαχαρίας καταδικάστηκε σὲ σιωπὴ ἐπειδὴ ἀπίστησε ἔναντι τῆς θαυματουργοῦσας θείας χάριτος, καθὼς πολυπραγμονοῦσε μὲ ἀνθρώπινους λογισμοὺς τὸν τρόπο τῆς θαυματουργίας τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴ σύλληψη τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἀπὸ τῆ μέχρι τότε στείρα σύζυγό του τὴν Ἐλισάβετ. Ἡ σιωπὴ τοῦ Ζαχαρία, ὑποστηρίζει ὁ Θεόδοτος, διδάσκει ὅλους ἐμᾶς νὰ δεχόμεστε τὰ παράδοξα τοῦ Θεοῦ μὲ σιωπὴ καὶ πίστη, χωρὶς νὰ ἀπαιτοῦμε νὰ μάθουμε τὸν λόγο, δηλαδὴ τὸν ἀκριβῆ τρόπο πραγματοποίησης, «τῶν ὑπὲρ πάντα λόγον καινουργουμένων»⁹⁴.

Ῥωτόσο, παρὰ τίς παραπάνω σωστὲς ἐπισημάνσεις του γιὰ τὸν ἄρρητο καὶ ἀποφατικὸ χαρακτήρα τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας δὲν θέλει νὰ μείνει ἄκαμπτα προσκολλημένος σὲ μία ἀκραία ἀποφατικὴ θεώρηση καὶ νὰ ἐμφανιστεῖ τρόπον τινὰ ὡς ὑπέρμαχος ἑνὸς θεολογικοῦ ἀγνωστικισμοῦ. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο στὴ 2^η ὁμιλία του ἐπιχειρεῖ καὶ διὰ τῆς καταφατικῆς ὁδοῦ νὰ δώσει στοὺς ἀκροατὲς του –καὶ γενικότερα στοὺς πιστοὺς– ἕνα ἀναλογικὸ παράδειγμα, προκειμένου, ὅπως ἀναφέρει, νὰ τοὺς διασαφηνίσει τὸ «πῶς τὸ ἀσώματον σωματοῦται, τὸ ἄορατον

λόγοις ἐρευνᾶν τὰ ὑπὲρ λόγον θαυματουργούμενα. Εἰ γὰρ ἅπαντα τοῦ Θεοῦ τὰ θαύματα μέλλοιεν λογισμοῖς ψηλαφᾶν, οὐδὲν μὲν θαυμάτων ἐάσωσιν· ἀλλ' οὐδὲ σημεῖόν τι παρὰ Θεοῦ γίνεσθαι συγχωρήσωσι, καὶ τεράστιον οἱ φυσιολόγοι, ἅπαντα τὰ τεράστια βιαζόμενοι· τὸ γὰρ πάντων τοὺς λόγους ἐρευνᾶν, καταλύειν ἐστὶ θαύματα, καὶ παροργίζειν Θεὸν ἐν ταῖς θαυματουργίαις αὐτοῦ παρ' ἡμῶν εὐθυμούμενον». Νωρίτερα στὸ ἴδιο σύγγραμμά του (P.G. 77, 1324A) ὁ Θεόδοτος οὐσιαστικὰ προτιρεῖ τοὺς πιστοὺς νὰ μὴ ἐπιζητοῦν τὸν τρόπο τέλεσης τῶν θαυμάτων ἀλλὰ νὰ προσβλέπουν στὰ σωτηριώδη ἀποτελέσματα τῆς θαυματουργικῆς ἐπενέργειας τοῦ Θεοῦ, καθὼς ὑποστηρίζει: «Τί οὖν ζητεῖς τοῦ Θεοῦ θαυμάτων τὸν λόγον, καὶ οὐ προσέχεις τοῖς κατορθώμασιν;».

94. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1348A: «Διὰ τοῦτο οὖν καὶ Ζαχαριαν τὸν πατέρα Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ σιωπῇ κατεδίκασεν ὁ Θεός, ὅτι χάριτος θαυματουργοῦσας ὁ Ζαχαρίας πολυπραγμονεῖ τὸν τρόπον, μὴ πιστεύσας ὡς θαύματι, ἀλλὰ λογισμοῦς τῆς τοῦ Θεοῦ θαυματουργίας ἐπιζητῶν. Καὶ τοῦ Γαβριὴλ εἰπόντος, Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ σου, (ἦν δὲ στείρα) τέξεται σοι υἱόν· αὐτὸς ἐξήτει τῶν εἰρημένων ἀπόδειξιν, εἰπὼν, Κατὰ τί γνώσομαι ὅτι ἔσται μοι τοῦτο; Ἀλλ' ἐπειδὴ ἤτησε τοῦ θαύματος τὴν ἀπόδειξιν, καταδικάζεται σιωπῇ· ἀπόδειξιν τῶν ζητούμενων τὴν τιμωρίαν δεξάμενος. Καὶ κολάζεται γλώσσα τῷ ἱερεῖ πρὸς ἀπιστίαν ὑπηρετήσασα· ἵνα ἡ σιωπὴ τοῦ Ζαχαρίου διδάξῃ πάντας ἡμᾶς, μετὰ σιωπῆς τὰ τοῦ Θεοῦ παράδοξα δέχεσθαι· καὶ πείσῃ πάντας πιστεῦειν θαυματουργοῦντι Θεῷ, καὶ λόγον μὴ ἀπαιτεῖν τῶν ὑπὲρ πάντα λόγον καινουργουμένων».

ὀρᾶται, τὸ ἀψηλάφητον ψηλαφᾶται, οὐ τῇ οἰκείᾳ φύσει μεταβληθέν, ἀλλὰ ἀναλαβὸν σχῆμα ὀρώμενον, καὶ ψηλαφώμενον⁹⁵». Συγκεκριμένα, ὁ Θεόδοτος χρησιμοποιεῖ καὶ πάλι τὸ παράδειγμα τοῦ προφορικοῦ ἀνθρώπινου λόγου, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἀναφέρει, εἶναι ἀόρατος, ἀσώματος καὶ ἀψηλάφητος καὶ προσλαμβάνεται μόνον ἀπὸ τὴν ἀκοή διὰ τοῦ φαινομένου τῆς ἐνήχησης καθιστώντας ἐφικτὴ τὴν ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. «Ὅταν ὅμως αὐτὸς ὁ προφορικός ἀνθρώπινος λόγος ἐνδυθεῖ μὲ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων καὶ τῶν στοιχείων καὶ περιβληθεῖ μὲ τὸ σῶμα τοῦ χαρτιοῦ τότε, ἐπισημαίνει εὐστοχα ὁ Θεόδοτος, ὡς γραπτὸς πλέον λόγος γίνεται ὀρατὸς καὶ ψηλαφητός⁹⁶».

Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Θεόδοτος γιὰ μία ἀκόμη φορὰ ἐπαναλαμβάνει ὅτι «ὁ μονογενῆς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς Λόγος, ὁ προαιώνιος συνὼν τῷ Πατρὶ, ἀσώματος ὢν τὴν φύσιν ἀνθρώπου φύσιν οἰκειωσάμενος ὕστερον, ἐτέχθη διὰ Παρθένου, οὐχ ἀρχὴν λαβὼν τοῦ εἶναι Θεός, ἀλλ' ἀρχὴν λαβὼν τοῦ φανῆναι ἄνθρωπος⁹⁷».

Σὲ ὁποιοδήποτε, ὥστόσο, θὰ ἐπέμενε νεστοριανικὰ νὰ θεωρεῖ παράλογη καὶ ἀντιφατικὴ τῇ δευτέρῃ γέννηση τοῦ Μονογενοῦς ἀπὸ τὴν Παρθένο, ἐπειδὴ ὁ Μονογενῆς γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα, ὁ Θεόδοτος ἀπαντᾷ ὅτι ἡ ἀποδοχὴ καὶ δευτέρας γέννησης τοῦ Μονογενοῦς ἀπὸ τὴν Παρθένο δὲν ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν πρώτη γέννησή του ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρός. Γιατί, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ἡ πρώτη γέννηση ἀναφέρεται στὴ φύση τοῦ Υἱοῦ ὡς Θεοῦ, ἐνῶ ἡ δευτέρη γέννη-

95. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Β'*, *Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, P.G. 77, 1376A. A.C.O. I,1,2, σ. 76, 22-24.

96. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1376A: «Ὁ λόγος οὗτος, ὁ προφορικός ἐκ τῶν ἀνθρώπων φημί, ᾧ κεχημένοι ἀλλήλοις τε συγγινόμεθα, καὶ τὰ ἐνθύμια ἀλλήλοις ἐρμηνεύομεν, λόγος ἐστὶν οὐχ ὀρώμενος, ἀλλ' οὐδὲ χειρὶ ψηλαφώμενος, ἀκοῆ δὲ μόνον ἐνηχοῦμενος»· 1377AB. A.C.O. I,1,2, σ. 77, 13-20: «Ὁ λόγος τοίνυν οὗτος, ὃν προφέρομεν ταῖς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίαις, ᾧσπερ κεχημέθα, λόγος ἐστὶν ἀσώματος, οὐ τῇ ὄψει φαινόμενος, οὐχ ἀφῆ ψηλαφώμενος· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐνδύσεται γράμματα καὶ στοιχεῖα, φαινόμενος γίνεται, ὄψει καταλαμβάνεται, ἀφῆ ψηλαφᾶται. Ὑπόθου γὰρ μοί τινα φθεγγόμενον πρὸς τινα· μὴ ὁ προῖων ὀρᾶται λόγος; μὴ τῇ χειρὶ ψηλαφώμενον προχεόμενον λόγον; ἐὰν δὲ ἂ εἶπεν, ἐν χάριτι γράψης, ὁ πρότερον οὐχ ἑώρας, ὕστερον ὀρᾶς· καὶ ὅπερ οὐκ ἐψηλάφας πρότερον εἶδος τοῦ λόγου, τοῦτο διὰ τοῦ χάρτου ψηλαφᾶς καὶ τῶν γραμμάτων. Τίνος ἔνεκεν; Ὅτι ὁ ἀσώματος λόγος τὸ σῶμα τοῦ χάρτου, καὶ τὸ σχῆμα τῶν στοιχείων ἐνδέδεται».

97. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1377B. A.C.O. I,1,2, σ. 77, 22-24.

ση τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τὴν Παρθένο ἔγινε γιὰ λόγους θείας οἰκονομίας, ὅποτε ὁ Υἱὸς γεννήθηκε καὶ ὡς ἄνθρωπος⁹⁸.

Γιὰ νὰ καταστήσει μάλιστα ἀπολύτως σαφῆ αὐτὴ τὴν ἀλήθεια, τοῦ πῶς δηλαδὴ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο εἶναι δυνατὸ νὰ ὑποστῆ δύο διαφορετικὲς γεννήσεις, ὁ Θεόδοτος προσφεύγει ἐκ νέου στὸ προσφιλές του ἀναλογικὸ παράδειγμα τοῦ προφορικοῦ λόγου. Αὐτὸς ὁ προφορικὸς ἀνθρώπινος λόγος, ἐπισημαίνει, εἶναι γέννημα τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας τοῦ καθενὸς μας. "Ὅταν ὅμως, συνεχίζει, θελήσουμε νὰ τὸν ἀποτυπώσουμε μὲ στοιχεῖα καὶ γράμματα στὸ χαρτί, μὲ τὸ χέρι μας γράφουμε τὰ γράμματα καί, τρόπον τινά, διὰ τοῦ χεριοῦ μας γεννᾶμε ξανὰ τὸν προφορικὸν λόγο, ὁ ὁποῖος βέβαια δὲν ἔλαβε τὴν ἀρχὴ τῆς ὑπαρξῆς του τότε ποὺ γράφηκε διὰ τοῦ χεριοῦ, καὶ δὲν ἦρθε στὸ εἶναι ὅταν τὸ χέρι τύπωνε τὰ γράμματα. Ἀντίθετα, καταλήγει ὁ Θεόδοτος, ὁ λόγος ὡς προφορικὸς μὲν γεννήθηκε ἐκ τοῦ νοῦ, πλὴν ὅμως δέχθηκε τὴν ἀρχὴ τῆς φανέρωσής του ὡς γραπτοῦ ἀπὸ τὸ χέρι ποὺ τύπωσε τὰ γράμματα⁹⁹. Ἀκολούθως ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας μεταφέρει τὸ ἀνωτέρω ἀναλογικὸ παράδειγμα στὴν περίπτωση τῶν δύο γεννήσεων τοῦ Θεοῦ Λόγου. Στὴ θέση τοῦ νοῦ, ὑποστηρίζει καὶ πάλι εὐστοχα, πρέπει νὰ ἐννοήσουμε τὸν Πατέρα, ἐνῶ στὴ θέση τοῦ προφορικοῦ λόγου ποὺ γεννιέται ἀπὸ τὸν νοῦ πρέπει νὰ ἐννοήσουμε τὸν οὐσιώδη καὶ ἐνυπόστατο Λόγο, ὁ ὁποῖος γεννιέται ἐκ τοῦ Πατρὸς. Ὅμοίως, συνεχίζει ὁ Θεόδοτος, στὴ θέση τοῦ χεριοῦ ποὺ διὰ τῶν γραμμάτων ξαναγεννᾶ τὸν λόγο καθιστώντας τὸν γραπτὸ πρέπει νὰ ὑπονοήσουμε τὴν Παρθένο, ἣ ὁποία διὰ τοῦ σώματος γεννᾶ τὸν Λόγο, χωρὶς βέβαια νὰ τοῦ δίνει μέσῳ αὐτοῦ τοῦ δεύτερου τοκετοῦ τὴν ἀρχὴ τῆς θεότητάς του, παρὰ μόνον φανερῶνει στοὺς ἀνθρώ-

98. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1377BC. A.C.O. I,1,2, σ. 77, 25-27: «Μὴ γὰρ εἶπης· Ἐπειδὴ παρὰ τοῦ Πατρὸς γεγένηται ὁ Μονογενής, πῶς ἐτέχθη πάλιν ἐκ Παρθένου; Ἐκ τοῦ Πατρὸς γεγένηται τῆ φύσει, ἐκ Παρθένου γεννᾶται δι' οἰκονομίαν· ἐκεῖνο ὡς Θεός, τοῦτο ὡς ἄνθρωπος».

99. ὅπ.παρ. P.G. 77, 1377C. A.C.O. I,1,2, σ. 77, 27-33: «Ἐπεὶ καὶ ὁ σὸς λόγος γέννημα ἐστὶ τῆς σῆς διανοίας. Ἄλλ' ἐπειδὴν τὸν λόγον τοῦτον, ὃν ἔτεκεν ὁ σὸς νοῦς, ἐνθεῖναι θελήσης καὶ στοιχείοις καὶ γράμμασι, καὶ ἐντυπῶσαι βουλευθῆς τῷ χάριτι, χειρὶ γράφεις τὰ γράμματα· καὶ τρόπον τινὰ πάλιν διὰ τῆς χειρὸς τίκεις τὸν λόγον, οὐ τότε λαβόντα τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι, ὅτε διὰ χειρὸς ἐγράφη· οὐδὲ τότε προελθόντα εἰς τὸ εἶναι, ὅτε ἡ χεὶρ ἐτύπου τὰ γράμματα· ἀλλὰ ἐκ μὲν τοῦ νοῦ γεγένηται, τοῦ δὲ φανῆναι τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς χειρὸς ὁ λόγος ἐδέξατο τυπούσης τὰ γράμματα».

πους ὅτι ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος. Μάλιστα ὁ Θεόδοτος τονίζει ἀντιδοκητικὰ καὶ συνάμα ἀντινεστοριανικὰ ὅτι ἐφόσον ὁ Θεὸς Λόγος ἔγινε ὅ,τι εἴμαστε κι ἐμεῖς, δηλαδή ἄνθρωπος, ἀναγκαίως γεννήθηκε ὅπως κι ἐμεῖς ἐπιλέγοντας μαζί με τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ τὸν ἀνθρώπινο τοκετό¹⁰⁰.

Σύμφωνα λοιπὸν με τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας, με αὐτὴ τὴ δεύτερη πραγματικὴ κατ' ἄνθρωπον γέννησή του ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ παραμένοντας ἀμειώτως Θεός «ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ διὰ τὴν φύσιν» ἔγινε ὄχι φαινομενικὰ ἀλλὰ ἀληθινὰ καὶ ἄνθρωπος «ὁμότιμος τοῖς ἀνθρώποις διὰ φιλανθρωπίαν¹⁰¹». Συνέπεια αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος στὴν *Ἑρμηνεία* του, εἶναι ὅτι τὸ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου ἀφ' ἑνὸς ἐνεργεῖ θεϊκῶς καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπομένει πάθη ὡς ἄνθρωπος, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴ θεία ἐνανθρώπηση συνέβη μία «παράδοξος ἔνωσις» τῆς θεότητας καὶ τῆς προσληφθείσας ἀπὸ τὸν Λόγο ἀνθρωπότητας ἐκ τῆς Μαρίας. Μάλιστα, ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἐπισημαίνει με ἔμφαση ὅτι ἐὰν ἡ ἔνωση τῆς θεότητας καὶ τῆς ἀνθρωπότητας στὸν Χριστὸ γινόταν κατὰ σύγχυση τῶν φύσεων, τότε τὸ ὄλο γεγονός τῆς

100. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1377D. A.C.O. I,1,2, σ. 77-78, 1-4: «Ἐπεὶ οὖν τὸ ὑπόδειγμα σαφές, καὶ ἡ εἰκὼν γνωριμοπάτη γεγένηται, φέρε τῷ πρωτοτύπῳ ἐφαρμοσόμεν τὴν εἰκόνα· ὧδε νοῦν, ἐκεῖ νόει Πατέρα· ὧδε λόγον ἐκ τοῦ νοῦ γινώσκεις τικτόμενον, ἐκεῖ Λόγον οὐσιώδη καὶ ἐνυπόστατον νόει, ἐκ τοῦ Πατρὸς γεγεννημένον· ὧδε χεῖρα βλέπεις διὰ γραμμάτων τίκτουσαν λόγον, ἐκεῖ νόει Παρθένον διὰ τοῦ σώματος τὸν Λόγον ὀδίνουσαν· οὐχὶ τὴν ἀρχὴν θεότητος δοῦσαν διὰ τοῦ τόκου· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὸ φανῆναι Θεὸν ἀνθρώποις γενόμενον ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ γὰρ ἐγένετο ὅπερ ἐγώ, ἀναγκαίως ἐτέχθη καθάπερ καγώ, μετὰ τῆς ἐμῆς φύσεως καὶ τὸν ἐμὸν τόκον ἀναγκαίως αἰρούμενος. Διὰ τοῦτο καὶ γέννησιν ὤκειώσατο Θεὸς Λόγος· καὶ μητέρα ἠσπάσατο τὴν Παρθένον καὶ διὰ μήτρας ἦλθε κοσμομένης τῇ παρθενίᾳ». Πρβλ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολὴ 4, Πρὸς Νεστόριον ἐπιστολὴ Β'*, P.G. 77, 45D: «Οὐ γὰρ πρῶτον ἄνθρωπος ἐγεννήθη κοινὸς ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου· εἶθ' οὕτω καταπεφοίτηκεν ἐπ' αὐτὸν ὁ Λόγος· ἀλλ' ἐξ αὐτῆς μήτρας ἐνωθεῖς, ὑπομεῖναι λέγεται γέννησιν σαρκικήν, ὡς τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν γέννησιν οἰκειούμενος».

101. Θεοδοῦτου Ἀγκύρας, *Ἑρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, P.G. 77, 1316C: «Καὶ γὰρ καὶ ἄνθρώποις συγκατέβη, καὶ διὰ τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος, ἀληθῶς ὢν, ὅπερ ἐφαίνετο· καὶ μεμνήκεν ὅπερ ἦν ... οὐκ ἀπογενόμενος ὃ ἦν, ἀλλὰ γενόμενος ὃ οὐκ ἦν... ἐαυτὸν ἓνα καὶ αὐτὸν Θεὸν τε λέγει, καὶ δείκνυσιν ἄνθρωπον. Εἷς γὰρ ἦν καὶ ὁ αὐτός· καὶ τοῦτο ὢν καὶ ἐκεῖνο δείκνυμενος. Καὶ γὰρ τῷ Πατρὶ δείκνυσιν ἐαυτὸν ὁμοούσιον, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὁμότιμον· τὸ μὲν ὢν, διὰ τὴν φύσιν· τὸ δὲ ἐλόμενος, διὰ φιλανθρωπίαν».

θείας ἐνανθρωπήσεως δὲν θὰ ἦταν θαῦμα, ἐννοώντας προφανῶς ὅτι ἡ ἔνωση κατὰ σύγχυση ὡς ὑπαγόμενη στὴν κατηγορία τῶν ἐνώσεων «κατὰ μίξις ἢ κατὰ κράσις» εἶναι κατανοητὴ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη διάνοια καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἔχει τίποτε τὸ μυστηριώδες, ὅποτε δὲν μπορεῖ νὰ ἐκφράσει τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως¹⁰².

Αὐτὴ ἡ ἐκούσια συγκατάβασις τοῦ Θεοῦ Λόγου στὴν ἀνθρώπινη φύσις καὶ στὰ ἀνθρώπινα μέτρα, ὑποστηρίζει ὁ Θεόδοτος, συνιστᾷ ὑψιστὴ τιμὴ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῶ παράλληλα ἀποτελεῖ τὴ βάση καὶ τὴν ἀπαρχὴ τῆς δυνατότητας σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους¹⁰³.

Ὡς φυσικὴ συνέπεια ὄλων αὐτῶν ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας δὲ διστάζει καθόλου νὰ ἀποδεχθεῖ ὅλα ὅσα προϋποθέτει μία πραγματικὴ συγκατάβασις τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ στὴν ἀνθρώπινη φύσις καὶ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, ὅπως εἶναι ἡ οἰκείωσις τῶν ἀνθρώπινων ιδιωμάτων ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἐνανθρωπήσαντα. Ἦδη ἔχουμε ἀναφερθεῖ προηγουμένως στὸ πόσο εὐστοχᾶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, προκειμένου νὰ βοηθήσει τοὺς πιστοὺς ἀκροατὲς του νὰ κατανοήσουν βασικὰς πτυχὰς τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως – ὅπως ἡ ἄτρεπτη σωματώσις τοῦ ἀσώματος, ἀόρατου καὶ ἀναφοῦς Λόγου μὲ ἓνα ἀνθρώπινο σῶμα, μέσῳ τοῦ ὁποῖου ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος κατέστη ἀτρέπτως «ὄρατός» καὶ «ψηλαφητός» ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους – χρησιμοποίησε τὸ ἀναλογικὸ παράδειγμα τοῦ προφορικοῦ ἀνθρώπινου λόγου, πού ὅταν καταγράφεται μὲ γράμματα σὲ χαρτὶ γίνεται ὄρατός καὶ ψηλαφητός. Ὡς ὀργανικὴ συνέχεια αὐτῆς τῆς ἀντιδιακριτικῆς καὶ συνάμα ἀντισυνουσιαστικῆς χριστολογικῆς του θεώρησης μὲ βάση καὶ τὰ καινοδιαθηκικὰ δεδομένα ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ἀναφέρεται στὴν οἰκείωσις ἀπὸ τὸν Λόγον τῶν ἀνθρώπινων ἀδιὰβλήτων παθῶν, ἀποκρούοντας ὁμως μετὰ βδελυγμίας καὶ κατηγορηματικὰ κάθε ὑπόνοια πάθους τῆς θείας φύσεως, καθὼς γράφει στὴν *Ἐρμηνεία* του τὰ ἑξῆς:

102. ὄπ. παρ. P.G. 77, 1317D-1320A: «...Θεὸν δεικνὺς γενόμενον ἀνθρωπον· καὶ διὰ τοῦτο τὸν αὐτὸν τὰ μὲν ἐνεργοῦντα θεϊκῶς, τὰ δὲ ὡς ἀνθρωπον ὑπομένοντα· οὐ μεταβληθέντος Θεοῦ, οὐδὲ τὸ φαινόμενον ψευσαμένου. Παράδοξος γὰρ ἡ ἔνωσις γέγονεν· εἰ γὰρ σύγχυσις φύσεων ἐποίει τὴν ἔνωσιν, οὐκ ἦν θαῦμα τὸ γεγενημένον· νῦν δὲ σημεῖόν τι σοὶ καὶ παράδοξον δείκνυσι».

103. ὄπ. παρ. P.G. 77, 1316B: «Αὕτη γὰρ ἐστὶ πρώτη τῶν ἀνθρώπων τιμὴ τε καὶ σωτηρία, τὸ Θεὸν ἐλέσθαι τὰ ἀνθρώπινα διὰ φιλανθρωπίαν».

«Εἶλατο Θεὸς ὑπὲρ ἀνθρώπων παθεῖν· πεποίηκεν ὅπερ ἠθέλησε. Πάντα γὰρ ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος ἐποίησεν. Οὐ κατὰ τὴν θεϊκὴν φύσιν γινόμενος παθητὸς, ἄπαγε· ἀλλὰ δυνηθεὶς ὅπερ ἠθέλησεν, εἶλατο τόκον ἐκ Παρθένου· ἐπειδὴ πρὸ τούτου γενέσθαι ἄνθρωπος κατεδέξατο. Ὁ οὖν τὸ γένος ἐλόμενος, τὸν τόκον οὐ παρητήσατο¹⁰⁴».

Σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς *Ἑρμηνείας* του ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἐπιμένει στὸ ζήτημα τῆς οἰκειώσεως τῶν σωματικῶν παθῶν κατὰ τὴ σταύρωση ἀπὸ τὸν ἀπαθῆ Λόγο, στὸ πλαίσιο μιᾶς ὀρθοδόξως νοουμένης ἀντίδοσης τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρώπινων ιδιωμάτων στὸ ἓνα θεῖο πρόσωπο τοῦ σαρκωθέντος, θεωρώντας αὐτὴ τὴν ἀντίδοση ὡς τὸ φυσικὸ ἐπακόλουθο ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόδειξη τῆς πραγματικῆς ἐνώσεως τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρώπινης φύσεως στὸν ἕναν Χριστὸ καὶ Υἱό. Ἔτσι λοιπὸν ὑποστηρίζει χαρακτηριστικὰ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ γὰρ ἔνωσις τοῦτον τὸν Λόγον τὸν ἀπαθῆ πεπονθέναι τὰ τοῦ παθητοῦ παρεσκεύασε· τοῦτο γὰρ ἔστιν ἔνωσις, τὸ τὰ ἴδια τῶν ἐνωθέντων εἰς ἓν ξυνηλθεῖν· ὡς καὶ ταῦτα περὶ τοῦ Υἱοῦ λέγεσθαι κάκεινα¹⁰⁵».

Ἐξάλλου ὁ Θεόδοτος σπεύδει νὰ ὑπογραμμίσει ὅτι οἱ πιστοὶ δὲν πρέπει νὰ θεωροῦν ἀντίφαση καὶ συνεπῶς δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀποροῦν γιὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀπαθὴς στὴ φύση του Θεὸς ἀποδέχθηκε θεληματικὰ τὸ ἀνθρώπινο πάθος, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποποιηθεῖ τὴν ἀπάθειά του. Γιατί, ὅπως ἐπισημαίνει χαρακτηριστικὰ ἐπανερχόμενος στὸ θαυμαστὸ γεγονός τοῦ παρθενικοῦ τοκετοῦ, αὐτὸς ὁ ὁποῖος δὲν χρειάστηκε νὰ λύσει τὴν παρθενία γιὰ νὰ καταστήσει μητέρα τὴ γυναῖκα ποὺ τὸν γέννησε,

104. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1320B. Παρακάτω στὸ ἴδιο σύγγραμμά του (P.G. 77, 1337AB) ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας συνδέει εὐλόγα τὴν ἀτρεψία τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου μὲ τὴ διατήρηση τῆς θείας του ἀπάθειας, καθὼς ὑποστηρίζει μὲ τρόπο κατηγορηματικὸ: «Οὐ μεταβληθεὶς τὴν φύσιν ὁ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος· ἄπαγε· ἀλλὰ θαυματουργήσας τὴν ἔνωσιν· οὐ παθητὸς γινόμενος τὴν φύσιν, ἀλλὰ παθῶν τῇ πρὸς τὸ παθητὸν ἀκριβεῖ κοινωνία». Πρβλ. Πρόκλου Κωνσταντινουπόλεως, *Ἐγκώμιον εἰς τὴν Παναγιαὶν Θεοτόκον Μαρίαν*, P.G. 65, 689D-692A: «Ἦλθε σῶσαι (ὁ Κύριος), ἀλλ' ἐχρῆν καὶ παθεῖν, πῶς ἂν ἦν δυνατόν ἐκάτερα γενέσθαι· Ἄνθρωπος ψιλὸς σῶσαι οὐκ ἴσχυε· Θεὸς γυμνὸς παθεῖν οὐκ ἠδύνατο. Τί οὖν; Αὐτὸς ὢν Θεὸς ὁ Ἐμμανουήλ, γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ ὁ μὲν ἦν, ἔσωσεν, ὁ δὲ γέγονεν, ἔπαθε...».

105. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1332CD. Πρβλ. Γρηγορίου Νύσσης, *Πρὸς Εὐνόμιον ἀντιρρητικοὺς λόγους*, 5, P.G. 45, 705 : «... ὅτι αἱ μὲν πληγαὶ τοῦ δούλου, ἐν ᾧ ὁ δεσπότης, αἱ δὲ τιμαὶ τοῦ δεσπότου περὶ ὃν ὁ δούλος· ὡς διὰ τὴν συνάφειάν τε καὶ συμφυίαν κοινὰ γίνεσθαι ἐκατέρας τὰ ἀμφοτέρα, τοῦ δεσπότου τοὺς δουλικοὺς μῶλοπας εἰς ἑαυτὸν ἀναλαμβάνοντος, καὶ τοῦ δούλου τῇ δεσποτικῇ δοξαζομένου τιμῇ· διὰ τοῦτο καὶ τοῦ Κυρίου τῆς δόξης ὁ σταυρὸς λέγεται».

αὐτὸς ὁ ἴδιος ὅταν ἐπέλεξε ἐθελούσια νὰ ὑποστῆ τὸ πάθος δὲν χρειάσθηκε νὰ μεταβάλει τὴ δύναμή του, δηλαδή τὴ θεία του ἀπάθεια, καθόσον μάλιστα ἔχει «δύναμη θαυματουργοῦσα» ἀνώτερη ἀπὸ τοὺς λόγους ποὺ διέπουν τὴν κτιστὴ νομοτέλεια¹⁰⁶.

Συνοψίζοντας λοιπὸν στὸ σημεῖο αὐτὸ μὲ ἓναν περιεκτικὸ καὶ ἐπακριβῆ τρόπο τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία γιὰ τὴν πραγματικὴ κοινοποίηση τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρώπινων ιδιωμάτων στὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου καὶ δεχόμενος ἀταλάντευτα τὴν οἰκειοποίηση ἑνὸς πραγματικοῦ θανάτου ἀπὸ τὸν ἀπρέπτως ἐνανθρωπήσαντα Θεό, ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας ἐπισημαίνει τὰ παρακάτω γιὰ τὸν πρόσωπο τοῦ σαρκωθέντος:

«Διὰ τοῦτο καὶ Θεὸς ἔμεινε, καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ Ἰησοῦς, καὶ Χριστός, καὶ Λόγος προσαγορεύεται. Καὶ πάσχει, καὶ ἀπαθῆς μένει τὴν φύσιν· καὶ σταυροῦται καὶ κατ' οὐσίαν ἀχειρωτός μένει· καὶ θάνατον δέχεται, καὶ θανάτου κατακρατεῖ. Τὰ μὲν θαυματουργῶν, ὡς ὢν Θεός· τὰ δὲ ὑπομένων, ὡς γενόμενος ἄνθρωπος. Οὕτως οὗτος καὶ ἀποθνήσκει, καὶ οὐ κρατεῖται θανάτῳ· καὶ πάσχει, καὶ παθήματα λύει· τὰ μὲν, ἐνεργῶν τῇ θεότητι· τὰ δὲ ὑπομένων τῇ ἰδίᾳ σαρκί. Αὐτὸς ὑπομένων, οὐκ ἄλλον ὑπομένοντα βλέπων¹⁰⁷»

Παράλληλα ὁ Θεόδοτος δὲν παραλείπει νὰ ἀναφέρει καὶ τοὺς λόγους ποὺ κατέστησαν ἀναγκαῖα αὐτῇ τὴν ἐκούσια οἰκειώση τῶν ἀνθρώπινων ἀδιαβλήτων παθῶν καὶ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου ἀπὸ τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγο. Οἱ λόγοι αὐτοὶ σύμφωνα μὲ τὸν Θεόδοτο Ἀγκύρας εἶναι καθαρὰ σωτηριολογικοί, καθὼς τὰ ἀνθρώπινα ἀδιάβλητα πάθη καὶ ὁ θάνατος δὲν ἦταν ποτὲ δυνατὸν νὰ ἔχουν μόνιμη ἰσχύ ἐπὶ τοῦ οἰκειωθέντος αὐτὰ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἐπισημαίνει ἐπὶ λέξει ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ἐπέλεξε νὰ καταπολεμήσει «διὰ τῶν ὁμοειδῶν τὰ ὁμοειδῆ». Ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὰ ὅσα ὑποστηρίζει ὁ Θεόδοτος στὴ 2^η ὁμιλία του εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, συνδέοντας ἔτσι ἐπιτυχῶς τὴν ὀρθόδοξη Χριστολογία μὲ τὴν ὀρθόδοξη Σωτηριολογία:

«Διὰ ποίαν οὖν αἰτίαν ἴδια τὰ πάθη τὰ τῶν ἀνθρώπων πεποιήται; Ἐπειδὴ ἐβούλετο πάθος πάθη ἀναιρεῖν, καὶ θάνατῳ καταργῆσαι θάνα-

106. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1333A: «Τί θαυμάζεις, εἰ ἐν ἀπαθεί φύσει θελήσας Θεὸς ὑπεδέξατο πάθος, οὐκ ἀποθέμενος τὴν ἀπάθειαν; Ὁ γὰρ μὴ δεηθεὶς λῦσαι παρθενίαν, ἵνα ποιῆση μητέρα· οὗτος παθεῖν βουληθεὶς, οὐκ ἔδεηθη τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν μεταβαλεῖν. Ἐχει γὰρ δύναμιν θαυματουργοῦσάν τι κρεῖττον τῶν λόγων τῆς φύσεως».

107. ὅπ. παρ. P.G. 77, 1333AB.

τον, καὶ διὰ τῶν ὁμοειδῶν τὰ ὁμοειδῆ καταπαλαίσει ἠθέλησεν. Οἰκειοῦται τὸν σταυρόν, ἰδιοποιεῖται τὸ ῥάπισμα, τὸν δεσμόν ἑαυτοῦ πεποιεῖται ἵνα Θεοῦ γενόμενα τὰ πάθη κατὰ παθῶν ἐξουσίαν λάβωσιν. Οὔτε γὰρ φύσις Θεοῦ ἠδίκηται· οὐδὲ γὰρ μεταβολὴ ἰδίᾳ τὰ πάθη ἐδέξατο· καὶ τὴν ἰσχὺν παρὰ Θεοῦ τὰ πάθη κατὰ τῶν ὁμοειδῶν λαμβάνει. Λοιπὸν γὰρ ὁ θάνατος, ὡς Θεοῦ γενόμενος, καταργεῖ τὸν θάνατον· καὶ ἀποθανῶν λύει τὴν τυραννίδα τοῦ Θανάτου, ἐπειδὴ καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἦν. Οὐ γὰρ ψιλὸν ἄνθρωπον ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, οὐδὲ τὴν ὄρωμένην μόνην καθήλωσαν φύσιν· ἀλλ' εἰς τὸν ἐν αὐτῇ Θεὸν ἤγαγον τὰ τολμήματα, τῆς ἠνωμένης φύσεως οἰκειωσάμενον τὰ πάθη¹⁰⁸».

Ὡστόσο ὁ Θεόδωτος δὲν ἀρκεῖται στὶς παραπάνω σωστὲς ἐπισημάνσεις του γιὰ τὸ ἀπαθὲς πάθος τοῦ Λόγου, ἀλλὰ στὴ συνέχεια τῆς ἴδιας ὁμιλίας του ἐπιχειρεῖ γιὰ ἀκόμη μία φορὰ νὰ διασαφηνίσει αὐτὴ τὴ βασικὴ θεολογικὴ ἀλήθεια μὲ ἓνα ἀναλογικὸ παράδειγμα:

«Κεῖσθω γάρ», γράφει, «βασιλέα φθέγγεσθαι λόγον, καὶ τοῦτον ἐντυποῦσθαι διὰ γραμμάτων χάριτι τινί, τὴν λεγομένην Σάκραν ἐξαποστέλλειν ταῖς πόλεσι, λόγον ἠμφισμένον καὶ χάριτι καὶ γράμμασιν ἐλευθερίαν χαριζόμενον, ἢ ἄλλα δῶρα βασιλικά τοῖς δρομέοις κομίζοντα· ἀλλὰ ταύτην τὴν Σάκραν, τὴν λεγομένην τῇ τῶν Ἰταλῶν φωνῇ, ὑποδεχέσθω ἄπιστός τις, καὶ ἀπειθής, καὶ τῆς πόλεως ἐχθρός, καὶ τοῦ βασιλέως πολέμιος, καὶ λαβὼν τὸν χάριτην διαρῶγγνύτω. Τί ἐρῶράγη ἐνταῦθα; εἰπέ μοι· ὁ χάριτης μόνος, ἢ καὶ ὁ λόγος ὁ βασιλικός; Καὶ μὴν εἰ χάριτης μόνος διερῶράγη, αὐτῷ μόνον εὖωνον ἦν τὸ φθαρέν, ἀνεύθυνος ὁ ῥήξας, ἢ πέντε ὀβολοῖς μόνους ὑπεύθυνος ἦν. Ἀλλὰ δίδωσι δίκην τὴν ἐσχάτην, καὶ τιμωρεῖται, καὶ τὴν ἐπὶ θάνατον ἄγεται, οὐχ ὡς χάριτην λυμηνάμενος μόνον, ἀλλ' ὡς καὶ λόγον διαρῶρξας βασιλικόν¹⁰⁹».

108. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Β'*, *Ὁραῖος λόγος πάνυ, ἀναγνωσθεὶς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, P.G. 77, 1381D-1384A. A.C.O. I,1,2, σ. 79, 24-33. Πρβλ. Μ. Ἀθανασίου, *Λόγος περὶ τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου*, 9, P.G. 25, 112 : «Συνιδῶν γὰρ ὁ Λόγος, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν λυθείη τῶν ἀνθρώπων ἡ φθορά, εἰ μὴ διὰ τοῦ παντὸς ἀποθανεῖν· οὐχ οἷόν τε δὲ ἦν τὸν Λόγον ἀποθανεῖν ἀθάνατον ὄντα καὶ τοῦ Πατρὸς Υἱόν· τούτου ἔνεκεν τὸ δυνάμενον ἀποθανεῖν ἑαυτῷ λαμβάνει σῶμα, ἵνα τοῦτο τοῦ ἐπὶ πάντων Λόγου μεταλάβῃ, ἀντὶ πάντων ἰκανὸν γένηται τῷ θανάτῳ καὶ διὰ τὸν ἐνοικήσαντα Λόγον ἀφθαρτον διαμείνῃ καὶ λοιπὸν ἀπὸ πάντων ἡ φθορὰ παύσῃται τῇ τῆς ἀναστάσεως χάριτι...».

109. ὁπ. παρ. P.G. 77, 1384B. A.C.O. I,1,2, σ. 79-80, 1-9.

Ἀμέσως μετὰ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ὁλοκληρώνει τὴν ἀναλογικὴ ἐπιχειρηματολογία τοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀπαθοῦς πάθους τοῦ Λόγου ὑπογραμμίζοντας τὰ ἀκόλουθα:

«Καὶ μὴν ὁ τοῦ βασιλέως λόγος ἐστὶν ἀπαθής, οὔτε χερσὶ λαμβανόμενος τῇ ἑαυτοῦ φύσει, οὐδὲ διαῤῥαγῆναι δυνάμενος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διεῤῥάγη, τοῦ χάρτου καὶ τῶν γραμμάτων τὸ πάθος οἰκειώμενος. Ὅρθως πῶς τὸ ἀπαθὲς δέχεται πάθος, ἐπειδὴν φύσει κοινωνήσῃ παθητικῇ; Οὐδὲ γὰρ ὁ λόγος τῇ οἰκείᾳ φύσει διεῤῥήκτο· καὶ τὸ πάθος τοῦ χάρτου, καὶ τῶν στοιχείων ἐδέξατο.

Μὴ θαρῤῥεῖτω τοιγαροῦν ὁ Ἰουδαῖος, ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον σταυρώσας· τὸ γὰρ φαινόμενον χάρτης ἦν, τὸ δὲ ἐν αὐτῷ κρυπτόμενον, λόγος βασιλικός, ἐκ φύσεως οὐ διὰ γλώττης προενεχθείς. Λόγος μὲν γὰρ ὁ Μονογενῆς λέγεται, οὐ προφορικός δε, ἀλλ' οὐσιώδης καὶ ἐνυπόστατος· οὐδὲν μὲν τῇ οἰκείᾳ φύσει πάσχων, ὡν ἀπαθὲς Λόγος, ἴδια δὲ ποιούμενος τὰ τοῦ φαινομένου. Καὶ ὡσπερ ὁ βασιλικὸς λόγος καὶ τῶν γραμμάτων τὴν φύσιν ἐδέξατο αὐτός, καὶ τὸ πάθος τοῦ χάρτου ἴδιον τοῦ λόγου γεγένηται, οὕτως ὁ μονογενῆς Θεὸς Λόγος τὰ τοῦ καθηλωθέντος ἴδια πεποιήται πάθη. Διὰ τοῦτο ὡσπερ ὁ Σάκραν βασιλικὴν λυμηνάμενος, ὡς βασιλέως ῥήξας τὸν λόγον, τὴν ἐπὶ θάνατον ἄγεται· οὕτως ὁ σταυρώσας Ἰουδαῖος τὸ φαινόμενον, δίκας δίδωσιν, εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν Λόγον ἐκτείνας τὸ τόλμημα· ὁ γὰρ Θεὸς λοιπὸν ὡς ἴδιον πάθος ἐκδικεῖ τὸ γεγόμενον¹¹⁰».

Στὴν ἴδια κατεύθυνση τοῦ τονισμοῦ τῆς διαφορᾶς τοῦ ὀρθοδόξου ἀπὸ τὸν αἰρετικὸ Θεοπασχητισμὸ ἐντάσσονται καὶ ὅσα ὑποστηρίζει ὁ Θεόδοτος στὴν *Ἑρμηνεία* του, ὑπεραμυνόμενος τῆς διατύπωσης τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας ποὺ ἀποδίδει τὸ πάθος στὸν Μονογενῆ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐπισημαίνει τὰ ἑξῆς:

«Εἰ μὲν γὰρ γυμνὴ ἢ φύσις τοῦ Θεοῦ τὸ πάθος ἐδέχετο, ὄντως ἐλέγχομεν Θεὸν παθητὸν· εἰ δὲ πιστεύομεν, Θεὸν μὲν ὑπὲρ ἀνθρώπων θελῆσαι παθεῖν, τῆς δὲ φύσεως οὐ δεχομένης τὸ πάθος, ἐνωθῆναι διὰ τοῦτο τῷ παθητῷ, καὶ τῇ ἐνώσει αὐτῇ δέξασθαι τὸ πάθος· οὐ παθητὸν Θεόν, ἀλλὰ φιλόανθρωπον λέγομεν· οὐκ ἀσθενήσαντα διὰ τὸ πάθος, ἀλλὰ δυναθέντα τὰ ὑπὲρ φύσιν. Διὰ τοῦτο οἱ Πατέρες εἰπόντες αὐτὸν σαρκωθέντα, ἐπήγαγον, ἐνανθρωπήσαντα· τούτοις, ὡς ἔφην, θεότητός

110. ὁπ. παρ. P.G. 77, 1384C-1385A. A.C.O. I,1,2, σ. 80, 9-23.

τε καὶ ἀνθρωπότητος ἄκραν ἔνωσιν ὑποτιθέμενοι. Δι' ἣν αἰτίαν ἀσφαλῶς ἐπήγαγον περὶ Θεοῦ λέγοντες, τὸ παθόντα· ἵνα μὴ φύσιν Θεοῦ νοήσωμεν παθητὴν, ἀλλὰ παθόντα Θεόν, διὰ τὸ ἐν γενέσθαι πρὸς τὸ παθητὸν κατὰ ἀκριβείαν¹¹¹».

Μὲ ὅλες τίς παραπάνω ἐπισημάνσεις του γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα ἀποδοχῆς τῆς ἀντίδοσης τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρώπινων ιδιωμάτων στὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας, ἐνόσω ἀναλύει βασικὲς πτυχὲς τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ἀφ' ἐνὸς προβάλλει ἐπιτυχῶς τὴ θεμελιώδη θεολογικὴ ἀλήθεια περὶ τῆς ἐνότητος τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ὑποστατικῆς του ταυτότητας μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ προαιωνίου ἄσαρκου Λόγου καὶ ἀφ' ἑτέρου παραμένει ἀταλάντευτα πιστὸς καὶ στὴν ἀρχικὴ του θέση, ὅτι ἡ ἐνανθρώπηση καθόλου δὲν μετέβαλε καὶ δὲν μείωσε τὴ θεότητα τοῦ «διὰ φιλανθρωπίαν ἐνανθρωπήσαντος». Ἀσφαλῶς ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ ἄρνηση τῆς ἀποδοχῆς μιᾶς πραγματικῆς ἀντίδοσης τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρώπινων ιδιωμάτων στὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου ὀδηγεῖ ἀναπόφευκτα στὴν ἄρνηση τῆς πραγματικῆς ἐνώσεως τῆς θεότητας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνῶ ἀντίθετα· ἡ ἀποδοχὴ μιᾶς ἀντίδοσης τῶν ιδιωμάτων ὄχι ἀπλῶς στὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου ἀλλὰ στίς φύσεις καθ' ἑαυτὲς ὀδηγεῖ ἀναπόφευκτα στὴ σύγχυση καὶ στὴν τροπὴ τους καὶ τελικὰ στὸν Θεοπασχητισμὸ. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Θεόδοτος ἐπιμένει νὰ τονίζει τὸν θαυματουργικὸ χαρακτήρα τῆς ἐνώσεως τῆς θεότητας μὲ τὴν ἀνθρωπότητα πὸ συνέβη κατὰ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου, ἐπισημαίνοντας στοὺς πιστοὺς, ὅπως εἶδαμε καὶ προηγουμένως, ὅτι εἶναι ἐντελῶς μάταιο ἀλλὰ καὶ ἐπι-

111. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρμηνεία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, P.G. 77, 1337BC· Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Γ'*, *Λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ πρὸς Νεστόριον, ἐν ἡμέρᾳ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ*, P.G. 77, 1389BC. A.C.O. I,1,2, σ. 73, 10-19: «Ὅταν δὲ λέγω πεπονηθέναι Θεόν, φυλάττων τὴν φύσιν ἀπαθῆ λέγω· πάθος γὰρ περιῆψε Θεῷ, οὐ φύσιν παθητὴ, ἀλλὰ πρὸς τὸ παθητὸν ἔνωσις. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ φιλόανθρωπος Δεσπότης συμπαθῆσαι προσέθετο τῷ οἰκείῳ, εἶχε δὲ τὴν φύσιν ἀπαθῆ, ἐνώσας ἑαυτῷ τὸ παθητὸν, τὸν σκοπὸν ἀνεπλήρωσεν. Οὕτω παραγέγονεν ὁ Δεσπότης· οὕτως ἐπέστη τῷ φυγάδι· ὡς σύνδουλος φαινόμενος, καὶ ὡς δεσπότης εὐεργετῶν· μορφὴν δούλου δεικνύς, καὶ χάριν δεσπότητος χαριζόμενος· πεινῶν ὡς δούλος, καὶ ἄρτους πηγάζων ὡς Θεός· κοπιῶν ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐπὶ νώτου θαλάσσης βαδίζων ὡς Θεός· ὑποστελλόμενος τὸν σταυρὸν ὡς ἄνθρωπος· καὶ γὰρ τοῖς πάθεισιν ἐπιστοῦτο τὸ φαινόμενον, καὶ τοῖς θαύμασιν ἐδείκνυτο τὸ κρυπτόμενον. Οὕτω φανεῖς ἄνθρωπος, ἡμᾶς ἅπαντας εἰς τὴν οἰκειότητα συνήγαγεν».

κίνδυνο για την πνευματική τους ζωή τὸ νὰ ἐπιχειροῦν νὰ κατανοήσουν μὲ τὴ λογική τους τὸν ἀκριβῆ τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ὁ παντοδύναμος Θεὸς διενήργησε «τὴν ἀπόρρητον ἔνωσιν Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον» κατὰ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ του¹¹² καὶ γενικὰ τὸ νὰ ἐπιζητοῦν νὰ ἀντιληφθοῦν τὸν τρόπο θαυματουργίας τοῦ Θεοῦ. Ὡς ὑπόδειγμα τῆς πλήρους ἐμπιστοσύνης πὺ κανονικὰ θὰ πρέπει νὰ διακρίνει ὅλους τοὺς Χριστιανούς ἔναντι τοῦ θαυματουργοῦντος Θεοῦ, ὁ Θεόδοτος προβάλλει τὴν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη πὺ κατὰ κανόνα ἐπιδεικνύουν οἱ ἄνθρωποι στὸν θεράποντα ἰατρό τους ὅποτε ἀσθενοῦν, ἐφαρμόζοντας ἐπακριβῶς τὴν θεραπευτικὴ ἀγωγή πὺ τοὺς χορηγεῖ. Προκειμένου μάλιστα νὰ τονίσει τὸ ἄτοπον ἀλλὰ καὶ βλάσφημον τῆς ἀξίωσης ὀρισμένων νὰ κατανοήσουν πλήρως τὸν τρόπο τῆς θαυματουργίας τοῦ Θεοῦ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας διερωτᾶται ρητορικά, μὲ μία σαφῆ εἰρωνικὴ ἀπόχρωση, μήπως αὐτὴ ἡ ἀξίωση ἐκπηγάξει ἀπὸ τὴν ἀλαζονικὴ ἐπιθυμία τους νὰ θαυματουργοῦν καὶ αὐτοὶ ὅπως ἀκριβῶς ὁ Θεός¹¹³! Ὁ κίνδυνος γιὰ τοὺς Χριστιανούς πὺ διακατέχονται ἀπὸ μία τέτοια τάση γιὰ πολυπραγμοσύνη ἔναντι τῶν θαυμασίων καὶ μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, σύμφωνα μὲ τὸν Θεόδοτο, συνίσταται στὸ νὰ ναυαγήσουν στὴν πλάνη τῶν αἰρέσεων παρασέροντας μαζί τους καὶ ἄλλους μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀπλότητα τῆς ἀληθινῆς πίστεως. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος ὡς ὑπεύθυνος πνευματικὸς ποιμένας συμβουλεύει πατρικὰ τοὺς πιστοὺς μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια:

112. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ἐρημηγία εἰς τὸ Σύμβολον τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ*, P.G. 77, 1320A, ὅπου ὁ Θεόδοτος τονίζει τὴν ἀναγκαιότητα χάραξης ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μᾶς διαχωριστικῆς γραμμῆς μεταξὺ πίστεως καὶ ἔρευνας ἐπισημαίνοντας τὰ ἑξῆς: «Πῶς τὴν ἀπόρρητον ἔνωσιν Θεοῦ πρὸς ἄνθρωπον λόγῳ ζητεῖς; Ἄλλ' οἶμαι τὸν εὐφρονοῦντα προσήκεν εἰδέναι τί μὲν ζητεῖν περὶ Θεοῦ, τί δὲ πιστεῦν ὀφείλομεν· ὅσα μὲν γὰρ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐνεργεῖ φύσιν, ἔστι ζητεῖν διερευνᾶν ταῖς ἐννοίαις· ὅσα δὲ ὑπὲρ τὸν ἡμέτερον λόγον καὶ τὴν φύσιν θαυματουργεῖ, πιστεῖ κρατεῖν ὀφείλομεν, οὐ ζητεῖν λόγοις».

113. Βλ. Θεοδότου Ἀγκύρας, *Ὁμιλία Β'*, *Ῥωραῖος λόγος πάνυ ἀναγνωσθεῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλλου, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, P.G. 77, 1373BC. A.C.O. I,1,2, σ. 75-76, 1-4: «Ἡ σὺ τῶ μὲν ἰατρῶ πιστεύεις προστάττοντι, καὶ οὐ περιεργάζῃ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας, πιστεύων τῇ τέχνῃ τὴν σαυτοῦ σωτηρίαν· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλος τις ἄτεχνος ὢν τὸν τοῦ τεχνίτου περιεργάζεται τρόπον, ἀλλὰ γνωρίζει μὲν τὸ γινόμενον, τὸν δὲ τρόπον τῇ τέχνῃ παραχωρεῖ· σὺ δὲ πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεθαυματοουργημένων τοὺς λόγους ἐπιζητεῖς, ὡς χρήζων τῶν λόγων, ἵνα τὰ αὐτὰ τῷ Θεῷ θαυματοουργῆς καὶ σὺ;»

«Εἰ γὰρ οὐκ ἠλλοιώθη Παρθένος καὶ μήτηρ ἐγένετο, καὶ Θεὸς μὴ ἄλλοιωθεὶς γέγονεν ἄνθρωπος· ὡς ταῦτα δέχηι θαυμάζων, καὶ οὐδὲν πολυπραγμονῶν, δέχου κάκεινα, (ἐνν. τὴν οἰκείωση τῶν παθῶν ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου, χωρὶς ἄρση τῆς θείας του ἀπάθειας) Θεοῦ συγκατάβασιν ἐπαινῶν, καὶ μηδαμοῦ φύσεως λόγους κινῶν. Καὶ ταῦτα κάκεινα Θεοῦ γέγονε θαύματα. Μιᾶ πίστει ἀμφοτέρω μάνθανε, καὶ μὴ ἑαυτὸν ἐμβάλῃς ἀπεράντοις ζητήμασιν· ἵνα μὴ τοιαῦτα ζητῶν, πρὸς μὲν τὸ βάθος τοῦ λόγου καταδύῃς, ἀνέξασθαι δὲ μὴ δυναθῆς, ἐν αὐτῷ τῷ βυθῷ τοῦ ζητήματος ναυαγήσας ξυντραφέντας ἀπλότητι πίστεως¹¹⁴».

Αὐτὴ τὴν ἀπλὴ καὶ ἀληθινὴ πίστι ὁ Θεόδοτος Ἀγκύρας τὴν ἐγκωμιάζει ἀφειδῶς καὶ ἀπαριθμεῖ τὰ κατορθώματά της ἐπικαλούμενος τὴν ἱστορικὴ ἐμπειρία. Ὅπως ἐπισημαίνει χαρακτηριστικά, «αὕτη πίστις καὶ οἰκουμένην διώρθωσε, καὶ πλάνην ἔσβεσε, καὶ δαίμονας ἤλασε, καὶ βασιλείαν εὐσεβοῦσαν λαμπροτέραν τοῖς τροπαίοις ἔδειξε· καὶ μάρτυς τοῦ λόγου τῶν πραγμάτων ἢ πείρα γεγένηται. Καὶ γὰρ τυράννους οἱ εὐσεβέστατοι βασιλεῖς ἐτροπώσαντο πλείονας, εὐχῆ πόρῳθεν καταβαλόντες αὐτούς· καὶ βαρβάρων ἀπόνειαν πολλάκις ἠμύναντο, πίστει φραξάμενοι, καὶ τῆ τῶν προγόνων εὐσεβείᾳ. Ἐπειδὴ γὰρ ἔχουσι τὴν πίστιν ἀκίνητον, φυλάττει Θεὸς αὐτῶν τὴν βασιλείαν ἀνεπιβούλευτον¹¹⁵».

Ἐξάλλου ὁ Θεόδοτος δὲν παραλείπει νὰ ἐπισημάνει ὅτι οἱ ἀπατηλὲς διδασκαλίαι τῶν ποικίλων αἰρετικῶν ἀποτελοῦν τὰ μέσα καὶ τὰ ὄπλα μὲ τὰ ὅποια ὁ Διάβολος ἐξαπολύει τίς ὀλέθριες ἐπιθέσεις τοῦ ἐναντίον τῶν ψυχῶν τῶν Χριστιανῶν, προκειμένου νὰ ἐκριζώσῃ ἀπὸ αὐτὲς τὴν ἀληθινὴν πίστι τῆς Ἐκκλησίας, πὺν ὁδηγεῖ στὴν πραγματικὴ εὐσέβεια· μιὰ πίστι πού, ὅπως εἶχε ἐπισημάνει νωρίτερα στὴν *Ἐρμηνεία* του, ἐκφράζεται περιεκτικὰ στὸ Σύμβολο τῆς Νικαίας. Τέλος, ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας παρομοιάζει εὐστοχα καὶ παραστατικὰ αὐτὲς τίς ὀλέθριες δαιμονικὲς ἐπιθέσεις μὲ τίς συνηθισμένες ἐκείνη τὴν ἐποχὴ φοβερὲς ἐπιθέσεις τῶν διαφόρων βαρβαρικῶν λαῶν ἐναντίον τοῦ ἄμαχου χριστιανικοῦ –στὴν πλειονότητά του– πληθυσμοῦ τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας¹¹⁶.

114. ὄπ. παρ. P.G. 77, 1337D

115. ὄπ. παρ. P.G. 77, 1314C-1316A.

116. ὄπ. παρ. P.G. 77, 1316A: «ὥσπερ γὰρ κατὰ σωμάτων ἐφοδος γίνεται βαρβάρων, οὕτω κατὰ τῶν ψυχῶν ἐξοπλίζει πόλεμον ὁ δαίμων, λόγοις ἀπάτης πρὸς τὴν ἀληθεῖαν πολέμων».

Ἐπίλογος.

Ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαστικούς πατέρες τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῆς συνόδου ἐξελίχθηκε σὲ ἓναν ἀπὸ τοὺς στενότερους συνεργάτες καὶ συναγωνιστὲς τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, στὸν ἀγῶνα του γιὰ τὴν προάσπιση τῆς αὐθεντικῆς πίστεως τῆς Μίας, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἰδρυτοῦ της, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὸν κίνδυνο ποὺ ἀντιπροσώπευε γι' αὐτὴν ἡ χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Νεστορίου. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Θεοδότου στὴν καταδίκη τοῦ Νεστορίου ἀλλὰ καὶ στὸ ἐν γένει θεολογικὸ ἔργο τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ὑπῆρξε καθοριστικὴ, ὅπως ἄλλωστε καταδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τρεῖς χριστολογικοῦ περιεχομένου ὁμιλίαι του ἀρχικὰ ἀναγνώσθηκαν ἐνώπιον τῆς ἐν λόγῳ συνόδου καὶ τελικὰ συμπεριελήφθησαν στὰ ἐπίσημα Πρακτικά της, ὡς ἐκφράζουσες βασικὲς θέσεις τοῦ ὀρθοδόξου χριστολογικοῦ δόγματος. Τόσο στὶς τρεῖς αὐτὲς ὁμιλίαις του ὅσο καὶ στὰ ὑπόλοιπα διασωθέντα ἔργα του ὁ Θεόδωτος, ἑναρμονιζόμενος μὲ τὴν προγενέστερη πατερικὴ παράδοση, τονίζει τὴν ἀλήθεια ὅτι ὁ κατὰ φύσιν Θεὸς «ἄνθρωπος γέγονεν, ἵνα καὶ ἄνθρωπος γένηται Θεός», στὸ πλαίσιο πάντοτε τῆς μετοχῆς τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἄκτιστη χάρις τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπὸ τὴ σταυρικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ καὶ παρέχεται στὰ πιστὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας μέσα ἀπὸ τὴ μετάληψη «τῆς σωτηριώδους τροφῆς», δηλαδὴ τὴν ἀφθαρτοποιημένη ἀνθρωπότητα τοῦ ἀναστημένου Χριστοῦ. Μάλιστα ἐναντιούμενος ὁ Θεόδωτος Ἀγκύρας σὲ κάθε ὠριγενιστικὴ καὶ μανιχαϊστικὴ θεώρηση τῆς σωτηρίας, ὑποστηρίζει ὅτι ἡ «κατὰ χάριν» θέωση ἀφορᾷ στὸν ὅλο ἀνθρώπο, τονίζοντας ὅτι τὰ σώματα τῶν ἀναστημένων ἀγίων θὰ εἶναι εἰς τὸ διηνεκὲς σύμμορφα μὲ τὴν ἀφθαρτοποιημένη ἀνθρωπότητα τοῦ ἀναστημένου Χριστοῦ, δηλαδὴ κτιστά, ἀλλὰ καὶ ἀπαλλαγμένα ἀπὸ κάθε μορφὴ φθορᾶς καὶ πάθου.

Τὸ ἴδιο τὸ γεγονός τοῦ παρθενικοῦ τοκετοῦ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, σύμφωνα μὲ τὸν ἐπίσκοπο Ἀγκύρας, εἶναι ἓνα λαμπρὸ, παράδοξο καὶ ὑπέρλογο μυστήριον, ποὺ καταδεικνύει τὴν ὑποστατικὴ ταυτότητα τοῦ τεχθέντος Χριστοῦ μὲ τὸν Υἱὸ καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ὑπέστη καὶ δευτέρη –αὐτὴ τὴ φορὰ– χρονικὴ γέννηση, χωρὶς ἐξάπαντος τὸ γεγονός αὐτὸ νὰ ἀναιρεῖ τὴ συναί-

διότι τὰ τοῦ Λόγου μὲ τὸν Θεὸ Πατέρα του, καθὼς ὁ νεογέννητος Χριστός, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Θεόδοτος, εἶναι «ἀρχὴ ἄναρχος, βρέφος ὑπερχρόνιον, προαιώνιον, αἶδιον, προμήτρων». Ὡς ἐκ τούτου ὁ Θεόδοτος, ἐναντιούμενος στὸν Νεστόριο, ἀποκαλεῖ ἀνευδοίαστα τὴν ἀειπάρθενο Μαρία «Θεοτόκο» καὶ τὴν ἐγκωμιάζει ἀφειδῶς μὲ ἐπίθετα ὅπως «ἀνύβριστος, ἄσπιλος, πανάμωμος, ἀκήρατος, ἀμόλυντος», χωρὶς βεβαίως νὰ ξεφεύγει ἀπὸ τὸ πλαίσιο τῆς ὀρθόδοξης θεολογικῆς καὶ ὑμνολογικῆς παράδοσης, καθὼς ὅλες οἱ ἐγκωμιαστικὲς ἀναφορὲς του στὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου γίνονται πάντοτε σὲ σχέση μὲ τὸ χριστολογικὸ δόγμα καὶ λόγω τῆς ἰδιαίτερης συμβολῆς της στὴν πραγματοποίηση τῆς ἐν Χριστῷ θείας οἰκονομίας. Παράλληλα ὁ Θεόδοτος τονίζει ὅτι ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ Λόγου –τὴν ὁποία κατ’ ἐπανάληψιν χαρακτηρίζει καὶ συγκατάβαση τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο– κατ’ οὐδένα τρόπο δὲν σήμανε τροπὴ καὶ ἀλλοίωση τῆς κατὰ φύσιν θεότητάς του, ὑπενθυμίζοντας καὶ τὸν σχετικὸ ἀναθεματισμὸ τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας ἐναντίον ὄσων δέχονται «τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ». Μάλιστα ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἐμβαθύνοντας στὸ δόγμα τῆς ἀτρεψίας τοῦ Λόγου κατὰ τὴν ἐνανθρώπηση καὶ ἐρμηνεύοντας τὴν ἀναφορὰ τοῦ Συμβόλου σὲ κάθοδο τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὴν σάρκωσή του, ἐπισημαίνει ὅτι ἡ μετοχὴ «κατελθόντα» τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας ἐξάπαντος δὲν ὑποδηλώνει τοπικὴ μετάβαση τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ Γῆ, δεδομένου ὅτι «θεότης τὰ πάντα πληροῖ, τῆς ἰδίας οὐκ ἀπολιμπανομένη δημιουργίας». Γι’ αὐτὸ καὶ ὁ Θεόδοτος ἐπισημαίνει ὅτι ὁ ἐνυπόστατος Θεὸς Λόγος «τοῦ Πατρὸς μὴ χωρισθεῖς, ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη, καὶ ἐν γαστρὶ ἀχράντῳ τὸ ἀχώρητον πλήρωμα τῆς θεότητος χωρεθῆναι εὐδόκησεν... καὶ ἐγένετο μεθ’ ἡμῶν ὁ τοῦ πατρικοῦ κόλπου ἀδιάστατος».

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὸν Θεόδοτο μὲ τὴ δεύτερη πραγματικὴ κατ’ ἄνθρωπον γέννησή του ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ παραμένοντας ἀμειώτως Θεός «ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ διὰ τὴν φύσιν» ἐγίνε ὄχι φαινομενικὰ ἀλλὰ ἀληθινὰ καὶ ἄνθρωπος «ὁμότιμος τοῖς ἀνθρώποις διὰ φιλανθρωπίαν». Μάλιστα ὁ Θεόδοτος ἀπορρίπτοντας κάθε ὑπόνοια σύγχυσης κατὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως τονίζει μὲ ἔμφαση ὅτι, ἐὰν ἡ ἔνωση τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος στὸν Χριστὸ γινόταν κατὰ σύγχυση τῶν φύσεων τότε ἡ θεία ἐνανθρώπηση δὲν θὰ ἦταν θαῦμα ἀλλὰ «κατὰ φύσιν πρᾶγμα», ἐννοώντας σαφῶς ὅτι ἡ ἔνωση «κατὰ σύγχυση» ὡς ὑπαγόμενη στὴν κατηγορία τῶν ἐνώσεων «κατὰ μίξιν ἢ κατὰ κράσιν» δὲν ἔχει τίποτε τὸ μυστηριῶδες καὶ εἶναι κατανοητὴ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη

διάνοια, ὅποτε δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν «παράδοξη», ὅπως τὴν ὀνομάζει, ἔνωση τῶν φύσεων τοῦ Χριστοῦ. Ὡς φυσικὸ ἐπακόλουθο ἀλλὰ καὶ ἀπόδειξη τῆς πραγματικῆς ἐνώσεως τῶν φύσεων τοῦ Χριστοῦ ὁ ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, στηριζόμενος καὶ στὰ καινοδιαθηκικὰ δεδομένα, δέχεται ἀνενδοίαστα τὴν οἰκείωση τῶν ἀνθρώπινων παθῶν καὶ ἰδιωμάτων ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Λόγου, ἀπορρίπτοντας ὁμως ταυτόχρονα κατηγορηματικὰ κάθε ὑπόνοια πάθους τῆς θείας φύσης. Ὁ Θεόδωτος γιὰ λόγους καθαρὰ σωτηριολογικοὺς θεωρεῖ ἀναγκαῖα τὴν ἐκούσια οἰκείωση τῶν ἀνθρώπινων ἀδιαβλήτων παθῶν καὶ τοῦ θανάτου ἀπὸ τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγο, «ἴνα Θεοῦ γενόμενα τὰ πάθη», ὅπως ἐπισημαίνει, «κατὰ παθῶν ἐξουσίαν λάβωσιν καὶ ὁ θάνατος, ὡς Θεοῦ γενόμενος, καταργεῖ τὸν θάνατον».

Σημαντικὴ συμβολὴ τοῦ Θεοδότου στὴν ἀποδοχὴ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὄλων αὐτῶν τῶν ἐπὶ μέρους πτυχῶν τοῦ ὀρθοδόξου χριστολογικοῦ δόγματος συνιστᾷ ἀπὸ τὴν πλευρὰ του ἡ ἄριστη χρησιμοποίησι καὶ ἀξιοποίησι τοῦ ἀναλογικοῦ παραδείγματος τοῦ προφορικοῦ ἀνθρώπινου λόγου. Θεμελιώδεις χριστολογικὲς ἀλήθειες, ὅπως ἡ ἀπαθὴς γέννησι τοῦ Λόγου ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἡ διαφύλαξι τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴ δευτέρη γέννησι τοῦ Λόγου, ἡ θαυμαστὴ ἐνοίκησι ὅλης τῆς θεότητος τοῦ ἁπείρου Λόγου στὴν παρθενικὴ μήτρα, καθὼς καὶ στὴν προσληφθεῖσα ἀπὸ τὸν Λόγο ἀνθρωπότητα ἐκ τῆς Παρθένου χωρὶς συστολή τῆς θεότητος, ἡ ἐνώματη περιγραφὴ καὶ ψηλάφισι τοῦ Λόγου καὶ τὸ ἀνθρώπινο πάθος του χωρὶς τροπὴ τῆς θεότητός του καὶ ἀπώλεια τῆς θείας του ἀπάθειας, ὅλα διασαφηνίζονται μέσα ἀπὸ τὸ συγκεκριμένον ἀναλογικὸ παράδειγμα.

Ὡστόσο ὁ Θεόδωτος ἐξάπαντος δὲν ἀποβλέπει νὰ «ἐκλογικεύσει» τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μέσα ἀπὸ τὸ ἐν λόγῳ ἀναλογικὸν παράδειγμα, καθὼς στὴν οὐσίᾳ τῆς ἡ Χριστολογία του παραμένει ἀποφατικὴ. Γιὰ τὸν ἴδιον κάθε προσπάθεια καὶ ἀξίωσι τοῦ ἀνθρώπου νὰ κατανοήσῃ μὲ τὴ λογικὴ του τὰ ὑπέρολογα θαύματα τοῦ Θεοῦ συνιστᾷ ὄντως «ματαιότητα καὶ εἰκασία», καταδικασμένη νὰ καταλήξῃ στὴν αἴρεσι μὲ ἀποτέλεσμα, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀγιογραφικὰ, νὰ «παροργίζεται» ὁ Θεός. Ἔτσι τελικὰ ἡ χριστολογικὴ διδασκαλία τοῦ Θεοδότου χαρακτηρίζεται ἀπὸ μία ἀξιοθαύμαστη ἰσορροπία ἀνάμεσα στὴν καταφατικὴ καὶ στὴν ἀποφατικὴ ὁδὸ τοῦ θεολογεῖν, πού ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καλύτερη προβολὴ βασικῶν ἀληθειῶν τοῦ ὀρθοδόξου χριστολογικοῦ δόγματος. Αὐτὸς ἀκριβῶς, κατὰ τὴ γνώμη μας, εἶναι καὶ ὁ λόγος γιὰ τὸν

ὁποῖο ἢ Γ' Οἰκουμενική σύνοδος τὸ ἔτος 431 συμπεριέλαβε τιμητικά στὸ ἐπίσημο κείμενο τῶν πρακτικῶν τῆς τρεῖς χριστολογικοῦ περιεχομένου *ὁμιλίες* τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας, συμβάλλοντας ἔτσι καθοριστικά στή διάσωσή τους ἕως τὴν ἐποχή μας. Θεωροῦμε λοιπὸν ἄδικη τὴν πλήρη παραθεώρηση τοῦ θεολογικοῦ ἔργου τοῦ Θεοδότου ἀπὸ τὴ σύγχρονη πατρολογικὴ καὶ ἱστοριοδογματικὴ ἔρευνα, γεγονός ἄλλωστε πού δὲν συνάδει μὲ τὴν ἀξιολογικὴ κρίση τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου. Δυστύχημα, ἐξάλλου, συνιστᾷ ἡ ἀπουσία περισσότερων βιογραφικῶν στοιχείων γιὰ τὴ ζωή καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοδότου Ἀγκύρας, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς *ἑξάβιβλης ἀντινεστοριανικῆς πραγματείας* του, καθὼς ὑποθέτουμε εὐλόγα ὅτι ἓνα τέτοιου εὗρους ἔργο ἐξ ἀντικειμένου θὰ ἔδειχνε εὐκρινέστερα τὴν προσωπικὴ θετικὴ συμβολὴ τοῦ ἐν λόγῳ ἐκκλησιαστικοῦ Πατρὸς στὰ θεολογικὰ δρώμενα τῆς ἐποχῆς του. Καὶ ἂν μὲν τὰ δύο αὐτὰ δεδομένα εἶναι –ἐκτὸς συγκλονιστικοῦ ἀπροόπτου– ἀδύνατο νὰ ἀλλάξουν, εὐελπιστοῦμε ὅτι μὲ τὴν παροῦσα μελέτη μας θὰ συμβάλλουμε στὴν ἀνάδειξη τοῦ παραθεωρηθέντος θεολογικοῦ ἔργου τοῦ Θεοδότου, ἔτσι ὥστε στὸ μέτρο τῶν δυναμῶν μας νὰ βοηθήσουμε στὴν κάλυψη τοῦ σχετικοῦ ἐρευνητικοῦ κενοῦ καὶ στὴν ἐπανόρθωση μιᾶς ἐρευνητικῆς ἀδικίας.